

Riksdagens protokoll 1998/99:79

Onsdagen den 14 april



Protokoll
1998/99:79

Kl. 9.00 – 17.15

1 § Bordläggningsdebatt med anledning av vårpropositionen

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

Anmäldes proposition 1998/99:100
1999 års ekonomiska vårproposition

Finansministern överlämnade 1999 års ekonomiska vårproposition 1998/99:100.

Anf. 1 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Ärade ledamöter och åhörare! Jag har överlämnat vårpropositionen till Sveriges riksdag och fru talman. Låt mig först säga att det är en stor ära för mig att vara i denna kammare. Det är med stor tillförsikt som jag presenterar den politik som kommer att leda Sverige in i 2000-talet, även om jag inte kan ta åt mig äran av att ha varit den främsta arkitekten bakom de förslag som regeringen i dag förelägger riksdagen. Den främsta arkitekten har varit det svenska folket. Medborgarna gav regering och riksdag ett tydligt mandat i valet 1998. Sverige skall ta steget in i nästa sekel med fler jobb, större rättvisa och ett vidgat samarbete. Vårpropositionen vilar på detta uppdrag.

Efter ett decennium i djup ekonomisk kris kan Sverige möta framtiden i en ekonomisk styrkeposition. Detta har gjorts möjligt av många människors uppoffringar under budgetsaneringen. Inför 2000-talet är överskotten stora och statsskulden sjunkande. Utgiftstaken skall hållas. Överskotten skall vara 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Regeringen räknar med att den offentliga sektorn vid mandatperiodens slut kommer att ha lika stora tillgångar som skulder. Nettoskulden amorteras bort.

Inför 2000-talet är tillväxten hög och inflationen låg. Regeringen gör bedömningen att tillväxten under 2000-talets första år kommer att ligga mellan 2 och 3 %, och inflationen kommer att vara låg. Därmed säkras välfärden, samtidigt som utrymme skapas för ökade reallöner och bättre hushållsekonomi.

Inför 2000-talet ökar sysselsättningen och arbetslösheten faller. Ökade investeringar i ett livskraftigt näringsliv lägger grunden för nya jobb. Nya resurser kan tillföras vår gemensamma välfärd.

På denna stabila grund kan jag i dag presentera åtgärder på en rad områden. Jag vill gärna ta tillfället i akt att tacka Vänsterpartiet och Mil-

jöpartiet för ett gott samarbete under arbetet med att ta fram vårpropositionen och hoppas för egen del också på ett gott samarbete för framtiden.

Förslagen tar sin utgångspunkt i att sunda offentliga finanser och stabila priser är en förutsättning för hög tillväxt och stigande sysselsättning. På fem avgörande områden vill jag att Sverige skall utvecklas.

För det första: Arbetslösheten skall betingas. Målet är att den öppna arbetslösheten skall nå 4 % under år 2000. År 2004 skall 80 % av den arbetsföra befolkningen vara i sysselsättning. Full sysselsättning är den svenska arbetarrörelsens viktigaste mål. Politiken inriktas nu på att skapa möjligheter för att den kraftiga ökningen av antalet jobb skall fortsätta och arbetslösheten minska utan att inflationen tar fart. Arbetmarknadspolitiken blir än mer inriktad på att stärka de arbetslösas kompetens och effektivt para ihop lediga platser med arbetssökande. En kraftfullt sänkt skatt riktas till de arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa.

För det andra: Sverige skall vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. För att långsiktigt klara en hög tillväxt krävs att alla ges ökade förutsättningar att delta på en arbetsmarknad med mycket högt ställda kunskapskrav. Det kräver fortsatta satsningar på det livslånga lärandet. Vi vill steg för steg införa en allmän förskola. Skolans kvaliteter skall förbättras. Lärarna får bättre möjligheter till vidareutbildning, och satsningarna på IT i skolan fortsätter. Kunskapslyftet förlängs. Utbyggnaden av högskolan fortsätter, och grundforskningen stärks. Vi avsätter resurser för kompetensutveckling i arbetslivet.

För det tredje: Skolan, vården och omsorgen skall förbättras. I takt med att statsfinanserna förbättrats har vi socialdemokrater steg för steg höjt nivån på statsbidragen till kommuner och landsting, men det behövs mer för att säkerställa en god kvalitet i välfärdens kärna. Kommuner och landsting tillförs ytterligare 1,3 miljarder kronor år 2000, 2 miljarder 2001 och 3 miljarder 2002. Ökade resurser avsätts för att förbättra situationen för psykiskt funktionshindrade och handikappade.

För det fjärde: Rättvisan skall stärkas i Sverige. Barnbidraget och studiebidraget höjs till 950 kr. Maxtaxa inom barnomsorgen skall införas stegvis. Arbetet med att motverka löneskillnader på grund av kön stärks. Biståndet höjs till 0,74 % av bruttonationalinkomsten 2002.

För det femte: Sverige skall byggas ekologiskt hållbart. Vår generation får inte vältra över vare sig en stor ekonomisk skuld eller en växande miljöskuld på våra barn och barnbarn. Anslagen för marksanering, kalkning och biotopskydd förstärks. Markinköpen skall öka kraftigt. Ekologiska nyckeltal kan nu för första gången presenteras i en vårproposition.

Det är med stor glädje och stolthet som jag som socialdemokratisk finansminister nu kan konstatera att vi med denna vårproposition kan uppfylla de vallöften vi gav i valet 1998.

1. Sysselsättningen kan öka och utbildningen kan byggas ut.
2. Fler människor kan anställas i vården, skolan och omsorgen.
3. Vi kan betala av på statsskulden.
4. Vi kan införa en maxtaxa i barnomsorgen.
5. Vi kan höja barnbidraget.
6. Vi har redan därtill höjt pensionerna och ökat bostadstillägget.

Fru talman! Låt mig lyfta blicken från vårbudgeten och säga några ord om min vision av hur Sverige skall bli ett ekonomiskt föregångsland. När jag betraktat det politiska skeendet i Sverige har det ofta slagit mig att många målar upp en bild av att det finns en motsättning mellan tillväxt och rättvisa. Min erfarenhet säger mig något annat. Tillväxt och rättvisa går hand i hand. Då resurserna ökar kan fler dela dem. Det är på den grunden som regeringen vill, i samarbete med andra partier, utforma en skattereform under mandatperioden. Genom skattesänkningar vill vi öka rättvisan i samhället och förbättra förutsättningarna för tillväxt.

Vi vill minska skatten för löntagarna genom att bl.a. minska den belastning på ekonomin som egenavgifterna innebär. Skattesänkningar skall samtidigt stärka tillväxten och bidra till målet att nå full sysselsättning och ekologisk hållbarhet. Vi är beredda att vidta strategiska åtgärder för att underlätta investeringar och stärka svensk företagsamhet.

Men skattesänkningar får aldrig genomföras så att vi riskerar överskotten i de offentliga finanserna eller den långsiktiga finansieringen av vården, skolan och omsorgen.

I dag ser vi inget större utrymme för skattesänkningar förrän år 2001, men om den ekonomiska utvecklingen skulle bli sådan att det blir ekonomiskt möjligt att genomföra skattesänkningar redan nästa år är vi beredda att återkomma till riksdagen med förslag i höstens budget.

Sverige behöver ökat samförstånd. Vårt land är för litet för stora konflikter. Årtiondena som följde efter andra världskriget saknar motstycke i svensk historia. Full sysselsättning kunde förenas med hög tillväxt och stabila statsfinanser. Dessa årtionden präglades av ett mycket gott samarbetsklimat. Arbetsgivare och arbetstagare, industri och lantbruk, de anställda inom den gemensamma sektorn, inom utbildningsväsendet och inom företagen samt de politiska beslutsfattarna samverkade för Sveriges bästa. Detta gav resultat, och resultaten var goda.

Sverige står nu inför ett nytt årtusende. En av de främsta lärdomarna från 1900-talet är att samverkan medverkar till att skapa ett gott samhälle. Vi har nu en historisk chans att återupprätta det goda samarbetsklimatet. En politik för ökad tillväxt måste formuleras i aktivt samarbete med näringslivet. Det stora nyföretagandet skall understödjas. De små företagens utveckling avgör möjligheten att nå målen om sysselsättning och arbetslöshet. De stora och många gånger världsledande företag som finns i Sverige skall ha bra förutsättningar att växa i Sverige. Vi har ett ömsesidigt ansvar för Sveriges utveckling.

Jag vill därför ha ett öppet samtal och ett brett samarbete mellan politik, svenskt näringsliv och arbetsmarknadens parter. Gemensamt kan vi skapa nationella strategier som stärker både företagen och svensk framtid. Det är mitt mål att Sverige skall ta steget in i ett 2000-tal där vi i samverkan kan uträtta mer för varandra än om vi motverkar varandra. Tack!

(Applåder)

Anf. 2 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Låt mig först hälsa Bosse Ringholm välkommen till riksdagen. Jag ser fram emot många hårda, sakliga debatter – i olika oppositions- och regeringsställningar, förhoppningsvis.

Det var intressant att höra Bosse Ringholm tala om 50- och 60-talen som lyckliga decennier. Det är lite grann av en avbön från den SSU-ordförande som i slutet av 60-talet och början av 70-talet bidrog till att skapa det klimat som under 70- och 80-talen försämrade förutsättningarna för Sverige. Är det en avbön också i politiskt avseende är det desto bättre. Risken är möjligen stor att det inte är på det viset.

I februari 1990 avgick Kjell-Olof Feldt som socialdemokratisk finansminister. Han insåg att 80-talspolitiken ledde mot den avgrund som så många bittert fick erfara i början av 90-talet. I förrgår avgick Erik Åsbrink som socialdemokratisk finansminister efter konflikter med statsministern och den övriga regeringen om den ekonomiska politiken. Det visar i blixtbelysning att Göran Perssons parlamentariska strategi, att bygga politiken på en vänsterallians, står i strid med den ekonomiska politik Sverige behöver.

Vårpropositionen är ett besvikelsens dokument för den som hade några förväntningar. De optimistiska tillväxtantagandena från förra året måste nu revideras ned väsentligt, och inga åtgärder för att vända utvecklingen finns. En halv miljon människor är fortfarande arbetslösa, och inga åtgärder för att riva hindren för nya jobb föreslås. Det finns inte ett ord om företagsflytt och kunskapsflykt och inga åtgärder för att vända den utvecklingen. Den personliga tryggheten urholkas genom att biddragsberoendet växer, och det finns inga förslag om skattesänkningar för att öka människornas frihet och oberoende. Trots att Sverige har världens högsta skatter står regeringen och dess stödpartier fast vid försämringarna för de handikappade och för änkorna. Kort sagt: Regeringen förmår inte genomföra den nödvändiga förnyelsen och moderniseringen av Sverige.

Fru talman! Den utlösande faktorn bakom finansministerns avgång i förrgår var oenighet om vilket utrymme det kunde finnas för ofinansierade skattesänkningar. I dag kan vi se varför Erik Åsbrink var så upprörd. När man rensat statsbudgetens saldo för tillfälliga åtgärder räknar regeringen med att det innevarande år blir ett underskott i statens budget på drygt 19 miljarder kronor. Även om det blir en förbättring nästa år är det fortfarande underskott efter avräkning av tillfälliga åtgärder åren 2001 och 2002.

Lösslapptheten med utgiftsökningar före valet visar sig nu. Man har också knaprat så mycket på budgeteringsmarginalerna att utgiftstaken i år och nästa år kan komma att överskridas. Trots att regeringen föreslår besparingar på 7–8 miljarder är marginalerna så små som 1 miljard i år och 3 miljarder nästa år, och det finns ingen beräkning av vad den förtida avvecklingen av Barsebäck kostar – för att bara ta *en* ytterligare utgiftsökning.

Det behövs visserligen skattesänkningar nästa år, men de måste vara fullt finansierade. Och man kan inte ta i anspråk överskott förrän de faktiskt finns.

Fru talman! Målet om 4 % öppen arbetslöshet nästa år har nu devalverats till ett riktmärke. Man säger dock i vårpropositionen att om det behövs är man beredd att föreslå åtgärder för att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten så att man kan nå detta mål som blivit ett riktmärke. Samtidigt gör man, vilket var och en kan läsa, bedömningen att den öppna arbetslösheten nästa år blir 5,4 % – väsentligt över må-

let/riktmärket. Men man föreslår inga åtgärder! Man har sagt att om man riskerar att överskrida målet skall man föreslå åtgärder, men ändå finns det inga åtgärder.

Om man nu vet att man kan vidta åtgärder för att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten, också av det skälet att människor mår dåligt och att arbetslöshetens kostnader är höga för alla, varför gör man då ingenting? Man sätter upp ett mål, man säger att för att uppnå målet skall man vidta åtgärder, man konstaterar att man inte når målet – men man föreslår inga åtgärder! Var finns åtgärderna, finansministern? Vad är ni beredda att göra för att klara målet? Det finns ingenting i vårpropositionen.

Man kan dessutom titta på vad regeringen skriver om följderna av högskattepolitiken: ”Marginaleffekterna drabbar särskilt hårt utsatta grupper i samhället. De gör att människor inte nämnvärt kan påverka sina ekonomiska förhållanden genom att arbeta mer och öka sina inkomster.”

Det är bra att socialdemokraterna nu erkänner vad vi moderater hävdade i decennier. Men varför dröjer man då med de nödvändiga skattesänkningarna? Det vore bra om man lade fram förslag om skattesänkningar för vanliga löntagare nästa år, fullt finansierade skattesänkningar. Ni beskriver ju själva vilka effekter högskattepolitiken får – särskilt för utsatta grupper, särskilt för dem som har låga och normala inkomster. Ändå gör ni ingenting! Varför, finansministern, lägger ni inte fram några förslag?

Det finns, det skall sägas, en del förslag i vårpropositionen. Men de går i fel riktning. För år 2002, det tredje och sista året i den period vi nu skall diskutera ur budgetsynpunkt, föreslås det 19 miljarder kronor i nya offentliga utgifter och ungefär 1 miljard i skattesänkningar. Men det är egentligen ingen skattesänkning; det är en utebliven beräknad skattehöjning genom höjda taxeringsvärden. I realiteten är det bara offentliga utgiftsökningar netto.

Det är inte bara fel i sak att öka de offentliga utgifterna ytterligare; det handlar också om vilka effekter själva förslagen får. Maxtaxa – vad innebär det egentligen? Att ha en enhetstaxa som minskar marginaleffekterna är nödvändigt och viktigt; så långt kan vi vara överens. Men att tvinga på kommunerna regler som ytterligare ökar subventioneringen av en form av barnomsorg till priset av högre skatter än vad det annars skulle behöva vara innebär att kommunernas kostnader ökar. Det innebär också att människornas valfrihet urholkas. De flesta människor kommer med de stora subventionerna och fortsatt höga skatterna inte att ha möjlighet att välja någonting annat än just det staten vill erbjuda dem, det staten vill prioritera. Det ligger säkert i Gudrun Schymans intresse att få den fortsatta socialiseringen av familjer och individer i Sverige.

Det är också intressant att notera, när man ser på de gröna nyckeltal som nu redovisas, att 80-talet var ett mycket framgångsrikt decennium när det gällde att minska framför allt luftföroreningar. Under 80-talet, det decennium då kärnkraften introducerades, kunde vi minska förbrukningen av fossila bränslen. Vi kunde införa rening. Vi fick dramatiska förbättringar av miljösituationen. Men vilken slutsats drar man av detta när vi nu står inför energipolitiska beslut? Jo, att vi skall förtidsavveckla kärnkraftsreaktorer som har bidragit till att förbättra miljön. Det är intressant att studera de nyckeltal som finns. De visar att man inte, varken av stats-

Prot. 1998/99:79
14 april

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

finansiella skäl eller av miljöskäl, skall genomföra den förtida avveckling som riksdagen har beslutat.

Fru talman! Det går att skapa förutsättningar för väsentligt fler jobb, för att vända företags- och kunskapsflytten, för att minska bidragsberoendet, för att ge medborgarna valuta för sina skattepengar, för att ta ansvar för dem som verkligen behöver vårt gemensamma stöd. Det kräver inte mer än politisk vilja och förmåga, men den finns inte. Det blockeras också av regeringens tillväxtfientliga stödpartier. För Göran Persson är uppbenbarligen makten viktigare än jobben, tillväxten och välståndet.

Om två veckor kommer vi moderater att lägga fram konkreta förslag om en annan politik, som syftar till en förnyelse och modernisering av Sverige, ett Sverige som är berett att gå in med framtidstro i det nya millenniet. Det är en politik som river hindren för tillväxt och nya jobb och som vänder företagsflytten, en politik som prioriterar kunskapen i skola och högskola och som gör det lönt att skaffa sig och vidmakthålla kunskaper och kompetens, en politik som gör det möjligt för människor att kunna försörja sig på sina egna arbetsinkomster, en politik som innebär att det som måste lösas gemensamt också skall fungera väl.

Låt mig avslutningsvis ställa två viktiga frågor till den nye finansministern: När ni nu säger att ni missar målet för arbetslösheten nästa år och säger att ni är beredda att vidta åtgärder undrar jag varför ni inte föreslår några åtgärder. Vilka åtgärder skulle ni vara beredda att vidta?

Den andra frågan är: När ni nu så värtaligt beskriver effekterna av högskattepolitiken för de vanliga människor vars oberoende minskar, varför är ni inte beredda att lägga fram förslag om skattesänkningar för vanliga löntagare nästa år i kombination med de skattesänkningar som också kan ge oss de nya jobben?

(Applåder)

Anf. 3 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag skall också börja med att hälsa den nye finansministern välkommen.

Jag skulle också vilja sända en liten hälsning till Erik Åsbrink. Jag vet inte om han tittar på eller lyssnar till den här debatten. När man avgår får man alltid höra de vänliga orden, var det någon som sade. Jag skall väl inte vara översvallande vänlig, men jag vill ändå säga att det lite grann är en känsla av nostalgi när de ganska tuffa förhandlingar som vi hade med Erik Åsbrink nu är över. Det var ibland ganska hårda motsättningar. Men det fanns också tillfällen då Erik Åsbrink och Vänsterpartiet stod tillsammans, exempelvis när det handlade om kostnaderna för försvaret. Det var inte alltid så att vi var oense med Erik Åsbrink. Med all respekt för Erik Åsbrink måste man säga att hade han intagit en ståndpunkt höll han benhårt och rakt fast vid den.

Jag har fått ganska många brev och telefonsamtal, och jag vet att Gudrun Schyman har fått ännu fler. De flesta handlar om högkostnads-skyddet. Det som tog skruv allra mest kom från en äldre dam, över 80 år, från min egen hemstad Göteborg. Hon skrev så här, jag hoppas att hon ursäktar att jag läser ur brevet:

Sover du gott om nätterna? Omsorgen om de äldre och svaga spräckte du genom att höja kostnaden för medicinen. Hur kunde du gå med på

något liknande? Du såg ganska nöjd ut också. Men det är väl behagligt att sitta så nära makten.

Det kändes ganska jobbigt att läsa det här. Men jag tror att det är representativt för en hel del reaktioner. Stora delar av den svenska allmänheten upplever inte bara mig utan oss på detta sätt.

Jag skall försöka från denna talarstol att lite grann besvara varför vi är med på den här överenskommelsen, inräknat högkostnadsskyddet, och att vi tar det fulla ansvaret för denna helhet, även om vi naturligtvis är kritiska mot delar av denna totala kompromiss.

Jag skall börja med att säga att det är ganska avgörande att Vänstern finns med i majoriteten och i överenskommelsen. Det är viktigt, framför allt på grund av de stora framtidsfrågorna. Vi behöver dramatiska, strukturella förändringar av den svenska ekonomin och det svenska samhället. Det handlar om sådana saker som arbetstiderna. Vi behöver en arbetstidsreform i Sverige som fördelar arbetstiderna jämnare. Vi behöver en näringspolitik som bidrar till att ställa om ekonomin i miljövänlig riktning.

Det är ganska stora, dramatiska och bitvis smärtsamma förändringar, som t.ex. den skatteväxling som vi i de tre partierna är överens om att vi skall ha. Det är inga enkla lösningar, men det är någonting som är nödvändigt för framtiden. Det är nödvändigt att Vänstern är med för att klara återvändandet till den fulla sysselsättningen. Det är nödvändigt att Vänstern är med för att upprätthålla den internationella solidariteten och för att klara biståndsmålet.

Om vi överlämnar regeringsmakten till moderaterna och de borgerliga får vi ett återvändande i riktning mot det gamla klassamhället. Bo Lundgren försöker framställa sig som framtidens man, men det är helt enkelt tvärtom. Det ni vill ha är en återgång till det gamla klassamhället.

Det kanske viktigaste i denna vårproposition är naturligtvis sysselsättningen, sysselsättningsmålet och arbetslöshetsmålet. Det är jättetufft att klara dem, men vi måste klara dem. Det har pågått en långvarig debatt, framför allt mellan arbetarrörelsen och de borgerliga, men också inom arbetarrörelsen om sysselsättningspolitiken, avvägningen mellan sysselsättningspolitik och andra mål för den ekonomiska politiken.

Vi konstaterar i betänkandet att det är av central betydelse för sysselsättningspolitiken att vi har en sund ekonomi, låga räntor och låg inflation. Vi är alltså helt överens om att det är av central betydelse. Men det måste också vara så att vi har råd att arbeta, som Ernst Wigforss en gång uttryckte det. Vi vänsterpartister anser i likhet med den socialdemokratiska partikongressen på hösten 1997 att de nödvändiga målen för budget och räntor ändå måste underordnas den fulla sysselsättningen. Det är helt avgörande.

Det har utvecklats något slags dogmatism i frågan om att amortera på statsskulden. Visst är det bra att amortera på statsskulden och få ned de offentliga skulderna och räntekostnaderna. Men det måste alltid ske en avvägning. Man skall amortera enbart så länge räntan på statsskulden är högre än den samhällsekonomiska avkastningen på det man använder pengarna till.

Jag skall ge ett exempel, nämligen det som kallas för kompetensutveckling. Vi är glada för att det nu blir ett genomslag för ett genomtänkt program för kompetensutveckling. Jag är övertygad om att rätt utformade kommer de investeringarna i utbildning att samhällsekonomiskt sett ge

mycket större avkastning än vad räntan är på statsskulden. Då skall man inte amortera för mycket.

Det får inte hända att en generation till stor del håller på att permanentas utanför arbetsmarknaden. Då är det ännu viktigare att se till att de människorna kommer i arbete och att deras kunskaper utvecklas och används.

Vi har, med viss experthjälp, försökt att räkna lite grann på hur många jobb som kan skapas genom att t.ex. lyfta 10 miljarder kronor från amorteringar till offensiva åtgärder för fler jobb. Om 10 miljarder flyttas kan det handla om 15 000 jobb. Om vi t.ex. använder 60 miljarder på det sätt som vi diskuterar i betänkandet, kan det handla om ungefär 100 000 jobb.

Vi har med glädje noterat statsministerns uttalande i söndags om att det kan komma ett utrymme år 2000. Vi kanske tror att det är lite mycket med 15–20 miljarder i skattesänkningar. Det kommer inte att finnas riktigt så mycket utrymme. Men det går ändå att med siffran 10 miljarder säga att det finns en betydligt större sannolikhet att vi går mot ett uppfyllande av sysselsättningsmålet.

Bo Lundgren drar sin gamla vals om tillväxtfientligheten. Jag vill med stor kraft instämma med finansministern i det han har sagt upprepade gånger från denna talarstol, nämligen att det inte finns någon motsättning mellan tillväxt och rättvisa. Det är tvärtom så – och det brukar vi nämna i våra motioner – att det finns en produktiv rättvisa. Vi har försökt att räkna på vad förslagen i propositionen betyder för en barnfamilj. En kan tjäna 20 000 i månaden och en kan tjäna 11 000 i månaden, och de har två barn under 16 år. Det handlar om, inräknat högstkostnadsskyddet och vissa ökade kostnader för mediciner, i storleksordningen plus 250 kr i köpkraft för familjen. Det kommer att leda till ökad efterfrågan och därmed en stimulans för sysselsättningen.

Om pengarna däremot används på det sätt Bo Lundgren vill, dvs. ta bort värnskatten och ta bort förmögenhetsskatten, ges stora skattesänkningar till de grupper som inte använder sina pengar till efterfrågan och köpkraft. De lägger pengarna på hög. Det är därför det är i grunden sant som finansministern säger, nämligen att det finns ett samband, ett beroendeförhållande, mellan tillväxt och rättvisa.

I propositionen finns fördelningsanalyser. Det positiva är att det har visat sig att det är de 10 % som ligger i botten bland inkomstgrupperna som relativt sett gynnas mest av förslagen. I sammanhanget är frågan om studiemedel viktig. En grupp som har hamnat illa är just den studerande ungdomen. Kvinnor kommer något bättre ut jämfört med män tack vare dessa förslag – det är inte så stor skillnad, och borde nog ha varit större – räknat på real disponibel inkomst och procentuell förändring. Det finns naturligtvis mer att göra.

Jag skulle försöka förklara för brevskriverskan varför vi har ställt upp på uppgörelsen. Det är klart att beslutet om högstkostnadsskyddet var det allra tuffaste.

Jag har samtidigt läst kristdemokraternas motion från i höstas om årets ekonomi. Den handlade om utgiftstaket för 1999. Jag kunde konstatera att kristdemokraterna föreslog för i år 8 miljarder kronor lägre utgiftstak på ekonomiskt stöd till sjuka och handikappade. 8 miljarder kronor!

Det är mångdubbelt mer än den besparing som högkostnadsskyddet gäller.

Hur skall de klara hem detta? Det blir den andra karensdagen, och de skall försämma sjukersättningen. Sedan har de något allmänt lustigt resonemang om att kristdemokraterna har pengar som vi andra inte har som skall satsas på rehabilitering.

Jag kom faktiskt att tänka på en bibelberättelse. Jag såg framför mig Mats Odell gå in på ett sjukhus och säga: "Tag din säng och gå!" Det handlar om det kristdemokratiska miraklet. De skall med pengar som de inte har åstadkomma något slags underverk som gör att kostnaderna för ekonomiskt stöd till de handikappade och sjuka mer eller mindre försvinner.

Om Vänsterpartiet inte hade ställt upp på denna överenskommelse fanns det en risk att andra majoriteter hade uppstått, där kristdemokraterna uppenbarligen i kraft av sina nya opinionssiffror skulle spela en alldeles för stor roll. Det var ett viktigt skäl för oss att vara angelägna om att vara med i uppgörelsen.

Vänsterpartiet har den egenheten i denna trepartikonstellation – den rödgröna rörelsen – att dels vara en del av arbetarrörelsen, dels försöka vara en del av miljörelsen. Kanske skulle Gudrun Schyman kunna fungera som prästinnan som viger samman dessa båda krafter. Vi är beredda att ta så mycket ansvar vi någonsin kan för att detta samarbete skall hålla, för att alliansen mellan de röda och de gröna krafterna skall hålla ihop. Vi tror att vi har en viss möjlighet, i kraft av vår relativt hyggliga kompetens på båda områdena, att hålla ihop denna trepartiallians. Den måste hålla hela mandatperioden.

(Applåder)

Anf. 4 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Först vill jag naturligtvis hälsa Bosse Ringholm välkommen till sitt nya, viktiga, tuffa uppdrag i en tuff arbetsmiljö. Hjärtligt välkommen! Jag ser fram emot spännande och tuffa debatter.

Jag blir nästan gripen när jag hör Johan Lönnroth. Han har ägnat sin tid åt att studera kristdemokraternas motioner. Det hade varit bättre om han hade försökt att i budgetarbetet försvara de gamla och långvarigt sjukas situation. Huvudparten av de pengar som Johan Lönnroth talar om är en skatteväxling inom trafikförsäkringen. Den andra karensdagen, Johan Lönnroth, innebär att vi som har arbete och en normal sjukdoms-omfattning, någon gång får vara med och betala lite mer för att de som är långvarigt sjuka på våra sjukhem skall få en bättre och drägligare situation. Jag tar gärna den debatten när vi skall titta på de olika budgetalternativen.

Fru talman! I går kväll när jag läste finansplanen – den börjar tjuvigt med orden Sveriges ekonomi står stark – gick samtidigt programmet Striptease i TV 2. Programmet handlade om den skakande situationen inom den svenska äldre vården. Det blev en mycket bjärt kontrast. Hur stark är den ekonomi som inte kan ta hand om sina gamla och långvarigt sjuka?

Läget för Sverige är allvarligt. Det är allvarligt när en regering lägger fram en budget med förslag som konsekvent drabbar de svaga och gynnar de redan gynnade. Maxtaxan, som nu skall delfinansieras av de kro-

niskt sjuka, är en fördelningspolitik som vi kristdemokrater helt tar avstånd från, Johan Lönnroth.

Det är också allvarligt, fru talman, när nu företag, kunskap och kapital flyttar ut. Volvo ägs av amerikanska Ford. Saab är till hälften ägt av amerikanska GM. Stora Enso är skrivet i Finland. Astra är engelskt. Men det är inte bara storkapitalet som flyttar ut, utan även småspararna. Jag läste häromdagen att aktiefonderna mer och mer blir utlandsfonder. Allt kapital går nu till utlandsfonderna, sade vd:n för Sveriges största fondförvaltare häromdagen till en av våra stora affärstidningar. Det svenska näringslivet övertas nu successivt av utländska ägare samtidigt som det svenska direktägandet minskar kraftigt. Dubbelbeskattningen driver företagen och jobben ur Sverige, Johan Lönnroth. Men det tycks varken bekymra regeringen eller stödpartierna. Sveriges ekonomi står stark.

Väl så allvarligt är också att kunskap flyr Sverige. Nyutexaminerade civilingenjörer reser ut för att etablera sig i något annat land med bättre villkor. Den straffskatt på högre utbildning som Johan Lönnroth kallar värnsskatt driver kunskapen och den välutbildade ungdomen ur landet. Sveriges ekonomi står stark.

I landet med världens högsta beskattning av arbete, företagande, sparande och konsumtion har vi inte råd att ge vare sig våra gamla en värdig vård eller alla våra barn och ungdomar en bra skola. Elever och föräldrar strejkar mot lärarlösa lektioner, kalla och flagnande skolsalar, för gamla skolböcker, oordning och hopplöshet. Lärare och vårdpersonal bränns ut. Hur kan detta komma sig i landet med världens högsta skatter och en ekonomi som står stark, Bosse Ringholm? Våra gamla och långvarigt sjuka orkar inte ens strejka eller demonstrera. Hur stark är en ekonomi som ligger etta i skatteligan men på 17:e plats i välfärdslistan?

I dag lägger alltså en sargad minoritetsregering fram sina ekonomiska visioner för hur Sveriges välfärd skall utvecklas under de kommande tre åren. Ett mer dött och av verkligheten överspelat dokument har nog sällan, om ens någonsin, underställts Sveriges riksdag för beslut. Detta bekräftas med eftertryck av den nu avgångne finansministern. Det hade utfästs ganska stora löften och fanns stora förväntningar om att konkreta åtgärder för att vända utvecklingen skulle finnas i denna proposition. Sysselsättningsmålen är en chimär, och tillväxten revideras ned ännu en gång.

Arbetslösheten beräknas i år kosta långt över 100 miljarder kronor för de offentliga budgetarna. Det borde f.d. AMS-generalen Bosse Ringholm vara väl medveten om. Det är mycket pengar, men det är också mycket förlorad självkänsla för de 727 000 människor som i dag är antingen arbetslösa, undersysselsatta eller latent arbetsökande. Det är helt oacceptabelt att vårpropositionen 1999 blev precis lika fattig på konkreta tillväxt- och sysselsättningsförslag som de tidigare. Det vi har sett de senaste dagarna av interiörer från regeringsarbetet är att socialdemokraterna saknar en heltäckande och gemensam närings- och tillväxtpolitik.

Hur kan regeringen vara så nöjd med utvecklingen som den nu verkar vara i finansplanen? Man får intrycket när man läser propositionen att Sveriges huvudproblem är taxesättningen på våra kommunala daghem. Man har ägnat all kraft åt att försöka infria detta vallöfte, och man är nöjd när man har lyckats med detta. Samtidigt verkar valfrihet i barnomsorgen vara något fullständigt främmande. Och när tänker regeringen

lägga förslag om en maxtaxa i äldreomsorgen? Där kan ju taxorna skilja upp till 20 000 kr per månad på sina håll.

Ribban för budgetförhandlingarna sattes från början väldigt lågt. Målet för Göran Persson var, och är, uppenbarligen inte att rätta till Sveriges djupgående strukturella tillväxtproblem, utan just att regera vidare. Alla motgångar har hittills mötts med ett glatt ”vi regerar vidare – *business as usual*”.

Men i måndags rämnade den tunna fasaden av enighet inom regeringen. Hade näringsministern varit något mer känslig för motgångar och sin bristande förmåga att uppfylla utlovade åtgärder, hade han haft väl så stor anledning som finansministern att avgå. ”Ett företagsklimat i världsklass” – vart tog det vägen? Målet om 4 % arbetslöshet år 2000 kommer inte att uppnås. Sysselsättningsmålet om 80 % kommer inte heller att uppnås. Enligt Konjunkturinstitutets prognos, som verkligen har auktoriserats på ett kraftfullt sätt av landets statsminister, kommer det att fattas 100 000 jobb till målet 80 %. Sanningen är, fru talman, att regeringen efter valet i praktiken har upphört att regera och i stället har suttit i olika samtalsgrupper. Resultatet av detta är beklämmande. I dag landar en politiskt död proposition på riksdagens bord.

Det här är tyvärr ingen engångshändelse, utan vi har hört det förr. Samtliga budget-, vår-, tillväxt- och sysselsättningspropositioner sedan 1995 har gett beskedet att de konkreta åtgärderna kommer i nästa proposition. Det står redan på andra sidan i den nu gällande finansplanen att regeringen ”avser att i samband med 1999 års ekonomiska vårproposition återkomma med förslag som förbättrar möjligheten att uppnå målet” om ökad tillväxt och sysselsättning. Så blev det uppenbarligen inte – denna gång heller. Exakt så lät det inför 1995, inför 1996, inför 1997, inför 1998 och inför 1999, och exakt så låter det inför år 2000. Hur länge skall vi vänta på de konkreta förslag som tar itu med Sveriges djupgående strukturella problem, som undergräver förutsättningarna för välfärd i vårt land? Inte ens våra mest konkurrensutsatta näringar, som lantbruket och åkerinäringen, får annat än välvilliga skrivningar i denna proposition medan de förblöder. *Business as usual*.

Fru talman! Man får tragiskt nog kora det tillväxtskeptiska Miljöpartiet som vinnare i budgetprocessen. Det blev varken ett tillväxtmål eller några tillväxtfrämjande åtgärder. *Business as usual*.

Arbetslösa utlovas nu dagisplats i stället för jobb. Men notan skickas som vanligt till de svagaste. Det är änkorna och de multihandikappades personliga assistenter. Det är de kroniskt sjuka som nu får betala genom höjt högkostnadsskydd för läkemedel. *Business as usual*.

Det pratas och diskuteras. Visst är det bra med en dialog, och jag välkomnar Bosse Ringholm som ny dialogledare. Han är tydligen inriktad på att fortsätta med det här. Det är bra, men någon gång måste man också fatta beslut. Vi skall återkomma till vad han menar med sina vackra ord i ett replikskifte senare. Det är bra med diskussion, men vad Sverige nu skulle behöva är en regering som själv har en ideologiskt och politiskt förankrad tillväxtpolitik som den tror på och vill genomföra.

Vi har i veckan hört talas om att det har stått 1–18 i regeringen för de svåra besluten. Man frågar sig hur det skall bli nu. Skall det bli 0–19 för de svåra besluten?

Prot. 1998/99:79
14 april

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

Vart är Sveriges ekonomiska politik då på väg? Hur stark står Sveriges ekonomi i ett sådant läge? Våra problem är för allvarliga för en sådan politik. Arbetslösheten är inte främst konjunkturell, utan den är strukturell. Därför går det inte längre att undfly strukturella reformer när det gäller arbetsmarknadens funktionssätt och lönebildningen.

Fru talman! Vad som nu krävs är snabba beslut och tydliga signaler om att överbeskattningen av arbete, företagande och sparande avvecklas. Det krävs också åtgärder för en bättre lönebildning och en mer flexibel arbetsmarknad. Det skulle inte bara ge företagen nytt hopp, utan också de arbetslösa. Det skulle ge resurser för våra skolbarn, våra gamla och sjuka som lider av att massarbetslösheten fortsätter att kosta över 100 miljarder kronor om året. Men det kräver politiskt mod och politisk handling.

Erik Åsbrink drog sina slutsatser. Sverige har fått en ny finansminister. Det lär inte räcka. Sverige behöver en ny politik och Sverige behöver en ny regering.
(Applåder)

Anf. 5 LENA EK (c):

Fru talman! Ärade ledamöter! Herr finansminister! En hälsning till Erik Åsbrink. En god vän till mig som slutade i riksdagen inför den här perioden sade att vänliga ord får man bara höra när man har avlidit eller när man har avgått. Självt tyckte han att den senare alternativet var det mest angenäma.

Regeringens sedan två dygn nya finansminister säger i dagens morgontidning: Nu är vi på grön kvist.

Under den senaste veckan har jag pratat med Maria som bor i en Stockholmsförort. Hon har delad vårdnad om tre barn, varav ett är handikappat. Maria har förgäves sökt en lägenhet sedan januari 1997. Tycker hon detsamma?

Tycker företagen eller industrins diskussionsgrupp, som har efterlyst ett helt åtgärdspaket, detsamma?

Tycker den arbetslöse som inte kan planera för längre än arbetsmarknadsåtgärden räcker och har sexmånadersperioder som bäst att leva med, det?

Tycker de kommuner där det inte föds fler barn än att det blir en halv förstaklass, det? Man får inte ens ihop till en hel förstaklass. Tycker de som bor i den kommunen att Sveriges ekonomi är på grön kvist och att allting är i sin ordning?

Fru talman! Centerpartiet har tagit ett stort ansvar för att sanera ekonomin och ge oss en stabil bottenplatta för framtidssatsningar. Detta måste vi hålla fast vid och använda.

Johan Lönnroth pratade om amorteringar på statsskulden. Nästa år kommer vi svenskar att betala 77 miljarder 405 miljoner kronor på utgiftsområde 26, Statsskuldräntor m.m. Man kan jämföra 77½ miljarder med kostaden för utbildning och universitetsforskning som uppgår till 30 miljarder eller med ekonomisk trygghet för familjer och barn på 43½ miljarder.

Det är hopplöst att leva med så stora skulder. Vi måste ha ned skuldnivån. Det tror jag att var och en förstår som känner till dessa siffror.

Aktiva åtgärder mot arbetslösheten handlar om helt andra saker. Det handlar om att gå från en reglerad 60-talsmässig arbetsmarknadspolitik till moderna åtgärder som passar enskilda och deras egna initiativ som beslutas på lokal och kommunal nivå tillsammans med företagen. Det är någonting helt annat.

Den bottenplatta för förändringar och framtidssatsningar som trots allt finns i den svenska ekonomin, som vi har varit med att lägga grunden för, utnyttjas inte alls i detta budgetförslag. Denna budget är ett patetiskt lappande på gamla 60-talssystem som inte fungerar i dag, snart 40 år senare.

Finansministern pratar om att små och medelstora företag är de som skall lösa delar av den kris som vi befinner oss i. Varför finns det inga konkreta förslag som gör det sannolikt att det som finansministern säger blir verklighet? Det saknas. Trovärdigheten sjunker.

Jag skall ta upp några punkter för decentralisering och tillväxt i hela landet, som vi tror hade hjälpt till att ge ett framtidshopp för de arbetslösa, för dem som inte hittar en bostad eller för dem som måste flytta därför att hela kommunen håller på att packa ihop.

När det gäller den digitala allemansrätten vill vi genomföra en rejäl satsning på IT för hela landet, 50 miljarder för ett finmaskigt fibernät som byggs ut för modern information och kommunikation. Regeringen säger att den skall följa utvecklingen.

210 av landets drygt 280 kommuner minskar sin befolkning. Arbetsmarknaden försämras, företag läggs ned och människor tvingas flytta. Regeringens svar på denna situation är att man har tillsatt en regionalpolitisk utredning.

Vi behöver en utvecklad närings- och sysselsättningspolitik, inte en avvecklad sådan. Ett företagsklimat med ett väl utvecklat och differentierat näringsliv hade sannolikt gjort situationen lättare i Bengtsfors och kanske i Ödeshöj i Östergötland, som också har upplevt nedläggningar.

Sårbarheten för stora företagsnedläggningar minskar om det finns ett lokalt väl utvecklat och småskaligt näringsliv. Därför är näringspolitiken en viktig del av regionalpolitiken.

Fru talman! Sveriges framtida konkurrenskraft är kunskap och kompetens. Här behövs det nya grepp. Den traditionella arbetsmarknadspolitik klarar inte av detta. Vi har fortfarande en mycket hög arbetslöshet. Sysselsättningsmålet och arbetslöshetsmålet kommer inte att nås. Ungdomsarbetslösheten är hög. De människor som har råkat ut för arbetslöshet har ett elände i sina liv. Regeringen försöker att lappa och laga i de gamla systemen.

Den satsning som finns under de fem stolta utvecklingsrubrikerna i det dokument som vi fick i går kväll under rubriken *Arbetslösheten skall betingas* handlar om ett antal nya arbetsförmedlare som kanske fortsätter att skriva ut invandrare, som man gjorde på västkusten häromdagen.

Ett anställningsstöd föreslås. Vi har allihop varit med och sett ett generellt anställningsstöd, GAS. Vi har sett RAS, det riktade anställningsstödet. Den här gången är vi kanske inne på moras. Sedan finns det ett lönebidrag på 90 miljoner – inget nytänkande och inget hopp för dem som befinner sig i den här situationen. Det är ett rätt eländigt dokument.

Fru talman! Detta om de långtidsarbetslösa och förslagen där.

Jag tvingas också att konstatera att beträffande det som vi behöver, nämligen en ren och hälsosam mat som gynnar oss allihop och särskilt de allergiker som finns, sviks också löftena. Statsministern har stått här i talarstolen och i regeringsförklaringar talat om jordbruket som en framtidsnäring. I detta dokument finns 0 kr. Nästa år blir det 0 kr, sedan minus 429 miljoner och därefter 0 kr igen. Byt regering!

En annan avgörande del av tillväxtpolitiken som vi i Centerpartiet tycker är väldigt viktig är utbildning, högskolor och forskning. Vi har varit med och drivit fram den framgångsrika uppbyggnaden av de små och medelstora högskolorna, och regeringen fortsätter med 20 000 nya platser under de kommande åren. Det är väldigt bra.

Högskolorna är motorer för regional utveckling och jobb. Det viktigaste just nu är ändå att matcha denna utbyggnad med kvalitet. Det saknas ju lärare på högskolorna. Det finns inga som disputerar, inga som kan leda och hjälpa studenterna, de studenter som i ett gammalmodigt studiemedelssystem lånar pengar under studietiden. Det kostar dem över 500 kr om dagen i lånade pengar att studera, och dessa pengar skall ju betalas tillbaka.

Hur har regeringen tänkt sig att 70 miljoner skall räcka till för att bygga upp forskningen vid tre nya universitet – Karlstad, Växjö och Örebro – till två högskolor med forskningsområden – Mitthögskolan och Karlskrona-Ronneby – och dessutom räcka till att förstärka forskarutbildningen vid andra universitet och högskolor? Dessutom lämnar man Campus i Norrköping utan egna forskningsmedel.

Hur har man tänkt sig att den nödvändiga kunskapsutvecklingen skall ske om man sätter stopp för kunskapslyftets utveckling, som man gör här? Dessutom är studiemedelssystemet utformat på det viset att de som har ansträngt sig för att börja läsa och uppnår åldern 45 år spärras ut av reglerna i studiemedelssystemet, fast de har 20 år kvar i arbetslivet.

Vi föreslår hälften bidrag–hälften lön och att man höjer åldersgränsen för fribeloppet rejält. Det hade varit tillväxtfrämjande, och det hade varit bra för den enskilde som studerar.

Vi vet också att alla skolor har problem. Var finns kraven på uppföljning av hur kommunernas resurser används? Kvalitetsinspektörerna, som är en bra ny uppfinning, inspekterar 30 skolor i Sverige om året. Vad är det – 30 skolor om året? Var finns satsningar på program för elever med läs- och skrivsvårigheter? Och var finns ambitionen att slå vakt om elevernas rätt att få godkända kunskaper? Tomt!

Trygghetssidan är ett annat stort område som är väldigt viktigt för oss som lever och bor i det här landet. Regeringen och stödpartierna väljer att höja gränsen för högkostnadsskyddet för läkemedel. Även om nu socialministern tycker om stärkande promenader och tycker att det är sant att lite mindre kaffe är ganska nyttigt för folkhälsan, finns det ändå många människor som tar medicin i förebyggande syfte. De blir bättre av sin medicinering och får bättre möjligheter att leva ett gott liv. Livskvaliteten för funktionshindrade hänger många gånger på de här pillren, t.ex. för min mamma som är folkpensionär och som kämpar med sin reumatism.

Medicinkostnaderna ökar i och för sig, men det finns ju många, många andra åtgärder att vidta för att göra något åt problemet. Det finns hela listor och färdiga utredningar. Det är bara att ge sig på åtgärd för åtgärd i stället för att lasta över bekymret på dem som är sjuka och gamla

och på de barnfamiljer som t.ex. har några barn som är allergiska. Det är inte anständigt.

Regeringen höjer pensionstillskottet för att kompensera de äldre för höjningen av medicinkostnaderna, säger ni då. Men det gäller ju inte alla pensionärer. Det är en kompensation, men den hjälper inte dem som bara har folkpension och som har så svårt att klara sig och som hade behövt mer pengar för bättre livskvalitet.

Regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet lämnar pensionärerna utan att bry sig om deras situation. Särskilt hårt slår detta mot kvinnor, eftersom de är överrepresenterade i den här gruppen.

Det stora numret i valrörelsen, maxtaxa, kommer det att innebära att föräldrar som har sina barn inom kooperativ eller privat barnomsorg inte får något stöd? Skall detta bli ett sätt att strypa den alternativa barnomsorgen? Ingen vet. Dimman ligger tät över slagfältet.

En annan trygghetsfråga som är viktig är att ge de funktionshindrade rätt till personlig assistent för att ge dem livskvalitet. Den rätten upphör vid 65 års ålder. Också den gruppen lämnar regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet åt sitt öde.

Miljöfrågan, likadant där, tomt. Nästa år innebär den omtalade miljö-satsningen 145 miljoner kronor. Satsningen på insatser för främjande av miljöexport ligger på samma låga nivå som i höstas. Kalkningsanslaget är otillräckligt, och miljömärkning av produkter, som är så viktig, får kraftigt minskat anslag.

När det gäller skatteväxlingen har vi hört vad de lösa skrivningarna i regeringsförklaringar och budget ger. Löftena skola ej svika, sade min mormor när jag var liten. Hur var det med löftena om att Sverige skulle bli ett ekologiskt framtidsbygge? Sker detta för 145 miljoner nästa år? Hur var det med löftena till jordbruket som en framtidsnäring? Noll kronor, noll kronor, minus 400 miljoner kronor drygt och sedan noll kronor igen. Hur var det med arbetslöshetsmålet, och hur var det med jämställdheten, som var så viktig i höstas men som är borta i detta dokument?

Fru talman! Den här vårbudgeten präglas av uppgivenhet – vi väntar, utredningar, vi följer noga utvecklingen – när det gäller decentralisering, regional tillväxt, trygghet och miljö. Den ger inga nya lösningar på Sveriges framtidsproblem. Jag kan bara säga som den gamle indianen: Endast döda fiskar flyter med strömmen. Byt regering! Tack.

(Applåder)

Anf. 6 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Så gick han då, Erik Åsbrink, och sade att vårbudgeten var överspelad. Men statsministern ringde genast på en ny finansminister och sade *business as usual*. Vi får väl förutsätta att regeringens nya representant kan tala för den gamla vårbudgeten. Ett nytt talesätt på Finansdepartementet kanske är: Man får ta finansplanen dit man kommer, sade Bosse Ringholm och gick till riksdagen. Vi skall i alla fall hälsa dig varmt välkommen hit.

Business as usual, sade Göran Persson. En del kanske uppfattade det som ett löfte men andra mer som ett hot, därför att *business as usual* betyder ju alltför ofta att det inte är någon *business* över huvud taget.

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi i Folkpartiet tycker att det är mycket bra att statsfinanserna är i balans. Det har varit liberal

politik och ambition även när socialdemokraterna med Göran Persson som ekonomisk talesman i opposition ville driva upp underskotten och röstade nej till i stort sett alla besparingar och strukturförbättringar. I regeringsställning tog man sedan sitt förnuft till fånga och har nu i princip genomfört Anne Wibbles Nathalieplan. Därutöver har man höjt en massa skatter. Det är bra att statsfinanserna är i balans. Jag vill börja med att verkligen få detta sagt.

Det är också bra att man har ett budgetmål på 2 % överskott under en konjunkturcykel. Det är mycket viktigt. Men uppenbarligen räknar inte regeringen med att konjunkturen kan bli sämre, för man kommer ju aldrig upp över 2 %, vilket behövs för att ibland kunna ha mindre överskott än 2 %.

Det sägs också att man nu är överens med sina stödpartier om överskottet på 2 % och om prisstabilitet. Betyder det att Vänsterpartiet har lämnat sin tidigare politik av förord för mer inflation och mer utgifter? I så fall är det bra i sak. Men kommer det att märkas i Gudrun Schymans retorik? Det gjorde det ju inte i Johan Lönnroths, för han försökte ju att köra båda linjerna här alldeles nyss.

Det räcker heller inte att ha budgeten i balans när människor inte har jobb. Alldeles för många människor har inte jobb, och de som inte har jobb är heller inte fria. Samtidigt måste vi använda skattepengar till försörjningsstöd – skattepengar som gör att skattesatserna blir höga och att pengarna ändå inte räcker till det viktigaste. Vi har hört det till leda: Först skall vi sanera statsfinanserna, sedan skall vi satsa på jobb och tillväxt. Som alla vet och märker satsas det väldigt lite på mer tillväxt. Man väntar bara på bättre konjunkturer.

När hälften av de unga människorna lever på socialbidrag, som situationen är i många förorter, t.ex. hemma hos mig i Botkyrka, är det också självklart att socialnämndens pengar inte räcker till förskolan för de barn som kanske allra mest behöver den.

Alla prognoser visar nu entydigt att med denna utveckling kommer man inte att nå vare sig det gamla fyraprocentmålet år 2000 eller det nya sysselsättningsmålet år 2004. Enligt regeringens egna beräkningar behövs det uppemot 3 % varje år. I regeringens egna prognoser fattas det ca 200 000 jobb, som skulle komma mellan åren 2002 och 2004 för att nå detta mål. Det kräver en mycket, mycket kraftigare ökning per år än vad det blir fråga om under de närmaste åren. Kanske är det så att regeringen räknar med regeringsskifte år 2002, men jag tror inte att de arbetslösa vill vänta ända till dess.

I stället för jobb och möjligheter ser vi nu att människor t.o.m. kastas ut ur a-kassan därför att de inte anses kvalificera sig på arbetsmarknaden. Vad får invandrarna i Trollhättan, som i stället för att de får utbildning och praktik kastas ut ur a-kassan, för möjligheter att komma tillbaka? Vilka är det som åker ut nästa gång? Är det de medelålders kontoristerna som inte anses duga och som kastas ut från a-kassan på någon sophög där de skall sitta och vänta på pension?

Enligt budgeten kommer vi inte att komma under 5 ½ % i öppen arbetslöshet under den här mandatperioden. Men regeringen säger ändå att målet ligger fast. Man skall noga följa detta och återkomma med förslag om det visar sig nödvändigt. Jag kan säga att det redan nu tydligt syns att det behövs en helt annan politik för att nå detta mål.

På s. 16 talar man om en fruktbar dialog med näringslivet, och det är ju där jobben måste komma. Men det finns inga frukter av den dialogen, och det finns inga resultat. Näringsministern sade att det skulle sätta djupa avtryck i vårbudgeten. Jag vet inte vilka sidor de sitter på. Det är i alla fall inget som syns för oss som inte har några optiska läsmaskiner.

I vårpropositionen talas det på s. 15 också om att det är nödvändigt att förbättra lönebildningen. Men det sägs inte ett ljud om hur det skall gå till. På s. 37 skriver man att skattepolitiken skall spela en aktiv roll i regeringens arbete för att öka sysselsättningen. Det kunde ju låta uppmuntrande. Men vad är det som kommer? Jo, ett nytt RAS. RAS i nya kläder är ändå alltid RAS. Vad är det för fel med idén att sänka skatten på arbete som ett led i att fler skall få jobb?

Fru talman! Några av oss i finansutskottet var i Storbritannien på studiebesök i förra veckan. På deras finansdepartement talade man rätt raljant om politiker som sätter upp som mål att man skall betala ut pengar. Man påpekade hur lätt det här att se verksamheten ur producenternas synvinkel i stället för ur människornas, och man talade om vikten av *value for money*.

Målen skall sättas ur människornas perspektiv. Men den svenska regeringen gör precis tvärtom. Man sätter upp som mål att man skall betala ut si och så många miljarder till olika verksamheter, men man säger ingenting om hur man skall få något för dessa pengar eller om vad det är man vill uppnå. Man sätter upp mål för arbetslösheten, men i takt med att man närmar sig målen i tid – alltså inte i resultat – sätter man upp nya mål och flyttar fram dem i tiden.

Fru talman! Europas socialdemokrater älskar ju att frotera sig på bild med Europas gullgosse Tony Blair. Därför säger jag till dig, Bosse Ringholm, som Leijonborg brukar säga till Göran Persson: Lär av Blair!

Fru talman! Vi liberaler har en helt annan vision. Vi har en vision om Sverige som ett land där människor kan försörja sig själva på sitt eget arbete och därför också bestämma mycket mer i sina egna liv och i sin egen vardag. Sverige skall bli ett land där det som är riktigt viktigt i de offentliga åtaganden vi har gentemot varandra både kan betalas och skötas bra.

För oss är det här naturligtvis i grunden en ideologisk fråga. Det är en politik skapad av djupt kända värderingar. Människor måste kunna bestämma mycket mer i sina egna liv och i sin vardag. Att ha egna pengar, egen försörjning i familjen, är naturligtvis av avgörande betydelse. Det gäller att man skall ha möjligheter att förverkliga sina drömmar; en dröm om utbildning, en dröm om jobb.

För alltför många människor är de här dörrarna stängda. Möjligheterna är fortfarande utom räckhåll. Därför är den största utmaningen inom den ekonomiska politiken att skapa förutsättningar för fler jobb. Riv hinder – skapa möjligheter! När vi om 14 dagar lägger fram vårt alternativ till den här vårbudgeten kommer vi att lägga fram sådana förslag som betyder att fler människor kan få jobb så att fler människor kan få vård.

Fru talman! Regeringen anger att den har en långsiktig inkomst- och utgiftsstrategi. Erik Åsbrink kallade den för ”linus”. Jag kan säga att min strategi i stället heter ”minus” – mindre inkomster och utgifter. Varför det? Jo, för att vi behöver mindre konjunktürkänsliga statsfinanser. Var-

för det? Jo, för att vi behöver mer makt i Sverige och mindre kvar åt barnen att betala.

Sverige har västvärldens mest konjunkturkänsliga statsfinanser. Regeringens egna tillväxtprognoser har bara sedan i höstas förändrats för 1999 från 3,0 % till 2,2 % och för nästa år, år 2000, från 3,2 % till 2,6 %. Det kan låta som sifferexercis för kalenderbitare; någon halv procent hit eller dit är väl inte så viktigt. Men varje halv procent ned betyder 10 000 miljoner kronor i bruttonationalprodukt och kanske minus 7 ½ miljarder i statskassan enligt Konjunkturinstitutets beräkningar – om man nu får återopa dem.

Vad vi behöver är därför en rad strukturreformer i statsbudgeten. Vi behöver inrikta oss på sänkt skattekvot och sänkt utgiftskvot, men också på mindre konjunkturkänsliga utgiftsregler.

Fru talman! Vårpropositionen har ett avsnitt om skattepolitiken, men det är nästan pinsamt tomt på sakinnehåll. Egentligen hänvisar man helt och hållet till skattesamtalen. Samtliga partier deltar ju för närvarande i dem. Vi har gått dit. Vi har berättat vad vi vill. Vi har sagt hur vi prioriterar på en rad områden.

Socialdemokraternas företrädare har suttit påtagligt tysta. Vad de vill och i så fall när har inte framgått. Det har ju också spekulerats en hel del i vem eller vilka som skulle lämna de här samtalen först. Nu vet vi. Det blev Åsbrink som lämnade. Det är mycket märkligt.

Vad Sverige behöver är en skattereform för nästa århundrade. Det skall löna sig att arbeta. Vi behöver strukturreformer för jobb och tillväxt. Vi behöver sänkt skatt på arbete, minskade marginaleffekter och fattigdomsfällor, mer möjligheter för människor, uppmuntran av risksparende och risktagande och uppmuntran av dem som förkovrar sig och satsar. Inte bara de som har vunnit på lotto skall kunna säga vad de tycker till chefen. Andra människor skall också kunna ha den friheten och styrkan i ryggen. Det måste ske förenklingar och förbättringar av systemen så att småföretagare får tid att ägna sig åt sina affärsidéer i stället för åt blanketter.

Det kan låta som om skatter är lösningen på allt, men så är det naturligtvis inte. Varken enskilda skattesänkningar eller regelförbättringar löser alla problem. Vad som behövs är ett brett batteri av förändringar, gärna på samma gång. Det gäller lönebildning, arbetsmarknadsregler, stärkt konkurrens och EMU-medlemskap. Det tråkiga med den socialdemokratiska regeringen är att för varje sådant delförslag hävdar man att det inte kan visas att precis den *här* förändringen är vad som skapar de nya jobben. Därför gör man ingenting alls. Man har t.o.m. ett avsnitt med rubriken Effektivare arbetsmarknad. Men den texten handlar bara om AMS effektivitet. Jag förstår att det kan kännas hemtamt för den nye finansministern, men en regering som inte kan skilja på en arbetsmarknad och ett utgiftsområde kommer inte att klara jobben.

Fru talman! Regeringen kallar sig som vi vet för världens mest jämställda regering. Herrarna på Finansdepartementet gjorde i höstbudgeten ett stort nummer av att man skulle satsa på att ha fler kvinnor på museum. Nu är i stället det stora jämställdhetsnumret att man skall ordna konferenser för att sprida innehållet i Kvinnomaktutredningen, och det kan säkert behövas. Man kan ju börja med en konferens i Regeringskansliet.

Men jag tycker ändå att mycket i Kvinnomaktutredningen sammanfattas i Anita Nybergs kommentar i inledningen där om ekonomiskt oberoende. En man är ekonomiskt oberoende när han har egna pengar så att han inte behöver arbeta för att försörja sig medan en kvinna är ekonomiskt oberoende om hon med sitt eget arbete kan försörja sig och inte behöver lita till en man. Kvinnorna är de stora förlorarna i socialdemokraternas Arbetslöshetssverige. Vi har knappt tagit oss tillbaka till den situation som rådde när regeringen tillträdde för fyra fem år sedan.

Kunskapen från Kvinnomaktutredningen om ekonomiskt oberoende har redan Sveriges kvinnor. De vill ha egna jobb och rättvis lön. De vill själva kunna köpa vad de vill för sina pengar.

Fru talman! Vi i Folkpartiet säger därför ja till minskade marginaleffekter för barnfamiljer. Vi vet att det är kvinnor som är mest drabbade av familjens marginaleffekter och fattigdomsfällor. I själva verket har vi drivit det här i decennier mot hårt socialdemokratiskt motstånd.

Vad vi tycker att staten bäst kan göra är att ta tag i de marginaleffekter som drabbar dem med de låga inkomsterna under många år. Det gäller det som faktiskt staten har hand om, nämligen bostadsbidragen. Vi vill att skattesamtalens arbete med minskade marginaleffekter för låginkomsttagare framför allt skall inriktas på en reformering av familjestödet med ökat generellt barnstöd, sänkta inkomstskatter och successivt utfasande av bostadsbidragen. Vi säger självklart också ja till allmän förskola. I själva verket är det ju vår idé som vi har drivit fram.

Fru talman! Nu skall jag tala om några negativa saker. Jag skall börja med änkepensionerna. Återigen sviks änkor, och Vänsterpartiet har naturligtvis en stor skuld i detta. Det är ett svek mot dessa människor, som redan har drabbats så hårt i sina liv, att de dessutom inte skall kunna klara sin ekonomi eller lita på givna villkor.

Ett annat svek är detta med högkostnadsskyddet för mediciner. Det är fel att lasta skenande läkemedelskostnader på långtidssjuka, handikappade och äldre. Dessutom tror vi inte att den här ändringen kommer att fungera som den budgetrestriktion – tillfälligt – som man tycker att man behöver. Det kommer att bli hamstring i alla fall. Folkpartiet säger nej till försämrat högkostnadsskydd. Vad som behövs är rejäla strukturreformer inom läkemedelssystemet, och det kommer vi att föreslå.

Så har vi det största sveket av alla. Det gäller biståndet. Vänsterpartiet och Miljöpartiet delar nu ansvaret för Socialdemokraternas biståndsbudget på skammens gräns. Det talas om höjt bistånd, men först skall det sänkas. För att klara utgiftstaken skjuter man upp åtaganden tidigare, och nu kommer mer. Det här innebär förstås att man inte kommer att klara viktiga behov som finns. Samtidigt vet vi – inte minst i sviterna efter den katastrof som pågår i och kring Kosovo – att behoven av katastrofhjälp är stora och omedelbara.

Fru talman! Sverige är, särskilt om man jämför med vad som finns runt omkring oss, ett mycket bra land. Vi har stora möjligheter. Men det som är bra kan bli bättre. De flesta människor har det bra. De har stor frihet. De har ekonomisk trygghet. Men människor som är arbetslösa, sjuka eller handikappade måste också få mer frihet. De måste få den frihet som också en trygghet i vardagen betyder.

Göran Persson sade tidigare att det är *business as usual*. Vårbudgeten är *business as usual*. Men vad Sverige behöver är en ny kurs och mera

business. Folkpartiet har ett sådant alternativ med mera jobb och flera möjligheter för människor.
(Applåder)

Anf. 7 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Den vårbudget som presenteras i dag innebär att Sverige tar ytterligare några steg i riktning mot ett ekologiskt hållbart samhälle. Budgeten har förhandlats fram i samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet och är en fortsättning på det samarbete som inleddes direkt efter valet med budgetpropositionen för 1999 och som sedan har fördjupats på olika sätt.

Prognoserna för den ekonomiska utvecklingen har försämrats något jämfört med statsbudgeten hösten 1998. Det är framför allt exporten som nu inte bedöms växa lika snabbt, bl.a. beroende på låg ekonomisk aktivitet i flera för Sverige viktiga exportländer. Men något ras i världsekonomin som befarades i höstas tycks det inte bli. Tack vare en god hemmamarknad beräknas det bli en ganska normal ekonomisk tillväxt på 2,2 % 1999 och ungefär 2 ½ % årligen 2000–2002. De ekonomiska utsikterna för de närmaste åren är goda. Statsfinanserna är sanerade, budgeten visar överskott, och inflation och räntor är låga.

Trots att ekonomin ser bra ut på lite sikt krävs det ändå vissa besparingar och utgiftsbegränsningar i budgeten i år och nästa år för att man skall kunna hålla statens utgiftstak och nå det fastlagda överskottsmålet för de offentliga finanserna. Redan i höstbudgeten var marginalen liten, och läget har försämrats genom stora överskridanden på vissa områden, bl.a. ökad medlemsavgift till EU och ökade sjukförsäkrings- och läkemedelskostnader.

Miljöpartiet står bakom budgetmålen av flera skäl. Det är etiskt nödvändigt att varje generation betalar sina egna skulder, både ekonomiska och miljömässiga, och inte vältrar över dem på kommande generationer. Det är också viktigt för den allmänna tilltron till samhällsekonomin att uppsatta mål hålls. Därigenom kan valutakursen stabiliseras, inflationen hållas nere och räntan hållas låg, och det är något som gynnar bl.a. miljöinvesteringar.

Om ekonomin utvecklas enligt prognoserna skapas under åren efter år 2000 ett växande överskott i statsfinanserna utöver budgetmålet på 2 % av BNP. Det beror på att de offentliga inkomsterna utvecklas ungefär i takt med BNP, medan utgifterna ökar långsammare. Bl.a. beroende på att de lägre räntorna på statsskulden successivt slår igenom minskar det kostnaderna för räntebidragen, för försvaret och för annat. Därmed kommer det att finnas utrymme framöver, både för ökade utgifter och för lägre skatter. Miljöpartiet anser att vissa utgiftsökningar, framför allt inom vård, omsorg, skola och miljö och vissa skattesänkningar främst för låg- och medelinkomsttagare, är angelägna.

Arbetsidsförkortning är ett tredje angeläget område. Arbetsidsfrågorna bereds för närvarande i en gemensam arbetsgrupp mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet som kommer att lämna ett underlag för politiskt ställningstagande nästa vår. Ordförande i arbetsgruppen är Inger Segelström, ordförande i det socialdemokratiska kvinnoförbundet och ivrig anhängare av förkortad arbetstid. Vi väntar oss därför mycket av detta arbete.

Arbetet med att omvandla Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle måste bedrivas på många fronter, där statsbudgeten bara är en. Jag skulle vilja lyfta fram tre viktiga områden i det ekologiska omställningsarbetet. Det första är lagar och ekonomiska styrmedel. Det andra är miljöanslag i budgeten. Och det tredje är arbete för en ekologiskt anpassad infrastruktur. På de två första av dessa områden har det inledda samarbetet mellan Miljöpartiet, regeringen och Vänsterpartiet redan gett betydande resultat, som accentueras ytterligare i vårbudgeten. På det tredje området förs diskussioner om ett fördjupat samarbete.

Redan under den föregående mandatperioden kom Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet överens om en ny miljöbalk, som trädde i kraft den 1 januari 1999. I och med denna har Sverige fått en modern lagstiftning på miljöområdet. Under våren tillsätts en uppföljningsutredning för att se över om miljöbalken tillämpas som det var tänkt. Den skall också se över om den gamla naturresurslagen, som har lagts in i balken oförändrad, behöver förbättras. Allt detta är krav från Miljöpartiet som vi nu förverkligat.

På vårt initiativ införs också s.k. gröna nyckeltal i vårbudgeten. Syftet är att viktiga indikatorer på miljötillståndet skall synas, inte bara i traditionella miljöpublikationer utan också i centrala ekonomiska dokument. Som exempel kan nämnas belastningen på haven av fosfor och kväve där de redovisade nyckeltalen visar på en ökning under senare år. Och det är en viktig varningsklocka. Att kunna se konsekvenserna av den ekonomiska politiken för miljön skall vara lika viktigt som att kunna se konsekvenserna för arbetslöshet och inflation. Den här gången är det ett första försök som bara omfattar historiska nyckeltal. Men avsikten är att vidareutveckla dessa nyckeltal till att även visa prognoser för framtiden. I vårens budget finns nyckeltalen dels i finansplanen, dels ännu mer utvecklade i en bilaga. Sverige är det första land i världen som inför gröna nyckeltal i statsbudgeten.

Miljöpartiet har också krävt en utredning som skall klarlägga sambandet mellan tillväxt och miljö och möjligheterna till naturresurseffektivisering. Den utredningen har nu kommit i gång, och Miljöpartiet är representerat med en sakkunnig.

Grön skatteväxling har varit den mest centrala delen av Miljöpartiets ekonomiska politik. Vi har nu i vårbudgeten fått med en skrivning som innebär att arbetet med skatteväxling skall inledas i de pågående skattesamtalen. Och vi förväntar oss att den nye finansministern tar tag i den frågan redan vid nästa möte. Skatteväxling innebär ökade skatter på miljöförstöring och energi och lägre skatter på arbete, både i betydelsen lägre skatter på arbetsinkomster och sänkta arbetsgivaravgifter. Växlingen bör ske i minst den takt som Skatteväxlingskommittén förordade, dvs. drygt 3 miljarder kronor per år.

Redan i höstbudgeten för 1999 fick Miljöpartiet igenom betydande förbättringar för bl.a. inköp av naturskogar och miljöövervakning. Nu fullföljs satsningarna även år 2002 och kompletteras med kraftigt utökade anslag för biotopskydd, marksanering, kalkning, miljöforskning och miljöbrottsbekämpning. Flera av dessa satsningar har efterfrågats i många år av en samlad miljörörelse och är ytterst angelägna. Vi är mycket glada över att vi i så stor utsträckning lyckats få igenom det som vi lovat arbeta för före valet inom detta område. Miljöforskningspengarna

skall komplettera den satsning som finns inom stiftelsen MISTRA. De skall användas av Naturvårdsverket för snabba projekt och projekt som faller utanför MISTRA:s direktiv men som kan vara mycket viktiga för miljön.

Biotopskyddspengarna kompletterar naturskogssatsningarna på ett nödvändigt sätt. Och tack vare medlen till miljöbrottsbekämpning kommer det nu att finnas resurser och kompetens att omsätta miljöbalken i praktiken och åtala miljöbrottslingar.

Strategiskt har vi arbetat med att kräva stegvisa ökningsanlagan. På det sättet låser vi i praktiken anslagen på en hög nivå, vilket innebär att vi ser möjligheter att inom en överskådlig framtid betala av en stor del av miljöskulden.

Samtidigt som arbetet fortsätter när det gäller lagar, styrmedel och budgetanslag, blir det enligt Miljöpartiets mening allt viktigare att också inleda och fortsätta arbetet med att utveckla ny teknik och infrastruktur för ökad ekologisk hållbarhet. Det kan handla om sådant som havsbaserad vindkraft, solceller, bioförgasning och spårbilar. I budgetförhandlingarna har vi varit överens om att utveckling och inplementering av ny miljöteknik bör vara ett viktigt samarbetsområde framöver.

Fru talman! Vi har fortfarande lång väg att gå, men sammanfattningsvis har vi en stark vårbudget som leder Sverige ytterligare några steg i riktning mot ett långsiktigt hållbart samhälle.
(Applåder)

Anf. 8 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! När regeringen presenterar vårpropositionen gör vi det framför allt mot bakgrund av att vi står inför en oerhört spännande utveckling under 2000-talet. Jag försökte i mitt huvudanförande föra in perspektivet 2000-talet och hur viktigt det är att vi kan få till stånd ett samförstånd i Sverige om hur vi kan ordna de nya jobben, vår tillväxt och en rättvisare fördelning och, naturligtvis, klara hela den ekologiska omställningen under 2000-talet.

När jag lyssnar till många av talarna här, inte minst de två högerpartiernas företrädare Mats Odell och Bo Lundgren, känner jag mig ibland förflyttad till för drygt 15 år sedan när jag senast hade tillfälle att under en kort period arbeta i riksdagen. Jag tycker jag hör en repetition av argumenten från gång till gång; inte mycket nytt har tillförts.

Bakgrunden till vårpropositionen är ju att vi i dag har en annan ekonomisk situation, som ger oss nya möjligheter för framtiden. Vi har ett utgiftstak som ligger fast. Vi har en stark ambition att överskottsmålen skall klaras. Vi har en låg inflation, som är bra för tillväxten och sysselsättningen och som det är oerhört angeläget att vidmakthålla.

Bo Lundgren sade redan från början i sitt anförande att det fanns inga förslag till åtgärder för nya jobb. Jag ser det mera som ett uttryck för ett slags politisk retorik där man inte försöker lyssna till varandras förslag. Det kan säkerligen vara så att Bo Lundgren i långa stycken inte gillar de förslag som den socialdemokratiska regeringen har fört fram. Men det är mycket bättre att i så fall diskutera varför vi har olika uppfattningar om de förslag som finns än att använda sådana generella angrepp och påhopp som att säga att det inte finns några förslag över huvud taget.

Hela vårpropositionens inriktning handlar ju om tillväxt, om den ekologiska omställningen och om rättvisefrågorna. Låt mig bara ge några exempel.

När det gäller de nya jobben – detta naturligtvis kopplat till en skattekommunikation – finns det en mycket kraftig rabatt för företagen som ger möjligheter att anställa långtidsarbetslösa, personer som har varit utan jobb i mer än tre år på arbetsmarknaden. Det är en kombination av ett stöd till näringslivet – inte minst till de små företag som vill ta chansen och ge långtidsarbetslösa en möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Det är ett sätt att stärka både näringslivet och de arbetslösa och att just höja den kompetens som vi kommer att behöva för att klara framtiden. Detta är ett exempel.

Ett annat viktigt exempel i vårpropositionen är den idé som diskuterades för något år sedan mellan parterna på arbetsmarknaden, där parterna på arbetsmarknaden var oerhört eniga och angelägna om att tillsammans med staten försöka bygga upp ett system för kompetensutveckling av anställda i företagen. Nu tar vi det första steget på vägen mot att bygga ut ett reellt system för en bra kompetensutveckling i företagen. Det förutsätter att staten skjuter till pengar och att vi kan använda våra EU-resurser. Men det förutsätter naturligtvis att företagen också medverkar i det arbetet.

Jag ser det som mycket glädjande att det finns en så stor samstämmighet mellan arbetsmarknadens parter och staten om hur viktig kompetensutvecklingen är i framtiden.

Det här är två exempel – det ena är alltså den sänkta skatten och de förbättrade möjligheterna för företagen att anställa långtidsarbetslösa och det andra är kompetensutvecklingen i företagen. Detta är således två konkreta, mycket handgripliga exempel på hur vi kan öka möjligheterna att få fler människor i jobb för framtiden.

Det som mycket karakteriserar de borgerliga talarnas diskussion om våra arbetslöshets- och sysselsättningsmål är att man har en mycket pessimistisk hållning till målen. Att vi inte klarar av det här går som ett slags väckelsesång genom kammaren när Odell, Lundgren eller Pilsäter går upp i talarstolen – vi klarar inte av målen. Nej, det är klart om man inte har några ambitioner att klara av målen kan man ha den här pessimistiska ambitionen.

Regeringens mycket bestämda hållning är att arbetslöshetsmålen och sysselsättningsmålen ligger fast. De prognoser som nu finns visar att det behöver göras ytterligare insatser. Det har också mycket tydligt markerats i vårpropositionen att det inte är de sista åtgärderna som behöver sättas in för att nå de här målen.

Det är viktigt att i det sammanhanget väga in vad det finns för ekonomiska förutsättningar för oss att göra någonting när det gäller de fortsatta insatserna för att nå arbetslöshets- och sysselsättningsmålen. Där måste vi naturligtvis ständigt bedöma våra möjligheter utifrån den ekonomiska utvecklingen.

Som jag tidigare sade är det oerhört centralt för oss att vi kan klara utgiftstak, överskottsmål, inflationsmål och alla andra viktiga mål för vår stabila ekonomi som vi har satt upp. Men det är klart att när vi inför budgetpropositionen i höst kan väga av de förutsättningar som finns för den framtida ekonomiska utvecklingen i landet ger det oss också en möj-

Prot. 1998/99:79
14 april

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

lighet att ta ställning till vilket utrymme som kan finnas för ytterligare insatser.

Jag tycker att det skorrar lite falskt när Bo Lundgren talar om sänkta skatter på det vanliga moderata sättet, dvs. utan några som helst krav och villkor på att hålla en fast stabil ekonomisk kurs, utan det är ofinansierade skattesänkningar och det är skattesänkningar som egentligen är till för att riktas mot vår välfärd – dvs. för att ta bort resurser från vård, omsorg och skola, själva kärnan i vår välfärd, för att nå helt andra syften med skattesänkningar än när det gäller de skattesänkningar som en socialdemokratisk regering vill göra för att åstadkomma tillväxt, en rättvis fördelning och ett annat samhälle.

Bo Lundgren tog upp frågan om maxtaxan i barnomsorgen. Det tycker jag är ett utomordentligt exempel på hur fördelningspolitiken i det här läget kan spela en stor roll för att förbättra för barn och ungdomar. Jag tror att den aversion som Bo Lundgren riktar mot själva idén om maxtaxan mera får ses som ett uttryck för Moderaternas avoghet mot den offentliga sektorn över huvud taget och mot en gemensam välfärd.

Bo Lundgren ställde två frågor till mig som jag gärna skall besvara ännu mera konkret än jag alldeles nyss gjorde.

Den första frågan var varför vi inte har några konkreta åtgärder för att nå arbetslöshets- och sysselsättningsmålen. Jag nämnde två exempel tidigare och skulle kunna fortsätta med hela raden av exempel som finns strängt taget sida upp och sida ned i vårpropositionen. Det gäller på olika områden, allt – från miljöområdet, skatteområdet, arbetsmarknadsområdet och utbildningsområdet till det sociala området. Hela vårpropositionen är fylld av olika uppslag, idéer och konkreta förslag för att stärka sysselsättningen och minska arbetslösheten.

Den andra frågan som Bo Lundgren ställde handlade om förutsättningar för en skattereform. Jag hoppas naturligtvis att på det sammanträde som inom kort är utsatt – om drygt en vecka – kunna fortsätta samtalen med partierna om den framtida skattepolitiken. Men villkoren är desamma som de som funnits tidigare: Det gäller naturligtvis att hålla fast vid de förutsättningar vi har om utgiftstak, överskottsmål och andra villkor som måste uppfyllas för att det över huvud taget skall vara meningsfullt att diskutera skattereformer för framtiden.

Sedan kan det mycket väl handla om att Moderaterna vill ändra skatterna av helt andra skäl än de tillväxt- och rättviseskäl och de fördelningspolitiska skäl som vi socialdemokrater vill ha. Då har vi delade meningar och då kan vi konstatera det i stället för att beskylla varandra för att inte ha några förslag.

Jag vill gärna säga till Johan Lönnroth att det även för Socialdemokraterna har varit en svår fråga och ett mycket tufft avgörande att föreslå de förändringar som gjorts när det gäller högkostnadsskyddet. Till en del kunde vi möta det genom de förbättringar som sker för de allra sämst ställda pensionärerna genom ytterligare ett pensionstillskott på 509 kr. Jag har väldigt stor förståelse för att det är en svår avvägningsfråga där man måste hitta en balans hela tiden för att å ena sidan försöka få ned de kostnader som har vuxit kraftigt på läkemedelsområdet och å andra sidan ha ett rimligt socialt skydd.

Mats Odell beskrev diskussionen om att skapa ett företagsklimat i världsklass som att det i vårpropositionen inte tillkommer särskilt mycket

på företagsområdet. Jag skulle kunna nöja mig med att säga att mycket av det som jag alldeles nyss sade till Bo Lundgren naturligtvis också gäller som ett svar till Mats Odell.

Mats Odell hade svepande formuleringar om de handikappade. Låt mig gärna redovisa att det i vårpropositionen finns ytterligare resurser om 240 miljoner kronor nästa år på handikappområdet, 190 miljoner år 2001 och 60 miljoner 2002. Det finns förslag om personligt ombud för psykiskt funktionshindrade år 2000 som kostar ytterligare ett antal miljoner kronor.

Jag tror att förutsättningarna för att kunna bygga ut den sociala välfärden är starkt kopplade till våra möjligheter att klara vår ekonomi och den ekonomiska politiken och tillväxten i framtiden. Jag tycker att det finns anledning att påminna både Mats Odell och Bo Lundgren om att ofinansierade reformer och skattesänkningar inte är något som den socialdemokratiska regeringen är intresserad av att diskutera.

Lena Ek efterlyste konkreta förslag för småföretagen. Det finns många sådana konkreta förslag i vårpropositionen. Småföretagsdelegationens förslag är på väg att genomföras successivt. Det finns konkreta förslag om nya pengar för att stödja en kooperativ företagsutveckling. Det finns förslag om förbättrad information om småföretagsamheten. Det görs nu i Näringsdepartementet en översyn av möjligheterna till statliga insatser på riskkapitalområdet. Självfallet kan småföretagen som andra företag utnyttja möjligheten att anställa långtidsarbetslösa med ett kraftigt samhällsstöd och kraftiga skatterabatter. De kan utnyttja möjligheterna till en kompetensutveckling.

Lena Ek tog också upp våra miljöinsatser. På samma sätt som Matz Hammarström påminde om kan man säga att det inte bara varit ett genombrott genom att vi har redovisat de gröna nyckeltalen i vårpropositionen, utan det är ett genombrott också på så vis att vi har avsatt betydande resurser för ett stort antal insatser som kommer att skydda vår miljö och bidra till att vi kan gå in i ett 2000-tal med en ekologisk omställning som ställer oerhört stora anspråk på oss. Vi har sedan tidigare, som regeringen i ett tidigare sammanhang presenterat och som riksdagen beslutat om, ett oerhört stort program för omställningen av Sverige inom ramen för det hållbara Sverige. Det handlar om miljardbelopp som nu sätts ut i den praktiska verkligheten. I vårpropositionen finns pengar i storleksordningen 370 miljoner kronor för markinköp, i storleksordningen 390 miljoner kronor för marksanering. Där finns 250 miljoner för miljöforskning, 180 miljoner för biotopskydd och ytterligare några hundra miljoner kronor för andra insatser, bl.a. kalkning.

Jag tror att vi kan se ett 2000-tal framför oss där miljön kommer att kunna förbättras om vi kan fortsätta på den inslagna vägen och kombinera de utomordentligt goda insatser som kommuner och många andra aktörer gör inom programmet för det hållbara Sverige.

Till sist vill jag säga att jag nu lämnat mitt uppdrag som chef för Arbetsmarknadsstyrelsen. Under knappt två år har jag varit chef för AMS och har haft glädjen att under den tiden se en fantastisk utveckling på arbetsmarknaden. Arbetslösheten har sjunkit från 8 % till 6 ½ %, som den var i genomsnitt 1998. Arbetslösheten är i dag runt 6 %. Den fortsätter att minska. Tillskottet av nya jobb totalt sett var 58 000 förra året. Det var ett av våra allra bästa år sedan mycket lång tid tillbaka. Vi kan bara

Prot. 1998/99:79
14 april

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

hitta något enstaka år på 80-talet som var ett så fantastiskt bra sysselsättningsår som 1998. Vi har goda utsikter även för kommande år för en bra arbetsmarknadsutveckling. Det gläder mig särskilt att det just är inom det privata området som de många nya jobben kommer och framför allt hos de små och mindre företagen.

Långtidsarbetslösheten har halverats. Långtidsarbetslösheten bland framför allt ungdomar har i det närmaste raderats ut. 1994 fanns det över 40 000 långtidsarbetslösa ungdomar. I dag handlar det om några hundra som inte har kunnat erbjudas arbete, utbildning eller praktik. Det är en fantastisk utveckling som skett under en mycket kort tid.

Jag hoppas att vi i de fortsatta samtalen – jag vill gärna mer samtala än debattera på det gammaldags sättet – skall kunna prata om vår vision om hur 2000-talet skall se ut, vår vision om hur jobben skall se ut på 2000-talet och hur det skall se ut i arbetslivet, vår skola, vård, omsorg och hur vi skall klara den ekologiska omställningen på 2000-talet. Jag tycker att det är ett spännande perspektiv. Jag vill gärna hålla undan det pessimistiska perspektiv som Lundgren, Odell och andra står för och där man hela tiden säger att det inte går att genomföra programmen och att målen inte går att uppfylla. Jag tycker att vi har stor anledning att i stället på ett spännande sätt försöka ta upp en diskussion om hur vi gemensamt kan nå målen. Jag tror att politiken för svenska folket skulle kännas mycket mer spänstig och framåtriktad om vi lade lite grann åt sidan den rätt konventionella politikerjargongen och i stället försökte resonera om hur vi skall kunna åstadkomma och skapa nya resurser, hur vi skall fördela resurserna och hur vi skall kunna göra det under hänsynstagande till den ekologiska omställningen. Jag tror att det finns ett utrymme för ett mycket stort samförstånd, kanske inte alltid mellan alla partier eftersom vi har olika ideologiska utgångspunkter. När jag träffar företagare och löntagare ute på fältet känner jag en oerhörd entusiasm och ett engagemang. Man tycker att vi som politiker måste ta oss samman och föra ett gemensamt samtal som kan ge oss ett bättre 2000-tal än det 1990-tal som vi snart lägger bakom oss.

Anf. 9 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag deltar gärna i samtal om Sveriges framtid. Det som är viktigt är dock att de samtalen syftar någonstans och att de leder fram till någonting som kan göra förutsättningarna för Sverige bättre i flera avseenden. Det är så att regeringen, innan Bosse Ringholm trädde in i den, under ett stort antal månader ägnat sig åt att föra det ena samtalet efter det andra. Jag tror att de flesta opartiska bedömare menar att det har kommit väldigt lite ut av de samtalen, för att uttrycka det mildt. Men, gärna konkreta bra samtal.

Jag skall börja med att säga att det självklart inte är fråga om några ofinansierade skattesänkningar. De enda sådana som har genomförts under de senaste åren och som inte har finansierats är fastighetsskattesänkningarna och den tillfälliga reduktion som skall förlängas. Den socialdemokratiska regeringen har ägnat sig åt ofinansierade skattesänkningar. Det var också det som gjorde att Erik Åsbrink avgick som finansminister, dvs. de utfästelser som han upplevde att statsministern gav om ofinansierade skattesänkningar.

Det är roligt att höra Bosse Ringholm säga att han känner igen lite grann debatten från 15 år sedan i riksdagen. Om den debatten då hade fått fullt uttryck, om man hade lyssnat på oss, hade vi kanske sluppit väldigt mycket av dagens problem. I mitten av 80-talet kunde vi fortfarande hindra spekulationsbubblan från att blåsas upp. Då kunde vi ha sänkt marginalskatterna och dämpat inflationen. Då kunde vi ha gjort fastighetsspekulationerna omöjliga. Hade man då vidtagit åtgärder hade Sverige i dag varit i ett mycket bättre läge än vad det kom att bli till följd av 80-talets spekulationer.

Det socialdemokratiska problemet är att man har väldigt svårt att frigöra sig från det gamla. Man har låsningar i industrisamhället, i det som byggdes upp inte under 50- och 60-talen så mycket som under 70-talet, det starka offentliga samhället som satte medborgaren på undantag och politikern på piedestalen. Det är där problemet ligger. Globaliseringen, den ökade rörligheten och det oberoende som framför allt kanske den unga generationen kräver står i bjärt kontrast mot detta, och det skapar de problem vi ser i många avseenden, inte minst kunskapsflykt och annat. Det kräver en förnyelse av Sverige och en förnyelse av politiken som innebär mindre politik men starkare politik när det verkligen behövs gemensamma åtaganden. Den stora frågan är: Är socialdemokratin beredd att delta i sådana samtal, och kan det komma någonting ur sådana samtal när man nu har valt Vänsterpartiet och Miljöpartiet som partner parlamentariskt? Det påverkar den ekonomiska politiken och förutsättningarna.

Jag är inte pessimistisk om Sveriges möjligheter. Jag är pessimistisk om möjligheterna med den politik som bedrivs i dag. Det är faktiskt två och ett halvt år sedan regeringen började lägga fram prognoser som innebär att man inte skulle klara sitt eget mål om en halverad öppen arbetslöshet. Det har funnits gott om tid att vidta åtgärder. Det finns några marginella åtgärder. Man kan ifrågasätta om åtgärderna för långtidsarbetslösa verkligen ger bra effekter eller om det bara innebär att en får ett jobb som någon annan skulle ha fått. Det är möjligt att det blir så. GAS och RAS var inte så bra, som en del har sagt tidigare i debatten.

Det som behövs är stora generella åtgärder som river hindren. De åtgärderna lyser ju med sin frånvaro. Det är desto märkligare som både Johan Lönnroth och Bosse Ringholm själva i sina anföranden säger att vi moderater har haft rätt. Sänk skatten på arbete så blir det fler arbeten. Då har ju den höjda skatt på arbete som ni har genomfört under flera år slagit ut jobb. Var finns då de finansierade skattesänkningar som vi föreslår och gärna samtalar om? Jag kan ju ställa frågan konkret till Bosse Ringholm när vi ses nästa vecka. Vi har lagt fram förslag, och vi kan lägga fram dem igen, om finansierade skattesänkningar för nästa år på arbete för låg- och mellaninkomsttagare och för företagande för att skapa förutsättningar för nya jobb. Är finansministern beredd att resonera om våra förslag på skattesänkningar för 2000?

Anf. 10 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis lätt att ställa frågan till Bo Lundgren, som har varit skatteminister, om de skatter som man eventuellt sänkte verkligen var finansierade. Han lämnade ju efter sig ett moras när det gäller den statliga ekonomin och den statliga budgetverksamheten. Jag

vill inte ägna tid åt historien. Jag konstaterar bara att leva och lära bör hänga ihop på något sätt.

Jag är naturligtvis oerhört intresserad av att veta om Moderaterna har en finansiering av skattepolitiken och skatteförändringarna som inte tär på välfärden. Det jag hittills har sett har ju ofta handlat om sådana inskränkningar i den gemensamma välfärden på olika områden som inneburit att utsatta grupper har fått betala för bättre ställda gruppers skattesänkningar.

Jag skulle också vilja påminna Bo Lundgren om att det i dag finns ett stort antal pågående aktiviteter ute i det svenska samhället som medverkar till att skapa många nya jobb. De har diskuterats och beslutats här i kammaren tidigare.

Låt mig bara ta ett exempel där strängt taget hela Sverige är engagerat. I varje län diskuterar arbetsmarknadens parter, företag, fackliga organisationer, kommuner, landsting, länsstyrelser och politiker just nu de s.k. regionala tillväxtavtalen. I många län har de satt i gång en oerhörd offensiv för att skapa nya jobb och möta framtiden. Jag tycker att det är spännande om vi kan mötas i en diskussion om hur just tillväxten skall kunna se ut i hela Sverige på 2000-talet.

Anf. 11 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Låt mig klara ut det förgångna. Under den tid som jag hade ansvaret för skattefrågorna i regeringen sänktes skatterna netto med ungefär 5 miljarder. Det är Thomas Östros bedömning. Vi kan kanske hålla oss till den. Samtidigt genomförde regeringen ett stort antal besparingar på utgiftssidan för att inleda den budgetsanering som sedan har fullföljts på skattesidan – knappt visserligen, men ändå – av Socialdemokraterna.

Den största enskilda besparingen under den borgerliga regeringens tid var de förändringar av räntebidragssystemet till boende som jag själv som statsråd hade ansvar för att lägga fram för den här kammaren. Den frågan kan vi därmed lämna därhän. Jag tänker inte heller ta upp diskussionen om 80-talsspekulationer och annat. Låt oss lämna den bakom oss och se framåt i stället.

Den stora frågan är ju just om det behövs skattesänkningar eller inte. Behövs det andra åtgärder eller inte för att få fram jobben. Vi har kommit så långt nu efter valet att vi är överens om att vi borde sänka skatten på arbete. Dessutom borde vi sänka skatten för de människor som har det svårt. Skatterna är så höga att deras oberoende hotas. Så långt har vi kommit.

Men då säger Bosse Ringholm – och då är vi tillbaka i traditionalismen – att om man sänker skatten hotas ju välfärden. Vad är välfärd? Vad är det som hotas? Sverige har världens högsta skatter. Det är oomtvistat. Vi har världens högsta skatter, och ändå har vi inte världens bästa välfärd. Vi har problem i sjukvården, äldreomsorgen och skolan. Vi har problem med att hantera vårt yttre och inre försvar och rättstryggheten. Det är någonting som inte stämmer. Människorna är lurade. Politiken har tagit för sig så många uppgifter att den inte klarar dem. Det har huvudsakligen skett på socialdemokratiskt initiativ. Det är detta vi måste bort ifrån.

Vi skall självfallet se till att ta hand om de människor som behöver vårt gemensamma stöd. Det var därför vi moderater avvisade Socialdemokraternas neddragning av stödet till handikappade och försämringen för änkorna. De kan inte kompenseras med skattesänkningar. Men för den som arbetar kan man kompensera besparingar genom att sänka skatten i motsvarande eller större mån, vilket vi föreslår, genom att spara på sådant som inte påverkar hushållens förutsättningar och ekonomi.

Framför allt gäller det för oss att koncentrera politiken på det som verkligen måste lösas politiskt så att det fungerar. Men misslyckandet gäller ju både skatterna och välfärden i den traditionella meningen. Vi har världens högsta skatter och ändå stora problem. Det visar ju att det är grundläggande systemfel som måste rättas till i första hand.

Det är därför vi kritiserar förslaget om maxtaxa. Bosse Ringholm säger att detta skall vara fördelningspolitiskt riktigt. Inte ens en socialdemokrat i valrörelsen har väl varit med om annat än att det är rätt besvärligt att försvara någonting som innebär att höginkomsttagare tjänar allra mest på att man går ned till en enhetlig taxa. Jag kan se det problemet. Det finns ekonomiska skäl, minskade marginaleffekter, som talar för en enhetstaxa.

Men det viktiga för låg- och medelinkomsttagarna är att den generella skatten sänks så att de inte behöver vara beroende av subventionerna. Då kan de välja andra alternativ i barnomsorgen och få ett inflytande. Maxtaxa är ytterligare ett utslag för det gamla och förgångna inom socialdemokratin som Vänstern säkert stöttar med all kraft. Men Miljöpartiet är lite ambivalenta och känner tveksamhet, liksom de borgerliga partierna. Det är där problemet ligger, och det är därför frågorna kvarstår.

Vi har två avgörande stora problem i ekonomin, och det finns mycket annat att diskutera i framtiden. Det ena är jobben. Det gäller arbetsmarknadsregleringar, och det gäller skatter. Det andra är människornas oberoende. Det handlar om att skapa förutsättningar för att de skall kunna försörja sig på sina egna arbetsinkomster. Då kvarstår frågorna till Bosse Ringholm.

Givet att vi kan få fram de finansieringar som jag har efterlyst i varje skattesamtal hittills, är finansministern då beredd att redan nästa år sänka skatten på företagande och arbete för de nya jobben och för att man skall kunna leva på sin lön?

Anf. 12 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Den här debatten och det här samtalet skall ju inte bara klargöra våra ståndpunkter utan också de skillnader som finns mellan partierna. Jag tycker att Bo Lundgren är utomordentligt tydlig när det gäller vilka skillnader som finns mellan den moderata och den socialdemokratiska politiken.

För Socialdemokraterna, som vill bygga ut välfärden på olika områden, är det orimligt att tänka sig att genomföra skattesänkningar som för det första inte är finansierade, som det för det andra inte finns ekonomiska förutsättningar för, vilket Bo Lundgren egentligen inte diskuterar, och som för det tredje, i den mån de skall finansieras, skall finansieras genom ytterligare revor i välfärden.

Bo Lundgrens och Moderaternas förslag är ju att låta de sjuka betala skattesänkningar genom fler karensdagar. Man vill låta dem som nu kan

få ta del av en bättre skola, en bättre utbyggd sjukvård, en bättre utbyggd hemtjänst och en bättre utbyggd äldreomsorg betala. Att hela det arbetet skall stanna av eller stoppas upp därför att kommuner och landsting skall få mindre pengar till sitt förfogande är moderaternas förslag till finansiering av en skattereform. Där har vi helt enkelt olika uppfattningar, Bo Lundgren. Vi socialdemokrater vill inte låta de sjuka, barnen, de äldre, skolan och alla andra väsentliga välfärdsområden betala en sådan skattesänkning.

Bo Lundgren säger att han under sin tid som skatteminister sänkte ett antal skatter. Alla sänkningar var ofinansierade. Allt var ofinansierat. Det tillhör nu historien. Det behöver vi inte träta om. Det är belagt så många gånger att vi kan lämna det därhän.

Jag ser framför mig ett 2000-tal där vi kan lägga fast en ekonomisk kurs som kan hålla lång tid framöver med låg inflation, låg ränta, goda villkor för byggandet, som nu börjar komma i gång, och goda villkor för en expansion på arbetsmarknaden med många nya jobb. Då kan vi naturligtvis diskutera både grundfrågan, hur denna tillväxt skall åstadkommas, och nästa fråga, nämligen hur vi sedan skall fördela resultatet av den tillväxt som vi alla hoppas få se under åren framöver.

Det skall finnas ett stort utrymme för samförstånd och samtal partier-na och olika parter emellan. Men det finns skillnader i de grundläggande synsätten mellan Socialdemokraterna och Moderaterna om vilken gemensam välfärd som vi skall svara för i samhället. Det handlar om hur den gemensamma sektorn skall utformas när det gäller barnomsorg, maxtaxa och mycket annat.

Då kan vi konstatera att det finns en viss grund för gemensamt hante-rande, och därefter skiljer sig våra uppfattningar åt. Det tycker jag kanske inte är något konstigt i en politisk demokrati.

Men jag tror att vi skall anstränga oss så långt det går att tillsammans med företag, fackliga organisationer och allt annat försöka avgöra hur stor den gemensamma spelplanen kan vara för den framtida tillväxten.

Anf. 13 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Om det är högerpolitik att gå emot att gamla, sjuka och handikappade skall slippa att drabbas av nedskärningar så uthärdar vi det epitetet. Om det är högerpolitik att inte låta sig imponeras av en biståndsnivå på 0,74 %, skammens gräns, så uthärdar vi också det.

Sedan vill jag gärna säga att jag uppskattade Bosse Ringholms lågmälda fina samtalston. Jag hoppas också att vi kan fortsätta en dialog. Men den dialogen måste ju också leda fram till svåra beslut. Bosse Ringholm sade nyligen, som AMS-general, att regeringen har satt mycket tuffa mål och att om man skall klara dem krävs det exceptionella åtgärder. Vilka exceptionella åtgärder är detta? Kommer de att kunna nås i samförstånd med alla partier?

Skattesamtalen skall fortsätta. Det är bra. Tror Bosse Ringholm verkligen att skattepolitiken kan nås i konsensus mellan samtliga i riksdagen representerade partier och ideologier? Är det inte så att skattepolitiken bara är det fysiska utflödet av just olika ideologiers sätt att vilja forma samhället – hur stort det personliga ansvarstagandet skall vara, hur stort statens ansvar skall vara? Finns det inte här en motsättning? Måste man

inte någonstans våga fatta beslut? Det skall bli intressant att höra vilka åtgärder det här är.

Bosse Ringholm sade något som förvånade mig mycket. Han sade: Som AMS-general har jag sett en mycket bra utveckling. Även framöver ser det bra ut.

Jag visar här inför kammarens ledamöter upp ett dokument. Jag vill gärna att Bosse Ringholm senare till protokollet vidimerar sin egen namnteckning i det dokumentet: Bosse Ringholm, den 26 februari 1999. Jag läser några rubriker: Arbetsmarknaden under 1999 – försvagad industrikonjunktur, dämpad tillväxt. Sysselsättningsökningen avtar. Fortsatt hög arbetslöshet. Ökad polarisering.

Herr talman! Vem är det som är dysterkvist? Är det jag eller är det Bosse Ringholm? Det skulle vara intressant att få en kommentar till den stora diskrepansen mellan den nya rollen och den gamla. Karin Pilsäter sade att man får ta finansplanen dit man kommer. Ja, men kan man springa från ett dokument där bläcket knappt har hunnit torka? Vilken bild är det, Bosse Ringholm, som gäller? Vilka åtgärder är det?

Tror inte Bosse Ringholm att det kommer att behövas strukturella åtgärder? Kan vi vara överens om att den svenska massarbetslösheten inte är konjunkturrell? Vi kan inte vänta på att konjunkturen ytterligare, som förr i världen, skall lösa problemen åt oss. Är det inte så att man måste ta tag i lönebildningen, arbetsmarknadens funktionssätt, med ganska svåra instrument? Vi måste lägga patienten på operationsbordet, annars hamnar den ju till slut på obduktionsbordet.

Vi måste alltså göra någonting, det går inte att prata sig fram. Det krävs beslut. Vilka strukturella reformer tror Bosse Ringholm leder till både tillväxt och rättvisa? Det tycker jag skulle vara ett bra sätt att komma in, från det allmänna välvilliga talet om samtal och samförstånd, till den business som vi faktiskt gemensamt måste ta oss an för att få Sverige i arbete igen.

Anf. 14 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Herr talman! 1998 var ett exceptionellt gott år på arbetsmarknaden – 58 000 nya jobb, en sänkt arbetslöshet från 8 % till 6,5 %. Det året kan bara överträffas av något enstaka år i tidigare ekonomisk historia under efterkrigstiden. Det är mot den bakgrunden som Mats Odell korrekt citerar Arbetsmarknadsstyrelsens anslagsunderlag till regeringen. Bedömningen där är densamma som regeringen gör i vårpropositionen, nämligen att 1999 också kommer att bli ett mycket gott år, om än inte lika starkt på arbetsmarknaden som 1998. Därför sätts det in ett antal olika förslag till åtgärder i vårpropositionen.

Vi har naturligtvis all anledning att se hur konjunkturutvecklingen kommer att se ut tiden framöver. Det handlar om att på arbetsmarknaden måste man bedriva både konjunkturpolitik och strukturpolitik. Det handlar om att både kunna parera det som händer internationellt konjunkturmässigt och det vi kan komma överens om när det gäller strukturförändringar på vår egen arbetsmarknad.

Det är i det sammanhanget man skall se näringspolitiken och hela den ekonomiska politikens stöd för sysselsättningsutvecklingen. Skattepolitiken är också en bit av det här. Jag ger gärna Mats Odell rätt i att man säkerligen kommer till en punkt i skattesamtalen där det handlar om

Prot. 1998/99:79
14 april

*Bordlägningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

ideologiska skillnader mellan partier och synsätt som också måste få slå igenom. Det går naturligtvis inte att hitta en utsuddad kompromissartad lösning om man inte längre kan se vart skattepolitiken skall leda någonstans.

För socialdemokraterna som parti är värnandet om de grupper som har farit illa under de senaste åren oerhört viktigt. Därför måste naturligtvis skattepolitiken ha en mycket tydlig fördelningspolitisk profil för framtiden. Men det är lika viktigt att skattepolitiken också har en tillväxtpolitisk profil eftersom det är oerhört viktigt – som jag har sagt i många sammanhang de här två dagarna – att tillväxt och rättvisa inte ses som varandras fiender utan som ett samverkande par.

Jag vill i sammanhanget också gärna säga att när vi talar om 2000-talets näringsliv och arbetsmarknad handlar det ju om att vi när det gäller industrin och näringslivet står inför en oerhört stor kunskapsutmaning. Alla länder i Europa jobbar med det tema som vi jobbar med, nämligen att man måste kompetenshöja arbetskraften ordentligt. Om man inte kan få en högre kompetens på arbetskraften kommer man inte att klara den internationella konkurrensen.

Det är mot den bakgrunden som regeringen har lagt förslaget att få till stånd just ett samarbete mellan arbetsmarknadens parter och staten om ett system för kompetenshöjning i företagen i framtiden. Det ser jag som en oerhört viktig nyckel för att lyckas i vårt näringsliv på 2000-talet. Omställningen av industrin, omställningen av näringslivet, IT-utvecklingen, datautvecklingen och mycket annat måste vi möta med en högre kompetens.

Då är det oerhört intressant att diskutera vad det är för nya branscher, nya näringsgrenar som vi kan stärka och som vi kan utveckla under åren framöver. Många av oss tror ju att det framför allt är de mindre företagen som är nycklar till de framtida jobben på arbetsmarknaden. Frågan är vad det är för branscher de mindre företagen sysslar med, vad det är för områden som är utvecklingsbara. Där ser jag att det finns ett oerhört gott utrymme bl.a. i de regionala tillväxtavtalen för att få till stånd ett bra samarbete mellan samhälle, arbetsmarknadens parter och alla andra aktörer.

Anf. 15 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Det är mycket av den gamle AMS-chefen som lever kvar. Det är förstås ganska naturligt. Det skall avtalas fram tillväxtförutsättningar. Politikerna skall stärka vissa branscher, som vi skall välja ut. Måste vi inte, Bosse Ringholm, skapa generellt goda villkor?

Jag blir lite oroad när jag hör Bosse Ringholm tala om 1998 som ett gott år. Det var ett gott år i den meningen att sysselsättningen ökade, men från en historiskt låg nivå. 1997 var det sämsta året. Man får gå tillbaka ända till 1973 för att hitta något motsvarande. 1998, Bosse Ringholm, var sysselsättningen, efter den här remarkabla ökningen, fortfarande lika låg som den var det morasår som nämndes tidigare, nämligen det absolut djupaste i lågkonjunkturen, 1993. Vi hade samma sysselsättning i Sverige 1998 som 1993. Man kan då inte tala om ett gott år och invänta någon sorts fortsatt konjunkturanpassning. Det finns massvis med åtgärder som är helt oberoende av hur konjunkturen ser ut. Jag skulle snarare

vilja säga att många strukturella åtgärder är lättare att genomföra när konjunkturen är svag.

Vi behöver nu t.ex. på lönebildningens område förbereda oss för att klara en förstärkning av sysselsättningen. Det är nu som vi måste göra det. Jag är på den punkten fortfarande oklar över var Bosse Ringholm står. Ett antal utredningar har försökt att gemensamt lyfta sig i håret på det här området. Den ene ordföranden efter den andre har förbrukats. För inte så länge sedan var det Tony Hagström som gick i väggen; nu är det Svante Öberg.

Kommer regeringen att lämna samtalsgrupperna och börja att fatta beslut, även om det börjar mullra nere vid Norra Bantorget? Alltså: Var går gränserna för samtal och för att våga fatta beslut?

Bosse Ringholm talar om åtgärderna i vårpropositionen. Jag skulle vilja ställa en fråga. Jag var i mitt anförande inne på att värnskatten faktiskt är en straffskatt på högre utbildning. Hur är det med den? Bidrar den till ökad rättvisa och ökad tillväxt? Hur ser Bosse Ringholm på värnskat-ten? Är det ett mål att kunna ta bort den, eller är det ett mål att ha denna straffskatt på högre utbildning kvar och så att säga förstärka den?

Hur är det med dubbelbeskattningen av risksparande, som nu driver mycket av sparandet ur landet? Bidrar den till rättvisa, som Johan Lönnroth menar, eller hämmar den tillväxten? Jag tror att socialdemokratin här måste börja reda ut begreppen och kanske också börja tala till sina egna om att dubbelbeskattningen är ett hot mot fortsatt välfärd i vårt land. Därvidlag behöver Bosse Ringholm och hans parti faktiskt precisera sig.

Anf. 16 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Herr talman! Mats Odell sade i sin förra replik att man i skattedebatten säkert kommer till en punkt där de ideologiska skiljelinjerna kommer fram, och jag gav honom rätt i det. Det är klart att några av de frågor som Mats Odell nu ställer kommer att framöver ställas på sin spets i skatte-samtalen. Svaren på de frågorna kommer väl också att visa hur mycket av samförstånd som finns och var de ideologiska skiljelinjerna går.

Skattepolitiken har många uppgifter både i tillväxtperspektivet och när det gäller fördelningspolitiken. I sista hand måste alltid skattepoliti-ken och framför allt möjligheterna att bedriva skattepolitik ses mot bakgrund av vårt ekonomiska tillstånd. Jag är oerhört angelägen att än en gång markera att den ekonomiska utveckling som vi haft under senare tid är oerhört lovande, om vi kan hålla fast vid de budgetmål och den låga inflation och räntenivå som vi haft under senare tid. Vi kan ha en fortsatt stabil ekonomisk utveckling om vi upprätthåller den ekonomiska politik som vi haft under senare tid.

Anf. 17 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja beröra några av de punkter som finans-ministern tog upp i sitt andra anförande. Den första punkten gäller små-företagen. Småföretagen hade hoppats på en sänkt arbetsgivaravgift och på justeringar av arbetsrätten. Detta finns inte med. Man har lämnat de viktigaste åtgärderna för småföretagarna åt sidan och svikit dem i vår-propositionen.

Prot. 1998/99:79

14 april

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

Kompetensutveckling i företagen är naturligtvis jättebra, men för de vuxenstuderande som det handlar om finns det inga studiemedel som fungerar, eller hur? Vuxna människor kan inte studera om de åtminstone inte kan låna pengar för att försörja sig. Strypningen av kunskapslyftet förstärker den bilden. Dessutom förändras studiemedelssystemen inte förrän alldeles för sent.

Inför i stället hälften lån, hälften bidrag! Det gynnar kompetensutvecklingen i landet och därmed företagen.

Den andra punkt som jag skulle vilja ta upp är personliga assistenter för de handikappade. Handikappet upphör ju inte när man fyller 65 år. Två gånger har riksdagen gett regeringen till känna att denna fråga måste lösas, men båda gångerna har regeringen svikit. Detta är tredje gången som man sviker de äldre handikappade, och jag tycker att det är beklämmande.

Om de miljöstatsningar som nu skall göras är sensationella, vet jag inte hur man räknar. Totalt sett spenderas under nästa år i statsbudgeten 761 miljarder. Nästa år avsätts för nya miljöstatsningar 150 miljoner. Jag måste säga att det inte är särskilt sensationellt.

Finansministern nämner upprepade gånger de regionala tillväxtavtalen. Centerkvinnorna, som är landets största politiska kvinnoorganisation, har undersökt dessa. I vissa län finns t.ex. 13 beslutsgrupper, där en av ordförandena är kvinna och där 5 % av deltagarna är kvinnor. De regionala tillväxtavtalen riskerar att bli det största bakslaget för jämställdheten på årtal. Vad anser finansministern om det?

Anf. 18 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Herr talman! Jag tar fasta på det som Lena Ek sade i ett tidigare anförande, att det är oerhört viktigt att vi kan bringa ned statsskulden och att vi kan hålla en fast ekonomisk kurs. Om många partier kan hjälpas åt med det, tror jag att vi får större förutsättningar att bygga ut välfärden på ett stort antal områden. Det handlar då naturligtvis om vilka prioriteringar som man gör och vilka resurser som man har råd att sätta in på olika områden. Om vi exempelvis kan åstadkomma de stora miljöstatsningar som nu annonseras i vårpropositionen – det handlar faktiskt om långt över en miljard som de närmaste åren tillförs ytterligare genom den ekologiska omställningen – är det utomordentligt bra.

Jag kan till sist bara hålla med Lena Ek vad gäller de regionala beslutsgrupper som finns i varje län. Om de innehåller så få kvinnor, instämmer jag gärna i en stark uppfordran till de parter som finns lokalt – länsstyrelser, kommuner, fackliga organisationer, företag m.fl. – att bättra sig på jämställdhetsområdet. En sådan fördelning som Lena Ek beskriver är inte acceptabel.

Anf. 19 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Det sistnämnda var trevligt. Om de regionala tillväxtavtalen skall gälla hela befolkningen, inte bara hälften av den, måste länsstyrelserna få reda på att de jämställdhetsdirektiv som finns skall följas även när det gäller tillväxtavtalen.

Det är självklart att miljöstatsningar ger jobb, men då krävs det nog mer än 145 miljoner till nästa år, varav 100 miljoner är forskningspengar. Problemet är att de få förslag som förs fram förläggs långt bort i framtiden.

den, när det är nu som de här lösningarna behövs. Sverige halkar ned på de ekonomiska topplistorna hela tiden. Vi ligger nu i nivå med Grekland. Vi kan fortsätta att halka ned fram till 2002, men jag tycker att det är synd. Det borde vara mer av konkreta åtgärder nu. Tyvärr innehåller den här propositionen för lite av sådana förslag.

Anf. 20 KARIN PILSÅTER (fp) replik:

Herr talman! Vårpropositionen är helt inriktad på tillväxt, och hela budgeten är full med förslag, sade Bosse Ringholm. Jag vet inte om vi har fått samma version av den här budgeten. Alla här har haft kort tid på sig att läsa på, men vi känner inte riktigt igen oss i den här beskrivningen.

Jag tror absolut att stödet till långtidsarbetslösa visar på en god vilja, men det är fel metod. Jag tycker att det visar att regeringen inte särskilt väl förstår hur det fungerar ute i de små företagen och vilka villkor de behöver för att kunna satsa, expandera och ta in folk på en anställning som kan ge lön på längre sikt.

De övriga förslagen är antingen helt svävande eller också skall de bara eventuellt genomföras eller utredas eller också är de ytterst begränsade, som stoppreglerna. Det sistnämnda förslaget är bra, men det är ungefär som att spotta en törstig kamel i halsen. Möjligen borde Björn Rosengren vara den minister som skulle avgått, eftersom han sade att det skulle bli djupa avtryck av tillväxtåtgärder i vårbudgeten.

Jag skulle vilja ställa några frågor till finansministern. Johan Lönnroth sade förut att vi måste ha råd att arbeta när han talade om statsfinanserna i ett makroekonomiskt sammanhang. Som jag ser det kostar jobb naturligtvis inte. Tvärtom är det arbetslösheten som kostar. Men den höga skatten på arbete gör att jobb kostar mycket för den som skall betala lönen. Vi har här i landet gjort oss själva för dyra för varandra. Skillnaden mellan nettolönen och den bruttolön arbetsgivaren måste betala är stor, dvs. vi har höga skatteklivar. Jag skulle därför vilja veta vilken syn finansministern har på skattevillkoren i tjänstesektorn i allmänhet och den hushållsnära tjänstesektorn i synnerhet. Vi liberaler säger att vi kan genomföra kraftiga skattereduktioner på de hushållsnära tjänsterna. Då kan vi – utan att det blir något skattebortfall för staten, eftersom det inte finns några skatteinkomster på området – få i gång tiotusentals nya jobb som vi så väl behöver. Vad tycker finansministern om det?

En annan intressant fråga gäller arbetsdelning. Det blir allt fler äldre. Vi går allt längre tid i skolan. Det blir allt färre människor som skall försörja alla andra. Vi som liberaler tycker att det är viktigt att alla som kan och vill skall kunna ha ett jobb. Man skall inte lösa arbetslösheten med jobbransonering. Min fråga till finansministern är hur han ser på arbetsdelning. Skall jobben delas eller skall de skapas?

Den tredje frågan gäller Europapengarna. Vi vet att regeringen inte har någon åsikt om EMU för närvarande. Finansministern har sagt att han gärna vill stimulera debatten. Hur skulle finansministern vilja stimulera debatten om den monetära unionen, EMU? Kommer Bosse Ringholm själv som finansminister att ha någon åsikt i den debatten?

Detta är några frågor som jag skulle vilja ha svar på.

Prot. 1998/99:79
14 april

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

Anf. 21 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Herr talman! Jag skall svara på de tre frågor som Karin Pilsäter har ställt. När det gäller skattepolitiken skall alla olika uppslag kunna prövas. De skall prövas både mot bakgrund av ett tillväxtperspektiv och ett fördelningspolitiskt perspektiv. Som jag har sagt vid flera tillfällen tidigare är det alltid en fråga om vilka förutsättningar det finns över huvud taget för skatteförändringar i konjunktursituationen framöver. I det sammanhanget får man väga in positiva och negativa effekter av olika enskilda förslag, antingen det gäller hushållsnära tjänster eller någonting annat.

När det gäller arbetsdelning bedrivs ett utredningsarbete. Det finns mycket spännande material. Men det finns också delade meningar om vilka effekter arbetsdelning kan ge när det gäller arbetstider. Därför är det viktigt att få till stånd en gemensam beredning av arbetstidsdiskussionen, för att se den mot bakgrund av tillväxt och jobb inför framtiden.

När det gäller frågan om EMU vill jag säga att det är oerhört väsentligt att vi politiker inte driver på det man på fackspråk kallar för det demokratiska underskottet. Det innebär att människor känner att de är utanför dialogen i samhället. De får inte vara med och diskutera EU, EMU och andra svåra frågor. Därför är det viktigt att det folkbildningsarbete som nu har inletts får ordentligt stöd, så att så många människor som möjligt kan vara med i en diskussion om EMU:s för- och nackdelar. När man kommer till en tidpunkt då man känner att alla har fått vara med tillräckligt mycket, finns det utrymme för att säga att det varit en sådan demokratisk process att alla fått ge sin syn till känna. Då kan vi i lugn och ro fatta ett beslut om Sveriges förhållande till EMU i framtiden.

Det arbete som nu har inletts skall understödjas. Jag ser gärna att folkrörelsediskussionen kring EMU växer snabbt och omfattar många. Jag kan se många fördelar med EMU. Jag kan också se de invändningar som riktas mot EMU. Det gäller framför allt diskussionen om att det skall finnas en demokratisk förankring i frågan.

Anf. 22 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag ställde tre frågor och finansministern svarade på dem. Han svarade att han inte hade någon åsikt om skattesituationen i tjänstesektorn. Han har ingen åsikt om EMU. Han har ingen åsikt om arbetstidsförkortning. Det är också ett svar, men det är inte speciellt klargörande. Detta är inte alldeles nya frågor. Det finns mycket material. En samhällsdebatt pågår. Med tanke på det vore det bra för den allmänna debatten om finansministern inte bara tyckte att det var bra om alla andra diskuterar och bildar sig en uppfattning utan också kunde vara med själv. Som politiker gäller det inte bara att segla efter som en jolle. Man måste också kunna driva på och visa ledarskap, att man själv har förmåga att ta ställning som den som har hand om frågorna.

Vi folkpartister blir ibland anklagade av er socialdemokrater för att vara dysterkvistar. Men det är faktiskt precis tvärtom. År ut och år in säger ni att det inte kan bli sämre. Då brukar vi optimistiskt säga att det visst kan det. Just därför att det inte skall bli sämre vill vi ha mer konkreta satsningar på strukturförändringar för jobb och tillväxt. Man kan inte bara lita till konjunkturen. Vi måste få ett samhällsklimat och förutsättningar i Sverige så att tillväxt och jobb kommer även när konjunkturen inte riktigt går i vår riktning.

Man skall alltid se det positiva i saker och ting, om man kan. Det gör jag. Därför tycker jag att det är positivt att regeringen, i alla fall i min version av vårbudgeten, skriver att en central utgångspunkt för skattereformen är principerna bakom 1990 års skattereform och att huvuddragen skall vara inkomstskattesänkningar med tyngdpunkt på låg- och medelinkomsttagare, att marginaleffekterna minskar och att arbetskraftsdeltagande utbildning uppmuntras. Det tolkar jag som att det finns utrymme för en skattereform som betyder: Bort med värnskatten, hälften kvar, höjd brytpunkt så att de allra flesta bara betalar kommunalskatt – som vi sade 1990 – och att den vanliga skatten sänks för alla. Det kan också bli förändringar när det gäller skatten för företagande och tjänstesektor så att fler kan få jobb. En sådan reform kräver mer än lösa inriktningar. Jag hoppas verkligen att Bosse Ringholm kan ta tag i det tillsammans med oss andra, så att det händer någonting och inte bara blir prat.

Anf. 23 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Öppna samtal mår allra bäst av att man strävar efter att undvika felaktiga påståenden, även om man har olika utgångspunkter och värderingar. Man kan alltid diskutera om besparingar på 90 miljarder räcker till att finansiera skattesänkningar på 5 miljarder. Den diskussionen kan vi lämna därhän. Allvarligare än så är påståendet att jag och mitt parti skulle se det som en politisk uppgift att göra det svårare för vanliga människor. Det är tvärtom. Vi har, liksom människor i gemen, noterat att vi har världens högsta skatter i Sverige. Trots att vi skulle kunna begära valuta för skattepengarna har vi problem med äldreomsorgen, skolan, rättstryggheten och lite varstans. Det är där den stora svårigheten för socialdemokraterna ligger. Vi måste både skapa utrymme för att sänka skatten och koncentrera politiken till de viktiga områdena. Det var därför vi avvisade tanken på besparingar för handikappade och änkor, för att ta ett exempel.

Det farliga med det finansministern säger är bristen på förmåga till nytänkande. Den gör att han tar upp regionala tillväxtavtal, som om det var det bästa sättet att skapa förutsättningar för nya jobb. I stället måste vi se till att de företagare som finns i Sverige – och kommer att kunna finnas – får bra arbetsförutsättningar. De måste få lägre skatt på sitt företagande.

Anf. 24 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Nu har varken Mats Odell eller Bo Lundgren någon talartid kvar, och då får jag ändra lite grann i mitt slutanförande.

Jag tänkte berätta om ett seminarium jag var med på. Också partikamrater till Bo Lundgren och Mats Odell var där. Jag tror att det var Per Bill och Per Landgren som var med. Det handlade om den mångomtalade civilingenjörsflykten från Sverige, som under seminariets gång till mycket stor del visade sig vara en myt. Det var också ett antal företagsledare från Västsverige med. Det samlade resultatet av seminariet, i varje fall som jag tolkade det, var att vi har ett ganska gott företagsklimat i Sverige.

Det mest intressanta inlägget gjordes av en fransman som arbetade i Sverige på en av de större svenska industrierna. Han sade: Det som är orsaken till att det är så mycket roligare att arbeta i Sverige jämfört med

hemma i Frankrike är att det är en helt annan anda här i Sverige av jämlikhet och demokrati. Det är inte den hierarki som finns i Frankrike där högste chefen bor på ett radikalt annat ställe och där det är mycket stora nivåskillnader mellan vanliga löntagare och chefer. Det är därför som den borgerliga argumentationen är så märklig. Man skall ytterligare stärka arbetsgivarnas och kapitalägarnas ställning på arbetsmarknaden för att skapa ett bättre företagsklimat. Det är precis tvärtom.

Jag vill också säga något om förslaget att ta bort värnskatten och ge pengar till vården. Det finns egentligen bara en skillnad mellan kd:s och Moderaternas politik när det gäller vården, och det är att kd talar om vården medan Moderaterna inte talar om vården. Annars är substansen likadan. Det är inte så att Mats Odell kan göra under. Jag har varit inne på det tidigare. Han kan inte dela fiskarna och brödet på det sättet som Jesus kunde göra. Han kan inte växla en hundralapp i tre femtiolappar. Därför går det helt enkelt inte ihop för Kristdemokraterna.

Om man läser den kristdemokratiska motionen och utskottsbetänkandet från i höstas ser man att de totalt sett har mindre pengar till vården än vad vi har i det i dag liggande förslaget. Jag är återigen medveten om att Mats Odell inte har replikrätt. Vi får återkomma till den här diskussionen. Mats Odell kommer att få möjlighet att diskutera det här i denna talarstol, i finansutskottet, och jag skall gärna ta debatter med honom i andra offentliga sammanhang.

Jag ställer inga frågor till Mats Odell, och inte heller till Bo Lundgren. Jag bara konstaterar detta enkla faktum. Skall ni ha pengar till att ta bort värnskatten, ta bort dubbelbeskattningen, ta bort förmögenhetsskatten – det betyder faktiskt kronor och ören, flera tiotals tusen kronor i skattesänkning för de allra högst avlönade här i Sverige – och skall ni samtidigt se till att den totala ekonomin går ihop så att ni t.o.m. skall åstadkomma större överskott i de offentliga finanserna jämfört med regeringen – Bo Lundgren antydde ju det – får ni acceptera faktum att ni får se till att utgifterna blir lägre. Då klarar ni inte att dels anslå mer pengar till försvaret, som både Bo Lundgren och Mats Odell vill, dels ge mer pengar till vården, vilket i och för sig inte Mats Odell gör. Men man ger ett intryck av att man ger mer pengar till de äldre och till vården och omsorgen.

Jag skall gärna instämma med finansministern: att vi skall försöka få till stånd ett samtalsklimat där vi också kan tala med de borgerliga. Visst skall vi det. Men tills vidare är den enkla sanningen att det bara finns ett alternativ om vi skall få sunda statsfinanser, en god utveckling av sysselsättningen och rimlig grad av jämlikhet. Det är att de tre partierna som har tagit ansvar för denna vårproposition håller ihop. Vi har naturligtvis, och skall också ha, åsiktsskillnader. Det blir säkerligen tuffa diskussioner också mellan oss. Men jag är övertygad om att vi skall klara av det och få det att hålla över hela mandatperioden.

Jag tror också att vi skall diskutera möjligheterna att få ett ännu tätare samarbete där vi inte hamnar i de situationer som vi har gjort några gånger nu under förhandlingarna där vi har tvingats sitta uppe på nätterna för att slutföra det hela, utan att det blir långsiktigt och stabilt. Alternativet är faktiskt förfarande. Det finns bara en konstellation som kan skapa stabilitet och ökad sysselsättning, och det är den goda rödgröna rörelsen.

Anf. 25 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Mats Odell äger icke rätt till replik eftersom han har förbrukat sin talartid. Johan Lönnroth har också förbrukat sin talartid.

Prot. 1998/99:79

14 april

Anf. 26 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Johan Lönnroth avslutade sitt sista anförande med att säga att det bara finns en kombination som kan stå för stabilitet och sysselsättning. Då konstaterar jag att Vänsterpartiet vill minska amorteringarna på statsskulder när statsskuldräntorna under det utgiftsområdet kostar 77 405 miljoner. Så mycket för stabilitet!

Jag konstaterar också att Johan Lönnroth säger att Vänsterpartiet gick till val på demokrati, och han talar så vackert om att dela resurserna. Då kan man fråga sig varför inte personer som har fyllt 45 år får möjlighet att låna till studier och vidareutveckling för att ta sig ur arbetslöshet, varför beloppsgränsen för högkostnadsskyddet höjs, varför man lämnar stora grupper av pensionärer med så dålig livskvalitet på grund av att de har låga pensioner och varför man framför allt lämnar handikappade pensionärer åt sitt öde. Trots majoritetsbeslut i kammaren vid två tillfällen har de inte rätt till personlig assistent efter 65 års ålder. Det kan vi också fortsätta att diskutera vidare vid något tillfälle.

*Bordläggningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

Anf. 27 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Herr talman! Ett antal förslag för ökad sysselsättning presenterades i vårbudgeten, även om representanterna för gnällbältet i svensk politik inte vill se dem. Förutom sänkta arbetsgivaravgifter för långtidsarbetslösa tillskjuts medel för kompetensutveckling i arbetslivet, och arbetet med regelförenklingar framför allt för småföretag går vidare. Dessutom kommer statliga anordnare av arbetspraktik inom natur-, skogs- och kulturmiljövårdsområdet att få ersättning för kringkostnader, vilket innebär ungefär 3 000 arbetstillfällen. Särskilt glädjande från Miljöpartiets synpunkt är att vårt krav på en ytterligare satsning på den kooperativa företagsformen har gått igenom med ett ökat stöd på 3,5 miljoner årligen till lokala kooperativa utvecklingscentrum.

När det gäller situationen inom vården och skolan, som bl.a. Mats Odell tog upp, finns det stora problem. Det är just därför kommuner och landsting tillförs 4 miljarder extra under år 2000. Utöver det kommer också 200 kr i statlig skatt att tillfalla kommunsektorn, dvs. 1,3 miljarder till. För år 2001 och år 2002 tillförs ytterligare 2 respektive 3 miljarder utöver de 2 miljarderna extra som utlovades i höstas. De utökade resurserna ger naturligtvis kommuner och landsting goda möjligheter till en värdig vård och en bra skola. Får vi sedan fart på skatteväxlingen kommer de sänkta arbetsgivaravgifterna också att gynna kommuner och landsting.

Lena Ek påstod tidigare att det inte finns några miljösatser att tala om. Det är bara 150 miljoner nästa år, sade hon. Men vårpropositionen anger, som Lena Ek vet, riktlinjer för politiken fram till nästa val – t.o.m. år 2002. Som jag sade i mitt inledningsanförande har Miljöpartiets strategi varit en stegvis ökning av miljöanslagen. Det är riktigt att det inte finns några stora extrapengar till miljön nästa år, men 2001 och 2002 trappas miljöanslagen upp avsevärt – med 560 miljoner 2001 och 2,4 miljarder 2002.

I sitt inledningsanförande avfärdade Lena Ek också kalkningsanslagen som otillräckliga. Faktum är att Miljöpartiet har sett till att anslagsnivån ökar med 30 miljoner kronor per år och därmed hamnar på en godtagbar nivå.

Tyvärr har både Mats Odell och Bo Lundgren slösat bort sin tid, och de kan därför inte delta vidare. Men det är en sak jag måste säga till Odell. Jag måste bemöta ett av hans falska favoritpåståenden – den påstådda massflykten av välutbildade från Sverige.

Jag tror inte att det har kommit några senare siffror än de vi hade när vi diskuterade tillväxt här för någon månad sedan. Då visade siffrorna att 15 % av de nytexaminerade akademikerna och ungefär 6 % av de forskarutbildade söker jobb utomlands. Ungefär hälften kommer tillbaka. Det är knappast någon massflykt, Mats Odell.

Anf. 28 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Ja, Matz. Långt fram i tiden finns det miljöpengar. Men nästa år finns bara 150 miljoner, och det är mycket lite i relation till statsbudgetens omfattning.

Dessutom är det så att Miljöpartiet som regeringsunderlag lutar sig mot de stillastående skatteöverläggningarna och hoppas paradoxalt nog på vad som kan uppnås genom EU-samarbete när det gäller att förbättra miljön. Ursäkta mig, men jag trodde att Miljöpartiet var emot den europeiska unionen. Det finns t.o.m. de i partiet som arbetar för ett utträde.

När det sedan gäller utflyttningen kan jag säga att vi i dagens läge har en situation där storindustrin flyttar ut och de små och mellanstora företagen förlägger produktionen till andra länder. 3 000 underleverantörsjobb har försvunnit sedan Volvoaffären.

Det svenska folkets privatsparande sker nu nästan uteslutande i utländska fonder. Vanliga människor som sitter hemma och handlar på Internet handlar ofta från företag som inte är svenska.

Vi har faktiskt en utflyttning. Civilingenjörerna har berörts, men det som sker nu är att andra yrkesgrupper flyttar i ökande utsträckning. Internationell rörlighet är väl bra, men när vi undersöker hur många människor med examina som försvinner ur Sverige räknat över alla yrkeskategorier ser vi att det är både dyra och förskräckande framtidsutsikter för våra svenska företag.

Anf. 29 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Miljöpengarna för 2000 har sin förklaring i att vi måste ta ansvar för att klara de budgetmål som finns för 1999 och 2000, Lena Ek. Det är först 2001 och 2002 det finns utrymme för kraftiga ökningar av miljöanslagen, och det är också då ökningarna kommer.

Anf. 30 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag skulle avslutningsvis bara vilja sammanfatta vad jag betraktar som konkreta gröna framgångar i vårpropositionen.

Vi lyckades få in gröna nyckeltal i finansplanen och lyckades avvärja socialdemokraternas idé om ett tillväxtmål i budgeten. Vi har lyckats få mer pengar till kommuner och landsting och minskat anslagen till motorvägsbyggen. Biståndet kommer att öka, och militärutgifterna kommer att minska. Skattereduktionen för låginkomsttagare ligger kvar. Arbetsgi-

varavgifterna för långtidsarbetslösa sänks, och vi får en inriktning mot grön skatteväxling.

En allmän förskola kommer att införas, där alla barn har rätt till en plats oavsett om föräldrarna arbetar, studerar, är arbetslösa eller hemma med yngre syskon. Barnbidraget kommer att höjas, och de sämst ställda pensionärerna får högre pension.

En stor satsning görs på miljöforskning, miljöbrottsbekämpning och stora inköp av ur- och naturskogar. Dessutom görs en satsning på biotopskydd och marksanering.

Slutligen sker avbetalningen av statsskulden på det sätt som vi vill, med inriktningen att varje generation skall betala sina egna skulder och inte vältra över miljöskuld eller statsskuld på kommande generationer och därmed inskränka våra barns och barnbarns frihetsutrymme.

Överläggningen var härmed avslutad.

Propositionen bordlades.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1998/99:84 till skatteutskottet

1998/99:101 till bostadsutskottet

1998/99:106 till socialutskottet

Motioner

1998/99:Sk24 och Sk25 till skatteutskottet

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att konstitutionsutskottets betänkande KU22 samt skatteutskottets betänkanden SkU14 och SkU15 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

3 § Tryck- och yttrandefrihetsfrågor

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU22

Tryck- och yttrandefrihetsfrågor

Anf. 31 PER-SAMUEL NISSER (m):

Herr talman! Detta ärende gäller konstitutionsutskottets betänkande angående tryck- och yttrandefrihetsfrågor, som omfattar ca 20 motioner. Det är motioner som tar upp olika frågor kring det för vår demokrati så viktiga området tryck- och yttrandefrihet.

Prot. 1998/99:79

14 april

*Bordlägningsdebatt
med anledning av
vårpropositionen*

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

Jag tänker inte ta upp alla de områden som finns i detta betänkande. Det gäller yttrandefrihet, hets mot folkgrupp, åtgärder mot våldsskildringar i medier, tobaksreklam och pornografi. I de ärendena står Moderata samlingspartiet bakom majoriteten i utskottet. I flera av dessa fall finns det pågående utredningar eller parlamentariska kommittéer.

Jag skall endast ta upp den del som Moderata samlingspartiet har lämnat en reservation om. Det gäller frågan om juryssystem. Bakgrunden är vår moderata motion, som handlar om behovet av en förändring av jurysystemet.

Ett utslag i Europadomstolen har visat att det svenska jurysystemet i tryckfrihetsmål måste ändras.

Svenska jurymedlemmar utses av en politiskt sammansatt församling. Som regel är det landstingsfullmäktige som utser medlemmarna. Jurymännen utses i varje län för en tid av fyra år. De är utsedda av politiska partier.

Oftast är det medlemmar i de politiska partierna som blir jurymän. När denna jury skall behandla bl.a. tryckfrihetsmål är juryn i vissa fall inte opartisk.

Om ett tryckfrihetsmål eller yttrandefrihetsmål handlar om en skrift eller en ansvarig utgivare som är knuten till eller har kopplingar till ett politiskt parti uppstår det problem. Man kan då inte hävda att juryn är opartisk.

Jag kan ta ett fall som har varit uppe som exempel i denna fråga. Det är det s.k. Holmmålet. Där ansåg käranden sig vara förtalad i en bok utgiven av ett bokförlag som hade nära koppling till ett politiskt parti. Juryn var sammansatt av jurymedlemmar som hade anknytning till samma politiska parti. Europadomstolen fann att det hade skett en kränkning av artikel 6:1 i Europakonventionen i fråga om rätten till prövning av en oavhängig och opartisk domstol.

Domstolen konstaterade att det fanns kopplingar mellan svarandena och de fem jurymännen som kunde ge upphov till farhågor beträffande dessa jurymäns oavhängighet och opartiskhet.

Regeringen har hittills valt att inte komma med förslag till ändring av lagen i detta sammanhang.

Det finns, kan man konstatera, brister även när det gäller möjligheterna att överklaga i sådana här ärenden. Här borde möjlighet ges att överklaga jävsfrågan till Högsta domstolen.

Nuvarande sätt att utse jurymedlemmar måste därför ändras så att det partipolitiska inslaget försvinner. Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag till lagstiftning i denna riktning.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till den moderata och kristdemokratiska reservationen 4 under mom. 5 angående jurysystemet.

Anf. 32 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Jag skall börja med att yrka bifall till reservation 1, en reservation som stöds av Vänsterpartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Miljöpartiet. Jag står självfallet även bakom reservation 7 men avstår från att yrka bifall.

Reservation 1 innebär förslag om att i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken kriminalisera hets mot folkgrupp med anspelning på sexuell läggning. Detta är inget nytt krav. Redan 1984 föreslog utredningen om

de homosexuellas situation i samhället en sådan lagändring, men den dåvarande regeringen vågade inte fullfölja. Det är beklämmande att det fortfarande, 15 år senare, inte har fattats beslut om denna självklara lagändring.

Detta är en tryckfrihetsfråga i författningsteknisk mening, men det innebär inte att hets mot folkgrupp är en åsikt. Hets mot folkgrupp är en handling – en handling som innebär hot och kränkning, som syftar till förföljelse, misshandel och mord, en handling var yttersta konsekvens är den industriella utrotningen av människor.

Vi accepterar inte hets mot grupper av människor med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse. Vilka skäl finns det att tolerera hets mot människor med anspelning på deras sexuella läggning?

I betänkandet refereras några av de skäl som tidigare har anförts. De är inte speciellt imponerande. Man har sagt att det inte finns underlag för någon bedömning av i vad mån kränkning av homosexuella förekommer. I dag torde ingen kunna använda det argumentet. Nazisternas hets mot homosexuella är omfattande och väl dokumenterad.

Sedan förekommer det kuriösa argumentet att en sådan här lagstiftning skulle kunna drabba framställningar med religiös bakgrund. Det finns oerhört många religiöst grundade uppfattningar. En del av dessa uppfattningar kan vi finna underliga eller t.o.m. bisarra, men var och en får ju bli salig på sin fason. Men tryckfriheten och religionsfriheten innebär inte att vi accepterar rasistisk hets bara den motiveras i religiösa termer. Vi bör heller inte acceptera hets mot människor på grund av deras sexuella läggning bara därför att någon udda sekt har fått för sig att "Gud hatar bögar".

Sedan har man försökt sig på en annan variant för att undvika lagstiftning. Lagstiftning kan "leda till att de homosexuella på ett sätt som många av dem inte önskar pekats ut som en speciell grupp i samhället". Det är ju en rörande omtanke. Borde vi då inte av omtanke om t.ex. judarna, de mörkhyade eller sverigefinnarna helt avskaffa lagstiftningen om hets mot folkgrupp för att undvika att dessa pekats ut som en särskild grupp i samhället?

Det skall noteras som ett framsteg att utskottets majoritet denna gång inte upprepar och instämmer i dessa något pinsamma argument. I stället hänvisar man till att frågan utreds och att man inte vill föregripa utredningen. Detta kan i många fall vara ett helt legitimt skäl för att inte ta ställning till konkreta förslag. Men i det här fallet kan det knappast tolkas som annat än den obotfärdiges förhinder. Frågan är utredd. Det finns icke några lagtekniska svårigheter. Det som saknas är en proposition från regeringen och ett beslut i denna kammare.

Varför kan vi reservera oss då inte ge oss till tåls? Jo, därför att vi vill att Sveriges riksdag skall ge ett klart, entydigt besked till dem som ännu hoppas att det går att stoppa utvecklingen mot ett samhälle där sexuell läggning har lika liten betydelse för människors trygghet, rättigheter och skyldigheter som ifall de är höger- eller vänsterhänta. Det beskedet lyder: Ni kommer inte att lyckas!

Prot. 1998/99:79
14 april

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

Anf. 33 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Den första punkt som diskuteras i betänkandet gäller yttrandefrihetslagstiftningen och synen på denna framöver. Vi kristdemokrater har skrivit en kommittémotion i ärendet där vi menar att det vore dags för regeringen att tillsätta en utredning för att åstadkomma en enhetlig yttrandefrihetslagstiftning. I dag har vi två grundlagar. Utvecklingen på medieområdet gör att områdena text, bild och ljud flyter samman. Vi står inför en stor förändring på den här sidan, och det borde vara riktigt med en teknikoberoende yttrandefrihetslagstiftning.

När vi skrev motionen hade vi inte ordentligt tagit reda på att det redan getts ett tillkännagivande med denna inriktning från riksdagens sida. I dagarna har regeringen också gett direktiv till en sådan utredning. Vi har inte funnit anledning att reservera oss, eftersom denna utredning nu är under tillsättande. Vi vill påpeka att det hade varit bra om de skrivna direktiven till utredningen hade varit mer allmänna än de nu är, att man kunde ha haft en mer förutsättningslös utredning, men vi har inte velat reservera oss på den punkten eftersom utredningen nu är tillsatt.

Per-Samuel Nisser argumenterade för reservation 4, och jag skall be att få instämma i yrkandet om bifall till den reservationen. Det är viktigt att få jävsfrågorna ordentligt utredda och att förslag föreläggs riksdagen som gör att vi slipper den här typen av jävsproblematik i framtiden.

Till sist vill jag säga något litet ord till Mats Einarsson. Han talade när det gällde reservation 1 om den obotfärdiges förhinder och sade att frågan var utredd. Men i den reservation ni har skrivit står det att den utredning som är tillsatt och som jobbar med den här frågan snarast skall återkomma med förslag. Här kan man säga att det finns en nyansskillnad mellan utskottsmajoriteten och oppositionen, och det gäller ordet snarast. Det är egentligen inte så mycket att orda om. Utredningar bör ju bedrivas skyndsamt – och med stor noggrannhet, givetvis.

Anf. 34 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Skillnaderna mellan utskottsmajoriteten och reservanterna kan tyckas subtila, men inte desto mindre är de ganska viktiga. Den ena skillnaden är naturligtvis detta med snarast. Vi vill att riksdagen sätter ned foten och säger: Här går det bra, och här vill vi ha ett förslag snarast. Den andra är att vi tar ställning i sakfrågan. Vi säger att vi vill ha ett lagförslag av den här innebörden. Detta gör icke majoriteten.

Anf. 35 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det kan väl i och för sig diskuteras. Utredningen jobbar ju med vissa direktiv för att granska den här frågan, och det är väl rimligt att man låter den arbeta i lugn och ro. Det är egentligen kutym i alla andra sammanhang: Man låter utredningarna fullgöra sin uppgift innan man ger dem bannor.

I en annan motion som vi har skrivit om översyn av regeringsformen har vi pekat på att det där behövs ett diskrimineringskydd. Det bör också kunna ge anledning till följdförändringar, t.ex. i yttrandefrihetslagstiftningen. Det är ganska rimligt.

Däremot kan man diskutera, och det har gjorts av och till, om homo-sexuella skall betraktas som folkgrupp eller inte. Det finns en bra fråga

att ställa sig: Är heterosexuella en folkgrupp? Då förstår alla att homosexuella inte är en folkgrupp i sig.

Prot. 1998/99:79
14 april

Anf. 36 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag instämmer i att begreppet folkgrupp är något malplacerat. Men nu är lagtexten skriven på detta sätt, så man får ändå acceptera att sexuell läggning förs in i detta sammanhang.

Jag skulle vilja få ett förtydligande av Ingvar Svensson. Innebär det som Ingvar Svensson nyss sade att kd kommer att stödja en förändring av tryckfrihetsförordningen som innebär kriminalisering av hets mot människor på grundval av sexuell läggning?

Anf. 37 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Innebörden av vår motion när det gäller översyn av regleringsformen är just att det skall finnas ett diskrimineringskydd, och det bör givetvis också gälla yttrande.

Nu har inte Einarsson någon replikmöjlighet, men han kan återkomma senare. Jag anser att en bra fråga att ställa sig är vad ordet snarast har för innebörd. Här handlar det om en grundlagsförändring, och en sådan kan inte genomföras förrän år 2002. Av allt att döma bör den utredning som sitter i god tid hinna få fram ett förslag på det här området. Genomförandet kan inte bli snarast i den meningen, utan det kommer tidigast 2002.

Anf. 38 ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! Jag skall börja med att yrka bifall till reservation 1, som har gjorts även tidigare.

Respekten för människors lika värde och rättigheter är grunden för ett samhälle byggt på demokratins och humanismens grund. Varje människa bär på sina unika, individuella egenskaper. De ger tillsammans människans okränkbara värde. Det finns ingen människa som uppfyller en förutbestämd och utstakad norm. Alla människor är olika. Intolerans mot olikheter bland enskilda människor och grupper av människor riskerar till sist att bli en intolerans som kan vändas mot vem som helst. Det undergräver demokratins jordmån och förråar hela samhällsklimatet. Därför är tolerans ett livsavgörande värde för alla människor i samhället och ett gemensamt värde att försvara.

Många starka krafter bidrar till att öka förståelsen och toleransen i vårt samhälle. Ett exempel är att inställningen till homosexualitet i många avseenden blivit alltmer självklar, öppen och positiv. Samtidigt finns det dock tendenser till att angreppen mot homosexuella blivit allt rårare i vårt land, precis som i många andra länder. Det är extrema grupper – främst nazistiska – som allt oftare riktar sina attacker mot homosexuella. Det finns ett flertal exempel, både i Sverige och i andra länder, på att nazister mördar eller förföljer människor på grund av homosexualitet.

Säpos kartläggning av den politiskt motiverade brottsligheten i Sverige 1997 visar att homosexuella är utsatta för en stor mängd riktade brott, vilkas motiv är att kränka den enskilda människan för hennes sexuell läggning. Brotten varierar i allvar från förolämpning och olaga hot till misshandel och mord. Dessa uppgifter stämmer väl överens med den

Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor

kriminologiska studie som publicerades på initiativ av Folkhälsoinstitutet 1996. Resultatet pekade på att var fjärde homosexuell man eller kvinna hade blivit utsatt för brott på grund av sin sexuella läggning.

Inom den nazistiska rörelsen publiceras mängder av material som på olika sätt hetsar mot homosexuella och förnekar homosexuella deras existensberättigande. Personer som dömts till fängelse för mord på homosexuella betraktas som hjältar och martyrer i kampen för den nazistiska ideologin. Det är denna koppling mellan hat och brott, mellan ord och handling som är det verkligt allvarliga med den nazistiska hetsen mot homosexuella. Genom att homosexuella, som de enda av nazisternas ideologiska hatobjekt, inte är nämnda i bestämmelsen om hets mot folkgrupp kan denna bestämmelse sägas fungera som en signal åt nazisterna om vart de bör rikta sina aggressioner för att undgå straff.

Den statliga utredning som nu tillsats för att arbeta med frågan bör, vilket Centerpartiet återigen vill upprepa, *snarast* återkomma med ett förslag till lagstiftning som gör att även homosexuella skyddas av bestämmelsen om hets mot folkgrupp. Centerpartiet har tagit ställning och anser att utredningen skall återkomma med ett förslag till lagstiftning.

Tack!

Anf. 39 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Jag vill i mitt inlägg ta upp tre frågor som enligt min och Folkpartiets mening är av särskild betydelse i samband med detta KU-betänkande. Det handlar om hets mot homosexuella, avskaffande av vuxencensuren och jurysystemet.

Förtrycket mot homosexuella tar sig många uttryck, alltifrån nedsättande omdömen till våld, ja, t.o.m. mord. En undersökning gjord av kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet visar att var fjärde homosexuell någon gång blivit utsatt för våld eller hot om våld. Detta är enligt Folkpartiet mycket allvarligt och måste motverkas på olika sätt.

Att vara invandrare och homosexuell i Sverige är att vara utsatt för dubbelt förtryck. Den intolerans, rasism och främlingsfientlighet som människor i Sverige visar alla invandrare drabbar också de homosexuella. De homosexuella möter också den rådande inställningen till homosexualitet i det f.d. hemlandet bland sina landsmän i Sverige. Det gör situationen dubbelt svår. Till detta kommer att det ofta är samma personer som har fördomar mot invandrare som också visar intolerans mot homosexuella.

Homosexuella är en av de huvudsakliga målgrupperna för flera nynazistiska grupper. Sedan 1994 är det en försvårande omständighet om syftet med brottet är att kränka en person grundat på dennes tillhörighet till folkgrupp. Det är ytterst angeläget att både tryckfrihetsförordningens och brottsbalkens bestämmelser om hets mot folkgrupp utvidgas till att omfatta hets mot homo- och bisexuella.

Nazistiska och andra extremistiska grupper sprider i dag fullt lagligt hatpropaganda som går ut på att homosexuella inte har rätt att leva och att den som mördar en homosexuell är hjälte. Homosexuella har varit en av nazismens främsta måltavlor ända sedan den nazistiska ideologin uppstod. Därför bör den statliga utredning som arbetar med frågan få i uppdrag att skyndsamt återkomma med ett förslag till lagstiftning. Det brådskar. Ordet *snarast* borde alltså bytas ut mot *skyndsamt*. Det är en

mycket stark markering för att visa hur brådsnande den här frågan är. Den här valörförändringen borde hela utskottet ha kunnat ställa sig bakom.

Folkpartiet anser att censuren av vuxenfilmer skall avskaffas och att det enda skälet till granskning skall vara att sätta en åldersgräns för den granskade filmens publik. Det skulle innebära att en biofilm som inte har granskats inte heller får visas för barn och ungdom. En ny åldersgräns på 18 år bör införas. Utskottet skriver i sitt betänkande att man anser att medievåldet skall angripas främst genom information och frivilliga åtgärder, inte i första hand genom förbudslagstiftning och censuråtgärder. Det är mycket förnuftigt skrivet. Utskottets majoritet förklarar sig i princip ha förståelse för Folkpartiets uppfattning, men man vågar ändå inte föreslå någon ändring när det gäller vuxencensuren. Det är mycket beklagligt. Ibland måste man ju våga för att åstadkomma förändringar.

Herr talman! Slutligen några ord om jurysystemet i tryck- och yttrandefrihetsmål. Europadomstolen har i fallet Holm – som Per-Samuel Nisser tog upp i sitt inlägg – inte dömt ut det svenska jurysystemet som sådant. Men för att svensk rätt skall överensstämma med Europakonventionen, borde – enligt Folkpartiets mening – jävsreglerna i rättegångsbalansen ändras så att det klart framgår att jäv av politisk natur faller in under lagen. Även klagoförbudet borde ändras, dvs. man skall kunna överklaga hovrätts beslut om jäv mot domare i tingsrätt. Vi i Folkpartiet menar att antalet jurymän som utses i varje län bör öka. Det skulle minska jävsproblemet.

Herr talman! Jag står självfallet bakom samtliga Folkpartiets reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 40 PER LAGER (mp):

Herr talman! I detta betänkande där motioner från allmänna motions tiden behandlas, representeras Miljöpartiet av sex motioner varav en är gemensam med fem andra partier. Motionerna har resulterat i för vår del fyra reservationer.

Den första reservationen handlar om hets mot homosexuella, och den har vi gemensamt med v, c och fp. Yvonne Ruwaida kommer att ta upp den reservationen i sitt anförande. Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 1 under mom. 2.

Herr talman! Barnen är i dag utsatta för ett ofantligt våldsutbud via TV, video och datorspel. Det sker i hemmen, på nätterna, ofta när föräldrarna eller andra vuxna inte är med. Givetvis sker det också i vuxnas sällskap, men kanske många gånger okritiskt och utan förklarande kommentarer – något som barn behöver när de inte kan värja sig mot det de själva inte har möjlighet att förstå. Det behövs en inventering, en utvärdering och förslag på sanering av det explosionsartade våldsutbudet för barn och ungdomar. Detta är utskottet i stort överens om. I betänkandet hänvisas också till Nordiska Dokumentationscentralen för Masskommunikationsforskning, Nordicom, och dess arbete med att informera och samla in uppgifter om forskning kring medievåld och dess inverkan på barn och ungdomar.

En sexpartimotion har inte lett till någon särskild reservation. Men Miljöpartiet vill gå ett steg längre och skärpa den granskning som sköts av Statens Biografbyrå när det gäller film och videogram. Vad beträffar

Prot. 1998/99:79
14 april

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

videogrammen är kontrollen i dag frivillig. För att minska våldsutbudet för barn och ungdomar anser vi i Miljöpartiet att granskningen skall vara obligatorisk både för all film och för samtliga videogram. Utskottets majoritet anser att det räcker att angripa medievåldet genom information och frivilliga åtgärder, inte obligatorisk förhandsgranskning. Ändå försvaret samma majoritet att den s.k. vuxencensuren skall vara fortsatt obligatorisk för biograffilmer.

Det är svårt att få detta att gå ihop. Här gäller det att i första hand skydda våra barn och ungdomar från ett våld de inte har möjlighet att förstå och hantera, ett våld som skapar trauman, ett våld så lätt att efteräpa och leva ut. Man gör vad vuxna gör, inte vad vuxna säger. Det är givetvis extra svårt när det är fråga om skildringar av råa övergrepp mot andra barn.

Om vi skulle göra barnkonsekvensbeskrivningar av effekterna av videoutbudet skulle en obligatorisk granskning framstå som alldeles självklar. Jag yrkar härmed bifall till reservation 2 under mom. 3.

Herr talman! En annan av våra reservationer handlar om tobaksreklam. Vi anser att all tobaksreklam skall förbjudas. Det gäller såväl direkt som indirekt reklam oavsett till vilka reklamerna i första hand riktar sig.

Det finns ingen anledning att göra skillnad på sådan reklam som riktar sig till konsumenterna och sådan som riktar sig till näringsidkare. Reglerna är så svaga att Konsumentverket i dag inte kan stoppa helsidesannonser med tobaksreklam i facktidningarna ICA Nyheter, 30 000 exemplar, eller Fri Köpenskap, 16 000 exemplar. Det är tidningar som når ut till uppskattningsvis 100 000 personer, vuxna såväl som barn.

Man kan undra varför regeringen tvekar och majoriteten inte ställer sig bakom ett totalförbud mot tobaksreklam. Vi vet alla vad tobaken orsakar för skador både för rökarna och för medmänniskorna i närheten – inte minst barnen. Vi vet också vilka enorma lidanden den skapar bland dem som utvecklat tobaksrelaterade sjukdomar – inte minst alla olika cancerformer. Vi vet vilka enorma samhällskostnader rökningen medför. Det måste väl ändå ur hälsosynpunkt och samhällsekonomisk synpunkt vara självklart att göra allt för att minimera användningen av tobak i alla former. Det handlar om livskvalitet och ett gemensamt samhällsansvar, framför allt för det växande släktet, våra ungdomar.

I dag röker 25 % av alla 16-åriga flickor och 20 % av jämnåriga pojkar. För första gången i Sveriges historia röker fler kvinnor än män – 22 % respektive 19 %.

Tobaksindustrin satsar sina kampanjer på ungdomar, eftersom det är få som börjar röka efter 20 års ålder. Man satsar också på *light*-cigaretter för flickor och kvinnor. I Sverige röker 75 % av kvinnorna just sådana *light*-cigaretter, trots att de enligt flera studier inte är hälsosammare eller mindre sjukdomsframkallande än andra cigaretter.

Utskottsmajoriteten hänvisar i den frågan till Europaparlamentets och rådets direktiv om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror. Införandet av direktivet innebär att indirekt tobaksreklam förbjuds, men förbudet gäller inte reklam och varuinformation som uteslutande riktar sig till fackfolk inom tobaksbranschen, presentation av tobaksvaror som försäljs och anslag om deras pris vid tobaksförsäljningsställena. Man hänvisar till att socialutskottets uppfattning är att det inte finns skäl att

utvidga reklamförbudet till att omfatta även sådana marknadsföringsåtgärder.

Men som jag nämnde nyss handlar det om att stävja tobaksutnyttjandet ur hälsosynpunkt, ur livskvalitetssynpunkt och ur samhällsekonomisk synpunkt. Tänk bara, herr talman, att applicera ett slags nollvision på tobaken eller att tobaksbolagen fick betala för allt mänskligt lidande de åstadkommer och alla samhällskostnaderna. De cigaretterna skulle inte gå att köpa för pengar. Därför bör alla former av tobaksreklam, direkt, s.k. smygreklam och indirekt reklam, i affärer, i facktidningar, överallt, förbjudas. Tobak är ett gift vi måste hjälpas åt att fasa ut ur vårt samhälle – så fort vi mäktar med!

Folkhälsoinstitutet har en målsättning att alla under 18 år skall vara rök- och snusfria år 2015. Jag tror att vi kan gå snabbare fram med insatser på alla fronter, i skolan, med hjälp av upplysningskampanjer, genom att göra det självklart med rökfria restauranger och andra gemensamma utrymmen, t.ex. rökfri riksdag, och med hjälp av skärpt reklamförbud m.m.

Om tobaken inte hade varit så utvärderad och utredd vad gäller skador för de aktiva och de passiva rökarna, för barnen, hade kravet på barnkonsekvensanalyser varit på sin plats. Vad tror ni att slutsatsen i sådana analyser skulle bli? Jag yrkar bifall till reservation 6 under mom. 6.

Herr talman! Nakenhet är något vackert. Nakna människor är naturligt. Vi är alla nakna under kläderna.

Pornografin kan också vara vacker. Den kan gestaltas av självständiga, likvärdiga och medvetna människor. Den kan vara ett uttryck för något fint i livet, räknas som en livskvalitet och gestaltas i god konst, litteratur och kvalitetsfilm.

Men det vi i dagligt tal kallar porr är något helt annat. Det budskapet förmedlar ofta en snedvriden, förråande och förnedrande bild av både mäns och kvinnors sexualitet, ett objektifierande av oss både kännande och självfulla människor.

Vi i Miljöpartiet vill att utbudet av denna typ av pornografi i samhället skall minska genom att exponeringen av pornografi förbjuds på samma sätt som reklam för tobak och alkohol. Inte heller här vill majoriteten i utskottet ha någon form av förbud, utan nöjer sig med förhoppningen om opinionsbildningens betydelse med insatser av TV, radio, tidningar, politiska partier, offentliga personer och privatpersoner. Det låter alltid bättre med frivilliginsatser, och självklart är sådana att föredra. Men ofta fungerar de tyvärr inte, i varje fall inte hittills vad gäller pornografins utbredning.

Jag tror att det i botten handlar om att vårda relationer, att kommunicera med varandra på ett jämställt vis, om allas våra behov av att vara uppskattade subjekt, inte utnyttjade sex- och våldsobjekt. Det är en mänsklig rättighet att bli betraktad med respekt och mänsklig värdighet. Om vi gjorde barnkonsekvensanalyser av effekterna av porrutbudet skulle jag bli förvånad om resultatet blev att porrexponeringen var bra för våra barn och konsmognande tonårsungdomar, att den fostrade till förståelse, varsam kärlek, jämställdhet och respekt för det andra könet. Alla påverkas vi av bilderna, men till skillnad från vuxna är barnen totalt försvarslösa.

Prot. 1998/99:79
14 april

Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor

Herr talman! Jag står givetvis bakom Miljöpartiets reservation nr 8, men för tids vinnande yrkar jag inte särskilt bifall till den.

Anf. 41 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Av Per Lagers anförande kan man tro att det är bara Miljöpartiet som är intresserat av våldsskildringarnas negativa verkningar och folkhälsoproblematiken när det gäller tobaken, men så är det inte i verkligheten. Vi har redan i dag en lagstiftning mot utdraget och när-
gången våld i skildringar av det här slaget. Det finns alltså en lagstiftning på det här området. Man kan säga att det möjligen är så att tillämpningen av lagstiftningen inte är riktigt effektiv.

Jag bara undrar hur Per Lager har tänkt sig lösa den obligatoriska granskningen, som i och för sig kanske är ett intressant instrument men som praktiskt skulle betyda enorma problem. Det produceras ju oerhört många videogram bara i det här landet, och så småningom också dvd-skivor med film. Det är många filmer, t.ex. instruktionsvideor, som det egentligen är helt onödigt att granska, och det skulle bli väldigt svårt med gränsdragningen i fråga om att hantera detta.

Får jag bara säga när det gäller tobaksreklamen att det har kommit ett EG-direktiv och att det kommer en proposition, och därför har vi nöjt oss med att invänta den. Även vi kristdemokrater vill skärpa reglerna när det gäller indirekt reklam.

Anf. 42 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad jag skall svara på Ingvar Svenssons frågor, som ju var retoriska. Vad gäller våldet och granskningen av videogram och de praktiska problemen med det anser jag att det inte är de stora problemen, utan de går att lösa. Problemet är hur våra barn utsätts för det här.

När det gäller tobaken är det en skärpning vi vill ha. Nu säger Ingvar Svensson att ni i kd också vill ha en skärpning. Ni är då välkomna att stödja vår reservation. Vi menar att den här skärpningen måste till. Det är väldigt bra med direktivet och det som nu är på gång, men det går för långsamt, och det gäller inte överallt och alla. Vi måste alltså ha ett heltäckande förbud när det gäller reklam för tobak om det skall vara effektivt.

Anf. 43 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Om nu Per Lager tycker att det går för långsamt kan han ju försöka skynda på sin samarbetspartner, nämligen regeringen.

Anf. 44 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Det är precis vad vi tänker göra.

Anf. 45 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Herr talman! I betänkandet KU22 behandlas 19 motioner inom tryck- och yttrandefrihetsområdet. Inledningsvis yrkar jag bifall till utskottets hemställan och därmed avslag på samtliga motioner och reservationer.

Flera av motionerna har avstyrkts med hänvisning till pågående utrednings- och översynsarbete. Av tidsskäl begränsar jag mitt anförande i dag till ett par av de större frågeställningarna i betänkandet.

Utskottsmajoriteten har t.ex. avstyrkt sex motioner som alla tar upp frågan om hets mot folkgrupp och kräver att homosexuella skall skyddas genom ändringar i tryckfrihetsförordningen. I utskottets bedömning välkomnar vi att frågan om kriminalisering av hets mot homosexuella nu är föremål för en utredning. Utskottet utgår från att frågan blir grundligt utredd, och som brukligt är vill vi inte föregripa kommitténs arbete.

Begreppen ”snarast”, som det står i reservationen, och ”skyndsamt” eller ”brådsnande”, som har nämnts i debatten, är lite oprecisa, men jag förstår givetvis vad som avses. Mer precist är att den 31 oktober år 2000 förväntas utredningens förslag föreligga. Enligt den information jag har arbetar kommittén just nu med frågan om att straffbelägga hets mot homosexuella. Den frågan ligger alltså på bordet just nu, och det görs en ordentlig genomlysning och analys av frågan i hela dess vidd, inkluderat en tänkbar lagstiftningsmodell. Jag tycker att det är väldigt bra att så nu sker.

Som har sagts från talarstolen tidigare har konstitutionsutskottet i flera betänkanden år efter år argumenterat emot en utvidgning av tryckfrihetsförordningens respektive brottsbalkens bestämmelser om hets mot folkgrupp. Var och en av utskottets ledamöter är väl införstådd med det grannliga i att finna avvägningen mellan yttrandefrihetsintresset och enskildas och grupper behov av skydd. Jag vill bara erinra om förra vårens debatt om barnpornografin och utdefinieringen ur grundlagarna, hur vi från alla partier talade om den s.k. smittoeffekten och allvaret i att ge sig på en grundlagsändring.

Av reservanternas skrivning blir slutsatsen att de avser att utredningen snarast skall återkomma med förslag på bestämd lagstiftning. Personligen kan jag förstå den otålighet som uttrycks i reservationen. Det har tagit lång tid och varit en lång process – 15 år nämdes – men samtidigt skall väl konstitutionsutskottets ledamöter om några beakta att grundlagsfrågorna och intressekonflikterna förtjänar en ibland tidsödande eftertanke. Utskottsmajoriteten förordar därför att utredningens hela arbete får slutföras utan medskick eller påskyndande från riksdagens sida i dag.

Herr talman! I en rättsstat får naturligtvis aldrig hot, hets, våld eller förföljelse accepteras, inte mot någon av något som helst skäl. Nazistiska och andra extremistiska grupper hat och trakasserier mot homo- och bisexuella är verklighet i Sverige. Den lagstiftning till skydd mot våld och hets som gäller i dag behöver förbättras för människor med homo- och bisexuell läggning. Jag tycker att vi trots allt är ganska samstämda där i dag. Processen fortgår nu, och vi lär få återkomma till frågan.

Jag vill uppehålla mig lite vid pornografifrågan. Vänsterpartiet och Miljöpartiet har talat för sina motioner och respektive reservationer. I KU22, liksom i tidigare betänkanden då motioner med liknande innehåll har behandlats, har utskottet hänvisat till gällande lagstiftning, och då särskilt till straffbestämmelsen om olaga våldsskildring.

Begreppet pornografi förekommer på flera ställen i lagstiftningen, t.ex. i brottsbalken, i ordningslagen, i tryckfrihetsförordningen och i yttrandefrihetsgrundlagen. Kvinnoförnedrande pornografi skall bekämpas. Skildringar som återger våld, hot och förnedring på bild eller i film

är i lag förbjudet. Mot sådana uttryck måste samhället – vi alla – agera och reagera.

Jag håller med om att kvinnoföraktet är förhärskande i den profilerande porrindustrin och i det sexualiserade våldet. Lagstiftningsinstrumentet skall självfallet användas här, men annat måste också till. KU skriver i sitt betänkande om opinionsbildningens betydelse.

Och, herr talman, det handlar ytterst om människors, om mäns och kvinnors, sexualsyn, människosyn, förhållningssätt och värderingar. Det handlar också om kunskap och forskning om pornografins betydelse och påverkan på vår sexualitet och våra könsroller.

I tidningen RFSU-Bulletinen läste jag nyligen ett par uttalanden av forskaren Kjell Svensson. Han sade: Jag är kritisk till porrfilmer just för att de befäster fördomar. Men att förbjuda dem tror jag inte löser något. I stället måste vi uppfostra våra unga människor så att de har självkänsla nog att utforska sin sexualitet på egna villkor. Ingen skall ha sex för någon annans skull.

Samme forskare säger vidare: Inte förrän samhället är helt jämställt tror jag att sexualiteten också kan vara det. För att nå dit krävs politiska reformer, inte porrförbud.

Herr talman! Det betänkande som vi nu debatterar innehåller som vi har hört en rad ställningstaganden i olika viktiga och intressanta frågor inom ämnesområdet. Det gäller åtgärder mot våldsskildringar, tobaksreklam, jurysystemet och filmcensuren.

I utskottsmajoritetens bedömning finns det i mitt tycke bra motivskrivningar och argument som jag av tidsskäl vill hänvisa till.

Anf. 46 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Barbro Hietala Nordlund om hur hon ser på frågan om vuxencensur. I mitt anförande tog jag upp den öppning som jag tyckte att utskottets majoritet hade. Man insåg att det är något skevt med att ha vuxencensur. Vore det inte läge nu att ta avstamp, gå ett steg längre och införa en modell med censur som bara baseras på ålder?

Anf. 47 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Frågan om avskaffande av vuxencensur har återkommit i debatten med jämna mellanrum genom Folkpartiets motioner. Jag skall erkänna att jag har känt viss sympati för den diskussionen.

Om det just nu är lämpligt att ta avstamp kan jag inte uttala mig om. Jag tror att det är tvärtom, att det just nu är mindre lämpligt att göra det. I debatten från förra året uttryckte Kenneth Kvist – som inte deltar i den här debatten – en ganska bra sak. Han sade att han personligen kände en viss sympati, men han pekade också på den miljö som vi lever i med det spekulationsartade våldet i filmer som snarare ökar och blir allt grövre.

Det är det ställningstagandet som ligger i botten för utskottsmajoritetens diskussion. Vi tror nämligen – och det finns också fog för det – att filmcensuren kan ha en viss återhållande effekt.

Anf. 48 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Men utskottet säger också – och det ställer jag upp på – att medievåld skall angripas främst genom information och frivilliga åtgärder, inte i första hand genom förbudslagstiftning och censuratgärder.

Dessa två resonemang hänger inte riktigt ihop. Å ena sidan vill man inte ha censurråtgärder för att motverka avarterna. Å andra sidan anser man att censuren har en viss avhållande effekt. Det är motsägelsefullt. Jag har lite svårt att förstå detta.

Prot. 1998/99:79
14 april

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

Anf. 49 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Jag ser det inte som motsägelsefullt utan snarare som en nödvändig komplettering. Censursystemet är ett snart hundraårigt system. Enligt utskottets ställningstagande lär det fortleva ytterligare en tid, och diskussionen lär också återkomma.

Det finns i dag tre åldersgränser. Folkpartiet föreslår i sin motion ytterligare en åldersgräns, en 18-årsgräns. Det låter snarare krångligt och bökigt.

Anf. 50 PER-SAMUEL NISSER (m) replik:

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Barbro Hietala Nordlund angående jurysystemet.

Det har visat sig att det blir jävsproblem och risk för partiskhet i tryckfrihetsmål på grund av att juryn är politiskt sammansatt. Jag vill då fråga: Vilka är då argumenten för att ni inte vill ändra på den här lagstiftningen?

Anf. 51 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Efter 1993 års domarutredning och därpå följande remsbehandlingsgörelse gjorde Justitiedepartementet ett ordentligt arbete som senare presenterades i en promemoria. Det var en översyn och en analys med anledning just av Europadomstolens utslag i fallet Holm. Detta ställningstagande resulterade i att man ansåg att det inte behövdes något ingripande i svensk lagstiftning.

Den 1 januari i år blev Europakonventionen implementerad i svensk lag. Rättegångsbalkens generella jävsregel täcker den brist som ni pekar på. Därför anser vi att det svenska jurysystemet överensstämmer med Europakonventionen.

Anf. 52 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag har väckt en motion under den allmänna motionstiden som behandlas i detta betänkande. Jag kommer inte att yrka bifall till motionen, även om jag står för den fullt ut, och jag skall förklara varför.

Vi har av och till sett i denna kammare hur ledamöter begär att få avstå i voteringar. Ibland lyser det gult i länsbänkarna därför att det rör sig om en fråga som kan vara lokalt besvärlig. När det gäller enskilda ledamöter kan de ha motionerat i en helt annan riktning än vad partiets majoritet har kommit fram till. I den lokala pressen kan man då bli betraktad som en stor politiker, medan man i pressen utanför det egna reviret kan bli kallad för bypolitiker.

Jag tycker att man måste hålla sig till en linje. Om man inte har fått gehör för sin motion i sitt parti får man arbeta vidare för sina synpunkter, men man skall inte begära votering om sin motion i kammaren.

När man, som nu, har en riksdag med två nästan lika stora block är det känsligt med avhopp. Men det var på gränsen till att jag skulle begära

bifall till min motion, men jag har inte gjort det, eftersom jag åtminstone i den frågan vill leva upp till mina principer.

I min motion tar jag upp att jag anser att yttrandefriheten i Sverige i vissa delar är begränsad.

Under valrörelsen kunde man på nyhetsplats i medierna läsa – men det fanns ingen kommentar på ledarsidan – att ett parti som på olika ställen runt om i Sverige arrangerade torgmöten blev tydligt och klart trakasserat. Polisen fanns där men gjorde på många ställen ingenting. Det var ändå ett parti som hade sökt och fått torgmötestillstånd, och då är det polisens skyldighet att efter förmåga försöka värna om rätten att yttra sig.

En annan händelse skedde för något år sedan. En doktorand i Umeå gjorde ju det mindre smarta att invitera en påstådd nazist att hålla en föreläsning vid Umeå universitet. Detta har hon senare blivit dömd för. Jag har inga barn med vare sig nazister eller kommunister, men jag undrar vem som skall tala om för andra vad de får lov att yttra.

Det bör påpekas, herr talman, att vid samma universitet har företrädare för Nordkoreas ambassad tillåtits att hålla föreläsningar. Enligt min uppfattning handlar skillnaden mellan praktisk kommunism och nazism om grader i helvetet och ingenting annat. Att man förbjuder den ena extremvarianten men tillåter den andra förvånar mig mycket.

Vi ser i dag runt om i samhället extrema kommunistgrupper som tillåts att ha torgmöten och demonstrera. När de får lov att göra det, förstår jag inte varför inte också andra får lov att göra det.

Men, herr talman, denna tingens ordning är tydligen accepterad i Sveriges riksdag, från vänster till höger. Jag tycker att de har fel, men jag kan ju inte ändra på så många uppfattningar. Jag tycker faktiskt att det är en skam för Sverige att vi skall sitta här och tala om vem som får lov att yttra sig och vem som inte får göra det.

Herr talman! Förutom att detta självfallet är en skam för Sverige som demokrati, är det ett underkännande från oss i riksdagen och lagstiftarna av människors förmåga att ta till sig och avgöra bärigheten i olika budskap. Jag tycker att kriteriet för en demokrati skall vara att det är medborgarna själva som avgör om de vill attraheras av ett budskap eller ej. Det skall inte bestämmas uppifrån.

Jag vill än en gång beklaga att utskottet inte kunde tillstyrka min motion.

Anf. 53 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Vad är det som Sten Andersson så vill värna? Det är möjligt att det är så, som Sten Andersson själv uppfattar sin situation just nu, att han är i *splendid isolation*. Jag hoppas och tror att det är på det sättet. När motionen behandlades i utskottet sade inte de moderata ledamöterna i konstitutionsutskottet ett knäpp.

Sten Andersson säger att yttrandefriheten i delar är begränsad. Sverige har en stark yttrandefrihet, som har en oerhört stark och fundamental ställning i det svenska samhällssystemet. De begränsningar som finns, och det vet Sten Andersson, handlar om rikets säkerhet, om folkförsörjning, om enskildas anseende och privatlivets helgd. Det handlar också om det som vi har talat så mycket om tidigare i dag, nämligen förebyggande och beivrande av brott. Denna begränsning måste väl anses godtagbar i ett demokratiskt samhälle.

Jag vill bara få detta sagt i denna kammare och vill avvisa argumentationen om att det är ett antidemokratiskt samhälle. Den kraft som Sten Andersson vill värna är ju nazismen, och han nämner själv det som hände i Umeå. Den är ju ingen demokratisk kraft utan en antidemokratisk kraft i det svenska samhället.

Prot. 1998/99:79
14 april

*Tryck- och
yttrandefrihetsfrågor*

Anf. 54 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! För att ta det sista först tycker jag att det var ett otäckt påstående: "Den kraft som Sten Andersson vill värna". Jag vill värna allas rätt att yttra sig. Jag skall inte fresta på protokollet, men det är en mycket stor skillnad.

Barbro Heitala Nordlund accepterar att extremkommunister skall ha rätt att yttra sig, men att en nazistisk doktorand talar inför sju åtta studenter i Umeå är förbjudet enligt svensk lagstiftning.

Det är faktiskt så, herr talman, och det vet också den som ställde frågan till mig, att det i dag pågår en intensiv debatt i Sverige om vilken ideologi som var värst eller hemskast. Ser man till antalet offer är ju kommunismen med råge den absolut värsta ideologi som vi har upplevt under 1900-talet. Men den ideologin anses vara okej. Kommunisterna skall ha rätt att fritt framföra sina synpunkter och skapa opinion.

Om mitt parti eller riksdagen inte delar min uppfattning i den här frågan, skadar det inte min nattsömn ett smack.

Anf. 55 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Den svenska yttrandefriheten ger alla rätt att yttra sig och framföra åsikter. De inskränkningar som finns handlar om uttrycks-sätt som innehåller våld, förnedring och kränkning av människovärdet. Det är en begränsning som hör hemma i ett utvecklat demokratiskt samhällssystem.

Anf. 56 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag höll på att säga Herre Gud. Att propagera för en ideologi som nazismen som är vedervärdig, vilket är visat i praktiken, det vill man stoppa. Men man är helt inkonsekvent när det gäller en annan ideologi, som under samma tid har skapat t.o.m. värre elände för mänskligheten. Dess budskap tillåter man människor att propagera för. Ursäkta, men jag fattar inte logiken i detta resonemang.

Anf. 57 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag är lite oklar över konsekvenserna och logiken i Sten Anderssons argumentering. Eftersträvar Sten Andersson en total yttrandefrihet i alla frågor, eller skall det finnas några begränsningar? I dag finns ju begränsningar i yttrandefriheten reglerade i tryckfrihetsförordningen och i yttrandefrihetsgrundlagen, t.ex. när det gäller rikets säkerhet eller hets mot folkgrupp.

Anser Sten Andersson att begränsningarna är befogade? Om inte, var skall man i så fall dra gränsen?

Anf. 58 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Det var bra att den frågan dök upp. Givetvis kan man inte tillåta att ting som gäller rikets säkerhet eller personliga uppgifter om människor avslöjas. Men det som jag tog upp i min motion handlar om rätten att tala för en politisk ideologi. Det är här jag vill ha klartecken.

Kommunister som tillåts att propagera kan ju inte vara en mindre säkerhetsrisk för Sverige, med tanke på vad de har utträttat, än några förskrämda nazister uppe i Umeå.

Anf. 59 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag delar självfallet synpunkten att det skall vara riktig proportionalitet i rättstillämpningen. Men om t.ex. en ideologi i sig innebär hets mot folkgrupp, anser Sten Andersson då att den skall bekämpas med rättsmedel?

Anf. 60 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tror faktiskt att vi i denna kammare har kompetensen att offentligt bemöta dem som eventuellt står för en sådan ideologi. Jag tilltror ännu mer medborgarna utanför detta hus att avgöra bärligheten i en sådan ideologis attraktivitet. Jag tror att det räcker.

Min motion handlar alltså om rätten att torgföra en politisk ideologi, och där tycker jag inte att det skall vara några inskränkningar.

Anf. 61 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Sten Andersson förnekar sig inte. En nazist och en doktorand blir dömda för hets mot folkgrupp, och då rycker Sten Andersson ut till försvar.

Jag tror att det är viktigt att vi klargör en sak. Vi har i Sverige inte något förbud mot speciella ideologier. Vi har inte några förbud mot speciella åsikter. Däremot finns det ett förbud mot hets mot folkgrupp. Denna hets mot folkgrupp är förbjuden oavsett vilka ideologiska förtecknen den förs fram med. Där finns strikt proportionalitet.

Min fråga till Sten Andersson blir då mycket konkret: Anser Sten Andersson att de nuvarande regler om förbud mot hets mot folkgrupp som finns i tryckfrihetsförordningen och i brottsbalken skall avskaffas?

Anf. 62 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Antagligen beror det på min skånska dialekt, men jag har inte för ett ögonblick försvarat – det går bra att läsa i protokollet i morgon eller sent i kväll – det som man eventuellt framförde uppe i Umeå. Att bara stå och påstå något sådant från riksdagens talarstol! Det är en uppenbar lögn. Jag har försvarat rätten att tala. Det gjorde redan en känd fransk författare på 1600-talet. Jag tycker att det kanske vore lite övermaga om jag skulle agera i samma stil 350 år senare, men jag tycker att man skall hålla sig till saken i sina frågor.

Om det är så att man på något politiskt möte, oavsett vilket parti det handlar om, uttrycker åsikter som innebär hets mot folkgrupp, då kan lagen träda i kraft. Men om man inte gör det skall inte något parti förbjudas innan det gör det. Man kan ju säga att nazismen har inneburit hets mot folkgrupp. Men kommunismen har inneburit hets mot åsikter.

Anf. 63 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Klarheten ökar inte för varje inlägg, om man säger så. Jag har inte påstått att Sten Andersson har försvarat några nazister i sak. Däremot har jag sagt precis det som han själv säger; att han försvarar deras rätt att tala.

Nu är det så att de inte dömdes för sina åsikter eller för att de hade talat. De dömdes för att de hade gjort sig skyldiga till brottet hets mot folkgrupp. Jag kan inte förstå annat än att Sten Andersson anser att de borde ha fått utöva den hets mot folkgrupp som domstolen anser att de gjorde sig skyldiga till. Han anser alltså att de borde ha fått göra detta utan straff. Är det rätt uppfattat?

Anf. 64 STEN ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Om inte den som begärde svar av mig nu går ned och ändrar i protokollet står det klart och tydligt vilken ställning jag tog när det gäller de uppfattningar som framfördes uppe Umeå. Nu kan man så klart gå ned och ändra i protokollet och ta bort det. Men i ursprunget kommer det att stå exakt vad jag påstod.

Anf. 65 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Det jag säger nu anknyter till den diskussion som har förts här tidigare. Jag tänkte nämligen prata om hets mot folkgrupp. Det är så att det i Sverige i dag är förbjudet att hetsa mot folkgrupp. Det är inte förbjudet att hetsa mot folkgrupp baserat på sexuell läggning, som vi brukar kalla det. Det tycker jag är en skandal. Det är en skandal att vi i Sverige inte har ändrat på lagstiftningen så att hets mot folkgrupp även omfattar homosexuella. Det borde det göra.

Grupper sätts ibland mot grupper. Rädsla och hat används ibland som maktmedel, som politiska maktmedel. Vi har sett många exempel på hur politisk propaganda ibland inte baseras på sakskalet utan inriktar sig på ett destruktivt positionsspel mot dem som är annorlunda än den egna gruppen. I Sverige använder pronazistiska och prorassistiska grupper hatpropaganda och hatvåld mot homosexuella som medel för att föra ut sin politik och även satsa på nyrekrytering.

I morgon skall jag åka till Fagersta, en av många städer i Sverige. Det är en stad som har stora problem med rasism och nazism. Problemen kommer sig av att vissa organiserade rasister och nazister åker runt i landet för att rekrytera ungdomar från skolor. I Fagersta har man använt just hatpropaganda där man riktar sitt hat mot homosexuella. Det här förekommer i dag i Sverige. Och det är, tycker jag, fel att hets mot folkgrupp inte omfattar homosexuella. Det borde det göra.

Socialdemokraterna sade här tidigare att man håller med i sak, att det är ett problem och att man vill att något skall hända. Men man vill avvakta till oktober år 2000, tills kommittén lägger fram sitt förslag. Sedan vill man naturligtvis avvakta att regeringen lägger fram förslaget. Det tycker jag är oacceptabelt. Det här är en fråga som har varit uppe under väldigt lång tid. Under alla år som jag har suttit i riksdagen har frågan varit uppe. Man har sagt att det här är viktigt och att vi skall göra någonting. Men man har aldrig kommit någonvart.

Då vill jag ställa frågan: Varför? Jag tycker att argumentationen som man får höra ibland – att det här är en grundlagsfråga, att den är så känslig och att vi därför inte kan ta upp den – egentligen inte håller. Vi har i dag en lagstiftning om hets mot folkgrupp som omfattar vissa grupper. Det borde vara enkelt att införa ännu en grupp. Det borde inte vara något man väntar med.

Att jobba mot nazism och rasism är något, tror jag, som man måste göra på många olika plan. Lagstiftningen är bara en del av detta. Men i mitt arbete mot rasism och nazism har jag haft mycket kontakt med polis och åklagare. Det finns de inom rättsväsendet som säger att det är en brist att homosexuella i dag inte ingår i hets mot folkgrupp. Det är en brist i deras arbete för att komma åt den organiserade nazismen i Sverige. Det är en brist t.ex. när det gäller att komma åt dem som anordnar vit makt-konserter och dem som har en hel butik med material som de distribuerar och säljer till ungdomar, T-shirtar och annat. När man finansierar nazismen kan man faktiskt delvis använda hatpropaganda mot homosexuella utan att polisen kan komma åt det på rätt sätt.

Det finns signaler från t.ex. Brottsförebyggande rådet, som jag har jobbat med i den här frågan. Man har faktiskt begärt att homosexuella skall omfattas av hets mot folkgrupp. Jag var själv delaktig i en arbetsgrupp som jobbade med att ta fram förslag på hur man skall förebygga rasistisk och nazistisk nyrekrytering i Sverige. Vi i denna arbetsgrupp, där det ingick åklagare, forskare och polis, sade till regeringen att vi vill att regeringen lägger fram ett förslag om att homosexuella skall omfattas av hets mot folkgrupp. Ändå händer ingenting. Det här förslaget lades fram för ett tag sedan.

Vi vet om att det är ett problem. Det borde hända något. Lagstiftning finns för likartade brott, de omfattas av hets mot folkgrupp. Men det gäller inte just den här gruppen. Vi tycker inte att det finns något att utreda. Det finns inga tveksamheter. Det finns ingenting som vi inte känner till. Egentligen är det skamligt, det är sorgligt, att man fortfarande förhalar den här frågan. Jag skulle ändå vilja ställa frågan igen: Varför vill man inte agera?

Anf. 66 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Jag känner mig lite utmanad av den direkta fråga som Yvonne Ruwaida ställer: Varför vill man inte agera? Jag tycker att det är en fråga som är lite malplacerad. Det är förstäeligt att otåligheten är stor nu, för det här är en fråga som har varit under debatt under så lång tid. Jag vet också att irritationen har varit stor när KU har formulerat sig genom åren i den här saken.

Jag tycker dock att processen just nu är långt framskriden. Yvonne Ruwaidas egen motion föranstaltar ju en utredning och ett snabbt förslag. Då är vi tillbaka till den här frågan om tempot igen. Men just nu borde Yvonne Ruwaida kunna stå i talarstolen och säga att det är bra att det äntligen ser ut att vara något konkret på gång.

Anf. 67 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! I den motion som vi väckte hade vi inget konkret lagförslag. Det innebär inte att det är väldigt svårt att ta fram. Vi tyckte att den utredning som sitter snarast, dvs. nu så snart som möjligt, skall komma fram med ett förslag – inte om ett och ett halvt år.

Det är en viss skillnad mellan att säga att det skall ske nu denna termin och att säga att det skall ske om ett och ett halvt år. Det handlar inte om irritation, utan det handlar faktiskt om att vi har väntat väldigt länge. Under sex år har man, såvitt jag vet, tagit upp detta i konstitutionsutskottet, och varenda gång har Socialdemokraterna sagt nej i denna fråga. Nu finns det från väldigt många håll i samhället mycket hårda krav på att man faktiskt kommer någonstans i denna fråga. Ändå tvekar man och avvaktar. Såvitt jag vet finns det ingenting speciellt att utreda. Vad är det som denna kommitté skall titta på och som är så känsligt och så svårt att ta fram? Enligt mig finns ingenting att utreda, utan utredningen kan faktiskt presentera ett förslag som vi kan ta ställning till i riksdagen så snart som möjligt.

Anf. 68 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Hur svårt själva lagstiftningsarbetet är och diskussionen omkring detta kan Yvonne Ruwaida och jag ha olika uppfattningar om. Men jag tycker att det är rimligt att kommittén också i denna fråga får arbeta under den tid som den behöver och har fått till sitt förfogande och med all den integritet som en kommitté måste få ha.

Som ledamot i konstitutionsutskottet har jag under de senaste fem åren verkligen fått lära mig att grundlagsfrågor tar tid. Och i det perspektivet tycker jag trots allt att denna fråga just nu hanteras på ett väldigt bra sätt.

Anf. 69 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att grundlagsfrågor tar tid. Vi skall ha respekt för vår grundlag. Men detta är egentligen inte en grundlagsfråga. Denna lagstiftning finns nämligen, och olika grupper omfattas. Folkgrupper på grund av ras, hudfärg, etnisk tillhörighet eller religiös tillhörighet omfattas i dag av en lagstiftning. Det handlar om att införa en annan folkgrupp. Man kan diskutera om man skall kalla det för folkgrupp eller inte. Men skall man kalla muslimer för folkgrupp? Skall man kalla dem som har gul hud för en folkgrupp? Då kan vi diskutera varför vi över huvud taget har ordet folkgrupp i den lagstiftningen. Men denna lagstiftning fungerar. Polisen och åklagarväsendet har nytta av lagstiftningen. Men de kan inte använda den mot en grupp i samhället, nämligen homo- och bisexuella, därför att denna grupp inte finns med. Detta är ingen större grundlagsförändring. Då skulle jag ha respekt för ert förhållningssätt i denna fråga. Här känner jag tyvärr en viss rädsla för att det kanske är just för att det berör denna grupp som man är rädd.

Anf. 70 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag vill ägna några minuter till att utveckla vår text kring en motion som heter Åtgärder mot våldsskildringar. Det handlar främst om medievåld.

Jag skulle önska att riksdagens ledamöter, Sveriges lagstiftande församling, såg på samma videogram som våra 15- och 16-åringar ser på, dvs. de videogram som är mest uthyrda. Efter det kunde vi ha en debatt här i kammaren om det som vi har sett. Då skulle vi ha samma kunskapsbas. Då kunde vi debattera gruppvåldtäkt, analsex och närbilder på våldssamma samlag. Om riksdagens ledamöter tycker att det är pinsamt att gå in och låna videogram med porr som våra 15- och 16-åringar lånar kan jag göra det och visa dem i ett rum här i riksdagen för dem som vill skaffa sig mer kunskap. Jag tror att det vore synnerligen bra främst för konstitutionsutskottets ledamöter. Så säg bara till så skall jag ordna det, annars går det bra för ledamöterna att själva göra det. Det är alltså genom dessa filmer som de unga männen – det är främst unga män som lånar dem – skaffar sig sina första sexuella erfarenheter, sina bilder på vad sexualitet är. Det är där de lär sig.

Sedan vill jag tala lite grann om den motion som flera partier har gemensamt om medievåldets konsekvenser. Jag vill påstå att det finns tillräckligt med forskning i dag för att vi skall kunna säga att vi blir påverkade. Alla blir självklart inte påverkade på samma sätt. Så är det med allting i samhället. Många blir påverkade. Jag säger många. Och vi blir olika påverkade beroende på hur gamla vi är. Verkligheten är ibland mycket värre än dikten, och det våld som vi får se som finns i verkligheten och som vi får se på nyheterna kan vara svårt för femåringar att ta till sig. Verkligheten är värre än en del filmer. Och här är det extra viktigt att de olika nyhetskanalerna tänker på vilka tider som de visar vad i TV. Och när de anser att de behöver visa våldsamma nyheter är det viktigt att de verkligen går ut och varnar för dem.

Jag skall också säga något om den lagstiftning som finns i dag och som någon här har läst upp. Det finns en lagstiftning i vilken det sägs att man kan dömas om man visar olaga våldsskildringar och om man skildrar närgångna bilder av sexuellt våld eller tvång. Men, och nu hoppas jag att det finns någon journalist på alerten som hör detta förutom riksdagens ledamöter, ingen kan i dag säga vad som visas på TV. Ingen kan i dag säga om lagstiftningen följs, därför att ingen sitter och granskar vad som körs nattetid i våra kanaler. Det finns i dag ingen samlad bedömning.

Vad vi kan göra när vi själva som riksdagsledamöter granskar utbudet – det skall vi ju göra – är att själva ringa till Granskningsnämnden, eftersom det är den som har ansvar för att följa upp detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 5 §.)

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU14
Riksdagens revisorers förslag angående resursförstärkning till skattemyndigheternas kontrollverksamhet (förs. 1998/99:RR3)

*Riksdagens revisorers
förslag angående
resursförstärkning till
skattemyndigheternas
kontrollverksamhet*

Anf. 71 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande 14 handlar om Riksdagens revisorers förslag angående resursförstärkning till skattemyndigheternas kontrollverksamhet.

Betänkandet har faktiskt en hemställanspunkt i detta sammanhang där man går revisorerna delvis till mötes och där man ger revisorerna delvis rätt i deras iakttagelser. De iakttagelser som de har gjort handlar väldigt mycket om resurstilldelningen till skattemyndigheterna, de extra 200 miljonerna som gavs för riktade verksamheter och som också var anledningen till att utskottet begärde att revisorerna skulle titta på detta, huruvida detta extra resurstillskottet på 200 miljoner kronor förra året innebar att granskningen blev bättre och att man fick de effekter som man ville få.

När revisorerna går igenom detta visar det sig – det visste vi också om från skatteutskottets sida – att samtidigt som de fick dessa extra pengar lades besparingar på den ordinarie kontrollverksamheten under en fyra–femårsperiod på 11 %.

Man har i rapporten kommit fram till att ordinarie kontrollverksamhet har blivit lidande i sammanhanget.

När man gav de 200 miljoner kronorna innebar det också att man ställde krav på att de pengarna skulle förränta sig i princip tio gånger – varje revisionsobjekt skulle ge tio gånger pengarna. Även det statistikbeteende som då förekom för att motivera de här pengarna, insatserna, har lett till att statistikbeteendet, som sagt, gjort att man inte har kontrollerat hur mycket pengar som kommit in. Snarare har man tittat på vilka taxeringshöjningar man fått. Man har varit mindre intresserad av vilka uppborädsintäkter som det blivit.

Även detta påpekar revisorerna, precis som Riksrevisionsverket gör i en rapport, dvs. att man kanske inte i första hand skall vara så fixerad vid avkastningen utan att man i större utsträckning skall titta på hur mycket pengar man får in. Det är ett svårare betraktelsesätt, och det är svårare att analysera, därför att det tar en viss tid från det att man har en taxering och tills den sedan blir överklagad och går till domstol fram till sluteffekten. Det kan ta fem, sex eller sju år. Ändå är det nödvändigt. Också Riksrevisionsverket anser att det gäller att ta till sig det sättet att analysera det hela.

I samband med statistikbeteendet tar man upp s.k. periodiseringsfel. När det blir positivt i en utredning räknas det nämligen som plus. Men när det i nästa skede går in som en minuspost tas det inte upp som en minuspost. Därför är det egentligen inte ens taxeringspengar som har tillkommit, utan det är fråga om ett rent statistikbeteende.

Den stora nyttan med de granskningar som gjorts – dels Riksrevisionsverkets, dels Riksdagens revisorers – är att man konstaterar att med

de resurser som i dag finns för skattemyndigheten klarar man faktiskt inte kontrollen på det sätt som man säger sig vilja göra.

I betänkandet står det: ”Utskottet har tagit intryck av dessa varningar och även av andra oroande signaler från flera håll på att besparingarna och personalminskningarna inte har kunnat mötas upp i tillräcklig omfattning av rationaliseringar och effektiviseringar. Det är därför välkommet att RSV gjort en analys både av hur stora resurser som behövs för att upprätthålla skattemyndigheternas verksamhet på den nivå som uppnåddes 1997 och vilken verksamhetsnivå som kan uppnås med den anslagsnivå som angavs i den senaste budgetpropositionen. Analysen innehåller även den av revisorerna efterlysta redovisningen av anslagssparandets utveckling och program för dess avveckling under olika förutsättningar.”

Fr.o.m. år 2001 kommer skattemyndigheten i princip att behöva uppmot 250 miljoner kronor per år för att man skall finna sig på samma nivå som man gjorde 1997 och för att klara de behov som finns.

I dag kan vi se att man i Malmö varslar 75 personer. Trots att man har varslat ganska mycket i Västra Götalands län är ytterligare neddragningar på gång. Det leder till att man faktiskt inte ens i dag klarar de granskningar som man vill göra.

Just inriktningen på granskningen har också varit ett problem och kritiserats, liksom det här med statistikbeteendet. Men när det gäller de bitarna kan man konstatera att Riksskatteverket genom en ny granskningspolicy faktiskt redan nu har ändrat sitt beteende och mindre tittar på statistiken och i större utsträckning går mot en årlig granskning – dvs. man kommer att lägga mer resurser på den årliga taxeringen och granskningen i samband med det.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU14.

Jag hoppas att detta leder till att regeringen inser att om vi skall ha en skattemyndighet som i fortsättningen skall kunna granska och generera pengar till statskassan – det är nämligen fortfarande på det sättet att skattemyndigheten genererar betydligt mer pengar per insatt krona; jag tror att det handlar om minst tre eller fyra gånger de insatta pengarna – är de besparingar som görs på skattemyndigheten, vilket också konstateras i rapporterna, troligen ganska kontraproduktiva.

Anf. 72 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Också jag yrkar bifall till hemställan i detta betänkande. Jag kan glädja mig åt att det, med anledning av Riksdagens revisorers förslag och den kristdemokratiska motionen, är ett enigt utskott i det här sammanhanget. Det gläder oss kristdemokrater mycket att det är på det sättet.

Det är inte första gången som vi lyfter fram den här typen av frågor från vårt håll. Vi vill gärna se en väl fungerande kontroll, av flera skäl. En självklarhet för oss är att rätt skatt skall betalas i alla avseenden. Vi vill gärna sänka skatter där så är möjligt, men där vi har beslutat om en skatt skall den gälla alla som skall drabbas av den. Kontrollen skall fungera effektivt.

Inte mindre viktigt är att driva de här frågorna för att bekämpa den svarta sektorn i samhället. Den svarta sektorn är naturligtvis bekymmersam av flera skäl, dels därför att vi inte får in de pengar som vi rimligen

borde ha till statskassan, dels, och inte minst, därför att det sätter seriösa företagare i en ohållbar situation när det finns aktörer på marknaden som inte betalar det som skall betalas.

Den kvalificerade kontroll som de här pengarna kan användas till – vi kristdemokrater har länge i vår budget haft pengar för sådan här verksamhet – är också viktig för stora företag och för företag som ligger i framkanten när det gäller att testa det skattesystem som vi har. Det sker ju alltid nyheter. Kanske ligger då företagen före myndigheterna och gör sina tolkningar. Det är inte något fel i det, men det är viktigt att skattemyndigheterna har resurser på olika sätt för att också å sin sida kontrollera att det stämmer med lagens intentioner. I den mån det inte gör det skall det finnas möjligheter och resurser för att korrigera detta.

Om så inte vore fallet skulle dessa företag, som så att säga får gå före, väldigt länge kunna göra sina tolkningar och kanske också dra konkurrensmässiga fördelar av det. Det är alltså viktigt att myndigheterna har resurser att kontrollera effektivt. Detta är viktigt för marknaden.

Därför gläder vi oss i dag åt att utskottet är enigt i det här sammanhanget. Tack så mycket!

Anf. 73 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande nr 14, som vi nu debatterar, föreligger ingen reservation, utan det är ett enigt betänkande från utskottet. Därför hade jag inte anmält mig till talarlistan. Men när nu Per Rosengren och Holger Gustafsson har använt talartid känner jag mig manad att markera mitt instämmande i utskottets ställningstagande. Jag vill också markera att vi, genom ett tillkännagivande här, säger att regeringen i det pågående arbetet med att se över skattemyndigheternas kommande behov och skattekontrollens inriktning bör beakta utskottets överväganden utifrån såväl riksdagsrevisorernas förslag som rapporterna från Riksrevisionsverket och Riksskatteverket.

Jag håller helt med Per Rosengren och Holger Gustafsson om att det, som de sade i sina anföranden här, är angeläget att vi har en väl fungerande skattekontroll. Det är angeläget för att upprätthålla respekten för skyldigheten att betala skatt. Det är lika nödvändigt att vi har en fungerande skattekontroll så att vi också kan hålla nere det s.k. skattefelet på en mycket låg nivå.

I det sammanhanget vill jag erinra om att regeringen i den senaste budgetpropositionen aviserat att den avser att återkomma till riksdagen med en redovisning av skatteförvaltningens långsiktiga resursbehov och avvägningen mellan kontrollverksamhet och serviceverksamhet. Det jag sade när vi i höstas debatterade skatteförvaltningen var att vi inte då kunde göra några ställningstaganden om mera resurser, utan vi ville invänta de nu framlagda rapporterna för att utifrån dem skapa en bild av vilka åtgärder som skall sättas in.

Skatteutskottet säger att man, utöver vad regeringen säger i sin budgetproposition, skall väga in kontrollverksamhetens inriktning. I det underlag som regeringen har att bedöma bör de nu framlagda rapporterna från Riksdagens revisorer och RRV och analysen från RSV ingå.

Från dessa tre parter finns en samstämmighet om behovet av att man skall kunna ställa tillförlitliga prognoser beträffande värdet av kontrollverksamheten. Det är också viktigt att man skall kunna göra bra uppfölj-

Prot. 1998/99:79
14 april

*Riksdagens revisorers
förslag angående
resursförstärkning till
skattemyndigheternas
kontrollverksamhet*

ningar och utvärderingar för att se att besluten verkligen följs. Samtidigt varnas det för en alltför stark fokusering på de beloppsmässiga effekterna av enskilda kontrollinsatser. Det är viktigare att se till att kontrollen på lång sikt bidrar till ett så litet skattebortfall som möjligt. Utskottet anser att dessa aspekter bör tänkas igenom noga i samband med de överväganden som nu skall genomföras.

När det gäller skatteförvaltningens resursbehov förutsätter utskottet att ett ställningstagande skall kunna stå sig över en flerårsperiod så att skattemyndigheterna ges rimliga möjligheter till en långsiktig planering.

Med de analyser som nu gjorts av kontrollverksamheten och den uppmärksamhet som riktats på besparingskraven bör det, som utskottet ser det, finnas en grund för regeringen att i nästa budgetproposition återkomma med överväganden om resursbehov och skattekontrollens inriktning.

Fru talman! Med vad jag har framfört yrkar jag bifall till skatteutskottets hemställan i betänkande nr 14.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 5 §.)

5 § Skattefrågor och investerarskydd

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU15
Skattefrågor och investerarskydd (prop. 1998/98:48)

Anf. 74 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Rubriken på betänkandet är Skattefrågor och investerarskydd, men det skulle också ha kunnat ha en underrubrik, som var brukligt förr i världen: En studie i komplexitet och skillnader i attityder gentemot myndigheter och medborgare.

Det är två frågor som behandlas i det här betänkandet. Den första handlar om vad som händer om investerarskyddet utlöses så att en person som haft aktier hos en kommissionär som sedan har försnillat dem får ersättning. Vad händer då? Förslaget är att det utlöses en realisationsvinst, den eventuella vinst som skulle ha funnits om personen i fråga hade sålt aktierna. Så långt kan det verka rimligt och riktigt. Ovedersägligen har det gjorts en form av vinst, men det är en ofrivillig realisation som har ägt rum. Vi tycker därför att en person som har utsatts för det missbruket från kommissionären/förvaltaren borde få respit att återanskaffa värdepapperen – Volvoaktier eller vad det nu kan vara. När en villa brinner upp krävs det inte att den omedelbart skall byggas upp, utan det finns en respit. Detsamma borde gälla här. Men så tycker inte regeringen och inte heller utskottets majoritet. Det står i betänkandet: ”Detta skulle dock kräva en omfattande och relativt komplicerad reglering för bl.a. beräkning av anskaffningskostnad. – – det knappast är rimligt att belasta skattesystemet med en sådan reglering för det relativt få fall” där detta kommer hända. Tja, det nuvarande regelverket för att deklarerera realisationsvinst är för oss skattebetalare redan ganska komplicerat. Om man har haft aktier ett tag och det har skett emissioner och fusioner får

man gå ganska långt tillbaka i tiden och slå i gamla luntor för att få fram ett rimligt värde. Med andra ord är det rätt stor komplexitet redan för medborgare.

Vi hoppas att investerarskyddet inte skall utlösas alltför ofta och att det, precis som det står i propositionen och betänkandet, kommer att bli relativt få fall. Då tycker vi för vår del att så väldigt komplicerat för myndigheterna är det dock inte. Vi anser därför att regeringen bör återkomma med ett förslag i den här riktningen så att det, när lagen skall börja tillämpas, finns en bestämmelse som innebär att medborgaren får möjlighet att inom en rimlig tid, möjligen ett år, kompensera de värdepapper som har försvinnat och som man har fått ersättning för från investerarskyddet.

Den andra frågan är av en helt annan karaktär. Det gäller en förändring av en av de mest komplicerade regelverken i skattelagstiftningen. Det gäller lättnader i ägarbeskattningen i onoterade företag i kombination med tillämpning av fåmansbolagsreglerna. När lättnadsreglerna ursprungligen infördes frågade jag, eftersom jag hade den debatten, Finansdepartementet och Riksskatteverket via Riksdagens utredningstjänst om man kunde utföra beräkningar på ett tänkt fall. Men varken Finansdepartementet eller Riksskatteverket ansåg sig ha kompetens att utföra detta. Det säger, fru talman, lite om den underliggande komplexiteten. Sedan har jag själv i det praktiska livet erfarit hur svårt det är i många mindre företag som får lägga ut ganska så stora revisionsarvoden för att kunna räkna fram lättnadsbeloppet.

Även om det här i dag är mycket komplicerat skapar det naturligtvis sysselsättning för just skattejurister, men det kan väl inte riktigt vara avsikten. Om riksdagen i stället hade följt våra förslag om ett generellt avskaffande av dubbelbeskattning av vinster i aktiebolag, och om riksdagen dessutom hade följt vår motion om avskaffande av fåmansbolagslagstiftningen, hade vi inte behövt det här mycket komplicerade regelverket.

Fru talman! Det är från regeringens och därmed också från riksdagsmajoritetens sida en avsevärd attitydskillnad när det gäller komplexiteten för myndigheten – då vill man inte göra rimliga lagändringar – respektive för oss medborgare. Detta om detta.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation 1 under mom. 1.

Anf. 75 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Det aktuella betänkandet heter som sagt Skattefrågor och investerarskydd. Det som betänkandet egentligen handlar om är investerarskyddet. Frågan är alltså huruvida det som en investerare fått i ersättning i pengar för ett förlorat finansiellt instrument skall vara skattepliktigt eller ej. Denna ersättning kan naturligtvis likställas med en försäljning och skall då också beskattas.

Det finns argument både för och emot i propositionen och även i betänkandet, och framför allt i propositionen. Men för oss står det helt klart att detta skall beskattas.

För investerare finns det också ett visst intresse av att beskattas. Det innebär ju också att man har rätt att yrka avdrag om man gör en förlust. Det kan naturligtvis vara positivt i sammanhanget.

Prot. 1998/99:79
14 april

*Skattefrågor och
investerarskydd*

I det här betänkandet finns det också lite förändringar när det gäller lättnader i beskattning av utdelning i fåmansföretag. Utskottet säger att förändringarna innebär en viss förenkling. Det är en viss förenkling, men det är inte särskilt mycket. Redan när det här lättnadsunderlaget debatterades första gången då det infördes var vi väldigt kritiska till det sätt som det kom fram på.

Jag tror att det var totalt 2 miljarder som skulle användas. Man skapade ett kapitalbaserat underlag i lättnadsbeskattningen. Men då gick inte de här pengarna åt, utan man var tvingad att sätta sig ned och diskutera hur man skulle göra av med dessa pengar på bästa sätt. Man skapade ett löneunderlagsbaserat enkelbeskattat utrymme ovanpå det hela. Detta handlar alltså om att de som har satsat pengar i ett företag skall få ett enkelbeskattat utrymme. Vi tycker att det är oerhört långsökt att då blanda in lönesumman i det sammanhanget för att konstruera fram ett enkelbeskattat utrymme. Vi kritiserade det redan då.

Nu går man ett steg längre. Reglerna begränsades av de s.k. 3:12-reglerna om man hade ett stort inflytande över företaget osv., dvs. fåmansreglerna. Nu säger man att 3:12-reglerna inte skall gälla om en aktiv ägare kan visa att aktier i betydande omfattning ägs av en utomstående som har rätt till utdelning. Nu börjar man alltså dela upp de olika småföretagarna. De som har en icke obetydlig andel aktier utanför skall inte omfattas av 3:12-reglerna, men de som inte har det på detta sätt skall omfattas av 3:12-reglerna. Detta är fullkomligt groteskt. Skall man skapa dessa skillnader mellan olika typer av företagare beroende på om det finns utomstående ägare eller ej? Att det finns ägare utanför av en icke obetydlig omfattning som har rätt till utdelning förhindrar ju inte automatiskt att ägaren tar ut mer pengar än vad som är marknadsmässigt.

Detta är naturligtvis ett totalt tankefel av regeringen. Jag förstår inte hur man kan motivera detta. Det står nämligen i betänkande, som jag sade förut, att det är en viss förenkling. Den är oerhört liten. Man lägger fram detta förslag i nuvarande läge, när man dessutom håller på att se över hela fåmansregleringen. Vore det inte bättre att ta fram en helhetslösning i den här frågan direkt och definiera vad som är aktivt riskkapital? Vore det inte bättre att säga att den utdelning som hör till ett definierat riskkapital skall vara enkelbeskattad?

Den här typen av konstruktioner innebär att man nu får göra ytterligare en konstruktion som gör att det blir ännu mer orättvist. Jag tycker att det är väldigt märkligt. Det skall bli intressant att höra hur Socialdemokraterna förklarar detta, inte minst ur ideologisk synpunkt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 76 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Det här betänkandet handlar om skatteregler, investerarskydd, finansiella instrument och annat. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 1. Vi står naturligtvis också bakom reservation nr 2, men yrkar endast bifall till reservation 1.

Det har kanske argumenterats alldeles tillräckligt. Situationen för de som kan förlora s.k. finansiella instrument har beskrivits. Jag tycker att det är märkligt att regeringen och majoriteten i utskottet vill lägga fram ett förslag nu. Jag tycker att ett sådant förslag är ett uttryck för att man betraktar skattebetalarna som en skattebas. Man glömmer att det finns

enskilda medborgare bakom som naturligtvis själva skall avgöra när de har sålt eller vill sälja och därmed också skatta.

Det borde vara en självklarhet att man får en chans att återanskaffa sina förlorade aktier eller andra papper och fortsätta sitt innehav utan att man skall bli beskattad. Men här betraktar regeringen detta som en chans, ett tillfälle, att hugga till så snabbt som möjligt. Det ges ingen respit. Pengarna skall in till statskassan med en gång. Detta är ju väldigt lite pengar. Jag vill inte använda uttrycket förakt mot medborgarna, men det är bra nära att man vill göra det.

Rosengren säger att det finns ett värde i att få göra avdrag för eventuella förluster. Då kan man ju också bestämma sig för att sälja. Den valfriheten borde man ha. Det behöver inte regeringen skriva någon på näsan och i praktiken sälja detta för medborgarens räkning. Jag tycker att det är en attitydfråga. Jag beklagar detta djupt, och därför yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Lättnad i beskattningen av utdelning har gått igenom ordentligt här. Jag vill bara säga att vi för vår del i reservation nr 2 tycker att detta bör föras tillbaka till regeringen för att man skall kunna komma med ett bättre förslag. Detta är ett typiskt exempel på besvärliga skatteregler som man inte skall ha. Det är besvärligt för medborgarna att klara ut detta och ha en överblick i sådana här regelsystem.

I dag på förmiddagen under debatten om vårpropositionen har det i flera varv och omgångar talats om överläggningar och samtal. Jag skulle vilja rekommendera majoriteten att ta ett samtal. Jag tror att Socialdemokraterna kan ta ett samtal med Rosengren. Det skulle säkert förbättra situationen något. Sedan kan man komma igen med ett bättre förslag så småningom.

Fru talman! Med det vill jag återigen yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 77 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Jag hoppas att det var mig Holger Gustafsson menade att regeringen skulle ta kontakt med för att få lite information i ärendet och inte någon annan Rosengren.

Jag har en fråga till Holger Gustafsson. Anser Holger Gustafsson att den ersättning som investeraren får ut är att jämställa med att egendomen sålts? I så fall är det ju faktiskt helt naturligt att den skall reavinstbeskattas. Eller har Holger Gustafsson någon annan uppfattning? Är det inte att likställa med en försäljning?

Anf. 78 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag menar att Per Rosengren i Vänsterpartiet är en lämplig partner för Socialdemokraterna att överlägga med i det här fallet. Jag hoppas att jag är tydlig på den punkten.

Min uppfattning är att detta naturligtvis är en vinst som har uppstått, men jag menar att statskassan inte går miste om möjligheten att beskatta den vinsten om den får stå inne hos den privata medborgaren till dess att han eller hon vill sälja. Då förfaller ju också den vinsten till beskattning, och det är rätt tillfälle enligt min uppfattning. Man skall inte kräva ut det i förväg utan ge människor en chans att fortsätta att behålla finansiella instrument så länge de önskar. När de sedan säljs beskattas hela den vinst eller förlust som kan ha uppkommit.

Prot. 1998/99:79
14 april

*Skattefrågor och
investerarskydd*

Anf. 79 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Alla typer av uppskov innebär ju att man försvårar det hela. Det behövs mer kontrollverksamhet osv. Jag trodde att Kristdemokraterna var för ett enkelt system. Ett enkelt system är ju faktiskt att man beskattar vid varje köp eller försäljning. Det är väl det naturliga förfarandet om man skall spara resurser i statsförvaltningen.

Anf. 80 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! För oss är det naturliga beteendet att man i första hand tänker på medborgaren och i andra hand på statskassan och den lilla administration som kan uppstå i det här fallet. Medborgarna är viktigare för oss.

Anf. 81 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Folkpartiet har i sin motion i detta ärende i skatteutskottet valt en annan linje än utskottsmajoriteten när det gäller investerarskydd och eventuellt oplanerade avyttringar av finansiella instrument.

Syftet med detta investerarskydd är trots allt att det skall vara ett skydd för investeraren mot fel och oegentligheter. Det är inte rimligt att beskattning skall utlösas av en icke avsiktlig försäljning. Det rimliga är att man tar ställning när en person lämnar in en säljorder eller på något annat sätt tar initiativ till en försäljning efter en bedömning av huruvida det blir förlust eller vinst. Det måste ligga helt på den enskilda ägaren och den enskilda medborgaren att fatta beslut om det.

Sedan ser vi också att det finns en liten ologiskhet i det här systemet om man tittar på andra oförutsedda och oplanerade överlåtelser eller avyttringar. T.ex. vid arvsskifte sker i dag ingen beskattning av de aktier som kanske är inköpta för 25 år sedan bara för att en person avlidit, utan det ingångsvärdet tas ju över av en annan person. Då borde det i logikens namn krävas en förändring från majoriteten även här. För Folkpartiets del yrkar vi i detta ärende bifall till reservation nr 1.

Anf. 82 PER-OLOF SVENSSON (s):

Fru talman! Det betänkande vi nu skall besluta om behandlar förslag som regeringen har lagt fram i propositionen Skattefrågor och investerarskydd.

Beskattningsreglerna föreslås bli intagna i en ny lag om skatteregler för ersättning från insättningsgaranti och investerarskydd. När det gäller skatteregler för ersättning från insättningsgarantin föreslås inga ändringar i sak.

Fru talman! Utskottsmajoriteten ställer sig bakom regeringens förslag. Tre reservationer har fogats till betänkandet. Vi kan konstatera att under de senaste åren har den ena partiföreträdaren efter den andra framträtt och framfört budskapet om att regelverket när det gäller skatter och investeringar och företagande måste förändras så att det blir enklare och rättvisare och eventuellt kan bidra till fler jobb.

När utskottsmajoriteten nu lägger fram ett betänkande som i viss mån uppfyller dessa kriterier visar minoriteten genom tre reservationer att man inte ställer upp på kriterierna om enkelhet, rättvisa och jobbskapande.

Reservation 1 har lagts fram av Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet och handlar om beskattning av ersättning för finansiella instrument. Reservanterna hävdar att lagens utformning i denna del strider mot själva syftet med lagens utformning, dvs. att fungera som ett konsumentskydd. De anser att regeringen skall återkomma med ett förslag som innebär att ersättningen blir skattefri om den som erhåller ersättningen återanskaffar de finansiella instrumenten inom ett år.

I propositionen redovisas argument såväl för som emot en skatteplikt för en sådan ersättning. En beskattning kan eventuellt motverka investerarens intresse för att återställa den situation som rådde innan skadan inträffade. Men att investeraren får ut en ersättning i pengar för ett förlorat finansiellt instrument är dock i skattehänseende närmast jämförbart med att egendomen sålts, och därför bör en reavinstbeskattning ske. Investeraren kan också ha ett intresse av att vid taxeringen kunna utnyttja en reaförlust på ett finansiellt instrument som gått ned i värde.

Den lösning som reservanterna förespråkar skulle enligt oss i utskottsmajoriteten kräva en alltför komplicerad reglering för exempelvis beräkning av anskaffningskostnad. Vi anser att skälen för att en ersättning för finansiella instrument skall vara skattepliktig är övervägande.

Fru talman! Reservation 2, av Moderaterna och Kristdemokraterna, handlar om lättnadsregler vid utdelningsbeskattning och om enklare regler för fåmansföretag.

Även reservation 3, av Vänsterpartiet, behandlar lättnadsreglerna. Vänsterpartiet anser att den utvidgning av lättnadsreglerna som föreslås innebär en "olikbehandling av huvuddelägare som inte är bra". Syftet med lättnadsreglerna är att främja investeringar hos mindre företag genom att kompensera dessa för den högre kapitalkostnad som de kan antas ha i förhållande till stora företag. Av detta följer att det kapital som satsas i företagen är en viktig utgångspunkt för beräkning av skattefri utdelning. Att det finns möjlighet att också beakta ett löneunderlag har bedömts viktigt med hänsyn bl.a. till de gynnsamma sysselsättningseffekter som kan bli följden.

Beträffande komplexiteten i 3:12-reglerna och lättnadsreglerna undanröjer det förslag som regeringen nu har lagt fram en olikhet mellan systemen och medför därigenom en viss förenkling. Det är naturligtvis önskvärt att de möjligheter till ytterligare förenklningar som kan uppkomma allteftersom vi får mer erfarenhet av dessa regler tas till vara.

För närvarande bedrivs på bred front ett förenklingsarbete där småföretagarna står i fokus. Det finns förslag om stoppregler för fåmansföretag. Förenklingsutredningen, som arbetar med skatteförhållandena för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag, ser över bl.a. redovisnings- och skatteregler med särskild inriktning på företag i tjänstesektorn.

Vi i utskottsmajoriteten anser därför att det för tillfället inte är motiverat att föreslå ytterligare förändringar vare sig i lättnadsreglerna eller i 3:12-reglerna.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 83 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Jag vänder mig mot Per-Olof Svenssons sätt att uttrycka sig, att reservanterna skulle vara för skattefri utdelning i det fall det sker en icke frivillig, mycket olycklig avyttring helt emot innehavarens önskan. Detta är ju en olycka som har inträffat. Att detta då skall utlösa beskattning är för oss orimligt. Det handlar inte om skattefrihet. Det handlar om att man återinvesterar i aktierna, och den dagen man sedan säljer blir det sannolikt beskattning enligt gällande regler.

Jag undrar hur logiken hänger ihop. Hur ser Per-Olof Svensson på det faktum att man vid arvsskiftet kan överta aktier som är 25 år gamla där det kan vara extremt krångligt att räkna ut anskaffningsvärde? Man borde i logikens namn återkomma med en lagstiftning från regeringens företrädare om att vi skall ändra detta, så att varje gång det är ett arvsskifte skall detta utlösa en beskattning av aktierna.

Anf. 84 PER-OLOF SVENSSON (s):

Fru talman! Nu behandlar vi i dag just den här frågan, inte det som handlar om arvsbeskattning eller andra saker.

Jag är övertygad om att oavsett var krångliga regler dyker upp skall man försöka förändra dem. Det är mycket tänkbart att man även tittar på det som Johan Pehrson alldeles nyss nämnde i kommande diskussioner och kommande utredningar. Jag tycker att man över huvud taget skall förenkla allt man kan. Säkert dyker det upp någonting sådant, eventuellt även en sådan fråga som Johan Pehrson tog upp.

Anf. 85 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! I likhet med Johan Pehrson vill jag understryka att reservation 1 inte innebär att vi förordar någon form av skattefrihet. Det är i stället ett uppskjutande av skatten om man återinvesterar. Återinvesterar man inte är det en realisationsvinst som skall beskattas.

Det andra jag för klarhetens skull skulle vilja påpeka, vilket jag också gjorde i mitt anförande, är att vi naturligtvis är mycket för enkelhet. Det enklaste när det gäller lättnadsreglerna är att avskaffa dubbelbeskattningen på bolagsvinster, för då har vi ingenting som vi behöver reglera.

Den andra förenklingen är att de egentligen i många stycken obsoleta och felaktiga fåmansbolagsreglerna också skall avskaffas på sätt som vi tidigare har föreslagit vid ett flertal tillfällen i denna riksdag och som avslagits. Då skulle vi i dag inte behöva diskutera detta, så för enkelhet är moderaterna.

Anf. 86 PER-OLOF SVENSSON (s):

Fru talman! Det är intressant att höra vad Carl Erik Hedlund säger. Vid ärendets behandling i utskottet sade Moderaternas företrädare att man skulle försöka förena sig med övriga reservanter, trots att det nog egentligen inte var riktigt att förespråka en skattefrihet. Detta visar, fru talman, att man inte är intresserad av ämnet i sak utan att det viktiga är att hålla ihop treenigheten.

Anf. 87 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Förhandlingarna i skatteutskottet är ju hemliga, men vi kan väl öppna lite på förlåten.

På sätt och vis kan jag ge Per-Olof Svensson rätt: Vi har inte känt att det här har varit en stor och angelägen fråga. Men principiellt står vi på samma linje som Kristdemokraterna och Folkpartiet, som har motionerat i frågan. Jag kan avslöja att vi i förväg har haft en intern diskussion om vi skulle motionera eller inte men att vi inte tyckte att frågan var av den digniteten att vi skulle göra det. Men när det väl fanns förslag framme biträdde vi dem.

Varför tyckte vi då att frågan inte var så stor? Jo, därför att investerarskyddet, med den kontroll som vi har över de finansiella företagen, näppeligen kommer att utlösas. Det är ett påbud som vi har fått för att vi skall ha en lagstiftning som överensstämmer med lagstiftningen i EU i övrigt. Jag tror att frågan annars aldrig hade kunnat komma upp i riksdagen.

Anf. 88 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Regelverket skall förändras och förenklas, och Per-Olof Svensson nämnde tre villkor: enkelhet, jobbskapande och rättvisa. Han klumpade ihop alla reservationer och dömde ut dem därför att de inte stämde överens. Vad är det för rättvisa för de enskilda företagarna att man skiljer ut ett företag vars aktier till icke obetydlig del ägs av utomstående? Varför skall detta företag behandlas på ett sätt och det andra företaget på ett annat sätt?

Redan konstruktionen av lättnadsreglerna är helt grotesk. Varför undantar ni de tio första basbeloppen i de här reglerna? Är det rättvist att inte tillåta denna lättnad i de allra minsta företagen?

Vidare hoppas jag att det var en freudiansk felsägning när Per-Olof Svensson anförde att det finns förslag till stoppregler. Jag hoppas att det gäller slopande av förslag till stoppregler. Annars blir jag lite orolig.

Skulle den här förändringen dessutom vara jobbskapande? Det står att det skall kunna bli en viss förenkling, men hur många jobb kommer att skapas här?

Vad gäller enkelheten tror jag att förslaget faller totalt på alla de tre punkter som Per-Olof Svensson nämnde. Förklara för mig varför det är rättvist att skilja de två olika företagarna åt med avseende på utomståendes aktieinnehav! Förklara dessutom varför ni inte tillåter alla att undanta de första tio basbeloppen!

Anf. 89 PER-OLOF SVENSSON (s):

Fru talman! Jag vet inte om jag gjorde en felsägning när det gäller stoppreglerna. Jag sade att det pågår diskussioner angående stoppreglerna. Diskussionerna handlar om slopande av stoppregler eller om behandling av dem på något annat sätt.

Företrädare för Vänsterpartiet har i ett antal anföranden sagt att de kräver enkelhet och rättvisa, som eventuellt kan skapa jobb. Man har sagt att enkelheten består i att reglerna förändras så att de blir förståeliga för den berörde. De skall exempelvis ge företagare tillgång ett kapital som gör att de kan investera i sitt företag.

Vi i utskottsmajoriteten anser att förslaget ger den möjligheten. Vänsterpartiet har en annan tolkning av konsekvenserna, och det är en uppfattning som Vänsterpartiet naturligtvis må få ha. De slutsatser som vi kommer fram till och de som Vänsterpartiet kommer fram till går dock inte att förena.

Anf. 90 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! När jag är ute och talar med revisorer som skall hjälpa de här småföretagen får jag höra att det första som vi bör sopa undan är reglerna för det lönebaserade utrymmet. Dessa regler är helt groteska för småföretagarna. Medan revisorerna säger detta pratar ni om enkelhet i systemet. Det är allmänt omvittnat att dessa regler är oerhört svåra och leder till oerhört stora problem.

Vi har dessutom också tagit upp rättviseaspekten. Vad är det för rättvisa i att behandla företagare på så olika sätt? Varför skall den ene behöva iakta 3:12-reglerna, medan den andre inte skall behöva göra det? Är det rättvisa, och är det jobbskapande? Varför tar man inte ett helhetsgrepp på 3:12-reglerna?

På s. 167 i vårpropositionen, som avlämnats här i dag, står det: "Enligt regeringens mening bör därför 3:12-reglerna och de regler som gäller för generationsskiftet ses över." Varför ser man inte över allting som gäller 3:12-reglerna på en gång i stället för att dutta ut behandlingen på det här sättet och skapa problem? Varför kan man inte definiera vad som är ett arbetande riskkapital och med detta som utgångspunkt skapa ett enkelbeskattat utrymme? Varför skall man använda ett löneunderlag för beräkningen härav?

Detta löneunderlag har, som jag sade i mitt anförande, tillkommit bara därför att man hade en miljard extra att spendera. För att lösa detta skapade man ett lönebaserat utrymme som inte har det minsta med riskkapital eller arbetande kapital att göra. Man skulle bara få fram ett belopp. Jag tycker att man då har missat poängen med skattepolitiken.

Anf. 91 PER-OLOF SVENSSON (s):

Fru talman! När Per Rosengren är ute för att tala om företagarnas problem träffar han revisorerna. När jag är ute för att få uppgifter om företagarnas problem träffar jag företagarna, och de pratar om helt andra saker. De säger: Se till att reglerna förändras så att vi på något sätt får tillgång till kapital för att kunna utöka vår verksamhet!

Naturligtvis kan man vänta på en långt större utredning, som tar upp allting, en utredning som tar hänsyn till allting och som lägger fram förslag om allting, exempelvis om 3:12-reglerna. Men om man bara avvaktar, blir ingenting gjort. Utskottsmajoriteten anser att att förslaget i det här fallet är bra för företagarna och har därför enats om sin skrivning i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

KU22 Tryck- och yttrandefrihetsfrågor

Mom. 2 (hets mot homosexuella)

1. utskottet

2. res. 1 (v, c, fp, mp)

Votering:

210 för utskottet

78 för res. 1

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 67 m, 35 kd

För res. 1: 37 v, 13 c, 15 fp, 13 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Mom. 3 (åtgärder mot våldsskildringar m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

271 för utskottet

14 för res. 2

2 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 67 m, 36 v, 34 kd, 13 c, 14 fp

För res. 2: 1 kd, 13 mp

Avstod: 1 v, 1 fp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Mom. 5 (jurysystemet)

1. utskottet

2. res. 4 (m, kd)

Votering:

171 för utskottet

101 för res. 4

15 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 37 v, 1 kd, 13 c, 13 mp

För res. 4: 67 m, 34 kd

Avstod: 15 fp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Mom. 6 (tobaksreklam)

1. utskottet

2. res. 6 (mp)

Votering:

274 för utskottet

14 för res. 6

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 67 m, 36 v, 35 kd, 13 c, 15 fp

För res. 6: 1 v, 13 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU14 Riksdagens revisorers förslag angående resursförstärkning till skattemyndigheternas kontrollverksamhet

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU15 Skattefrågor och investerarskydd

Mom. 1 (skatteregler för ersättning från investerarskydd, m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, fp)

Votering:

169 för utskottet

117 för res. 1

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 37 v, 13 c, 13 mp

För res. 1: 67 m, 35 kd, 15 fp

Frånvarande: 25 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Mom. 2 (lättnad i beskattningen av utdelning)

1. utskottet

2. res. 3 i motsvarande del (v)

Votering:

145 för utskottet

37 för res. 3

106 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 1 m, 12 c, 11 fp, 13 mp

För res. 3: 37 v

Avstod: 66 m, 35 kd, 1 c, 4 fp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

6 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 26 mars

SoU7 Äldrepolitik

Mom. 1 (attityder till äldre)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (kd)

Förberedande votering:

67 för res. 1

35 för res. 2

186 avstod

61 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

186 för utskottet

67 för res. 1

35 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 37 v, 13 c, 15 fp, 13 mp

För res. 1: 67 m

Avstod: 35 kd

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Mom. 2 (valfrihet m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (v)

3. res. 5 (c)

Förberedande votering:

40 för res. 4

13 för res. 5

235 avstod

61 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

156 för utskottet

37 för res. 4

95 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 35 kd, 13 mp

För res. 4: 37 v

Avstod: 67 m, 13 c, 15 fp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Mom. 7 (samverkan mellan kommun och landsting)

1. utskottet

2. res. 13 (v, mp)

Votering:

224 för utskottet

50 för res. 13

14 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 67 m, 35 kd, 14 fp

För res. 13: 37 v, 13 mp

Avstod: 13 c, 1 fp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Mom. 11 (anhörigvård)

1. utskottet

2. res. 20 (kd, c, fp)

Votering:

225 för utskottet

63 för res. 20

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 67 m, 37 v, 13 mp

För res. 20: 35 kd, 13 c, 15 fp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Mom. 14 (könsperspektiv i äldreforskningen)

1. utskottet

2. res. 23 (m, c)

Votering:

206 för utskottet

80 för res. 23

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 37 v, 34 kd, 15 fp, 13 mp

För res. 23: 66 m, 1 kd, 13 c

Frånvarande: 24 s, 16 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Mom. 18 (äldreminister och äldreombudsman)

1. utskottet

2. res. 30 (kd)

Votering:

253 för utskottet

34 för res. 30

1 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 108 s, 67 m, 37 v, 13 c, 15 fp, 13 mp
För res. 30: 34 kd
Avstod: 1 kd
Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 2 fp, 3 mp

Prot. 1998/99:79
14 april

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU8 Folkhälsofrågor m.m.

Mom. 1 (folkhälsoarbetets inriktning)

1. utskottet
 2. res. 1 (v)
 3. res. 2 (kd)
- Förberedande votering:

38 för res. 1
35 för res. 2
214 avstod
62 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

201 för utskottet
37 för res. 1
49 avstod
62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 67 m, 13 c, 14 fp
För res. 1: 37 v
Avstod: 1 s, 35 kd, 13 mp
Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 3 fp, 3 mp

Mom. 2 (folkhälsoforskning)

1. utskottet
2. res. 5 (c)

Votering:

223 för utskottet
13 för res. 5
51 avstod
62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 67 m, 37 v, 2 kd, 2 fp, 7 mp
För res. 5: 13 c
Avstod: 33 kd, 12 fp, 6 mp
Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 3 fp, 3 mp

Karl-Göran Biörsmark (fp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 4 (självordsprevention)

1. utskottet

2. res. 8 (v, kd, mp)

Votering:

179 för utskottet

85 för res. 8

22 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 58 m, 13 c

För res. 8: 37 v, 35 kd, 13 mp

Avstod: 8 m, 14 fp

Frånvarande: 23 s, 16 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 3 fp, 3 mp

Mom. 11 (rökfria miljöer)

1. utskottet

2. res. 19 (mp)

Votering:

225 för utskottet

13 för res. 19

48 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 67 m, 37 v, 13 c

För res. 19: 13 mp

Avstod: 34 kd, 14 fp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 8 kd, 5 c, 3 fp, 3 mp

Mom. 12 (rökavvänjning)

1. utskottet

2. res. 20 (v, c, fp, mp)

Votering:

200 för utskottet

78 för res. 20

4 avstod

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 60 m, 33 kd

För res. 20: 1 m, 37 v, 1 kd, 13 c, 14 fp, 12 mp

Avstod: 1 s, 3 m

Frånvarande: 23 s, 18 m, 6 v, 8 kd, 5 c, 3 fp, 4 mp

Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU9 Socialtjänstfrågor

Mom. 1 (allmänna utgångspunkter för socialtjänsten, m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

219 för utskottet

66 för res. 1

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 37 v, 35 kd, 13 c, 14 fp, 12 mp

För res. 1: 66 m

Frånvarande: 23 s, 16 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 3 fp, 4 mp

Mom. 5 (omfattningen av försörjningsstödet)

1. utskottet

2. res. 4 (v, mp)

Votering:

237 för utskottet

49 för res. 4

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 67 m, 35 kd, 13 c, 14 fp

För res. 4: 37 v, 12 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 3 fp, 4 mp

Mom. 8 (villkor för försörjningsstöd)

1. utskottet

2. res. 8 (v, mp)

3. res. 9 (c)

Förberedande votering:

49 för res. 8

13 för res. 9

223 avstod

64 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

156 för utskottet

49 för res. 8

81 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 35 kd, 13 fp

För res. 8: 37 v, 12 mp

Avstod: 67 m, 13 c, 1 fp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 3 fp, 4 mp

Prot. 1998/99:79

14 april

Mom. 9 (barnfamiljernas ekonomiska situation)

1. utskottet

2. res. 11 (kd)

Votering:

224 för utskottet

34 för res. 11

28 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 66 m, 20 v, 1 kd, 13 c, 14 fp, 2 mp

För res. 11: 34 kd

Avstod: 1 m, 17 v, 10 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 3 fp, 4 mp

Lars Bäckström (v) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 12 (annat bistånd)

1. utskottet

2. res. 13 (m, kd, fp)

3. res. 14 (v, mp)

Förberedande votering:

112 för res. 13

50 för res. 14

124 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Huvudvotering:

129 för utskottet

128 för res. 13

29 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 8 v, 13 c

För res. 13: 67 m, 35 kd, 14 fp, 12 mp

Avstod: 29 v

Frånvarande: 23 s, 15 m, 6 v, 7 kd, 5 c, 3 fp, 4 mp

Lars Bäckström (v) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU20

Ändringar i brottsskadelagen (prop. 1998/99:41)

*Ändringar i**brottsskadelagen*

Anf. 92 ANITA SIDÉN (m):

Fru talman! Rätten att få uppleva trygghet till både person och egendom utgör ett grundläggande psykologiskt behov hos alla människor. Ett tryggare samhälle uppnås bl.a. genom ett effektivt brottsförebyggande och brottsbeivrande arbete. Det är viktigt att vi tillförsäkrar våra medborgare rättstrygghet och rättssäkerhet. Varje människa som är i stånd att ansvara för sina handlingar och beslut har både skyldigheter och rättigheter. Detta innebär bl.a. att vi alla själva har ett ansvar för aktsamhet om vår egen och andras egendom. Aktsamhet är dessutom en viktig skadeskyddande faktor. Alla kan dock drabbas av brott, och inget brottsoffer går opåverkad ur sin situation.

Vi moderater är i huvudsak positiva till Brottsofferutredningens betänkande och förslag för att stärka brottsoffrens ställning. Vi moderater har dessutom i ett flertal motioner lämnat förslag och pekat på åtgärder som ytterligare kan främja brottsoffrens rättigheter, som kan främja deras behov och kan ta ställning för deras intressen.

Enligt brottsskadelagen har den som utsatts för brott under vissa förutsättningar rätt till ersättning av staten för skador som uppkommit till följd av brott. Offer för ekonomisk brottslighet har mycket svårt att få ersättning för den skada som de åsamkats. Ersättningsanspråken skall här riktas mot brottslingen i första hand. Brottslingen har i många fall gömt undan sina tillgångar, vilket gör det oerhört svårt att erhålla ersättning från honom eller henne även om domstolen utdömt skadestånd.

Brottskadeersättning utgör ju ett kompletterande skydd och skall ge skydd endast då andra möjligheter ej står till buds. Det åligger brottsoffret att göra anmälan till åklagare eller polis eller förklara varför så ej gjorts. Ansökan skall prövas. Stränga krav skall naturligtvis ställas på aktsamhet. Utgångspunkten är ju dessutom gällande rätt.

Fru talman! I dag utgår ersättning endast i undantagsfall till offer för ekonomisk brottslighet. Det är alltså svårt att få ersättning för den skada som brottsoffret utsatts för. Det är oerhört viktigt att brottsoffret får ersättning när möjligheterna att försörja sig och familjen allvarligt har äventyrats eller när ersättning annars framstår som särskilt angelägen. Men var finns rättssäkerheten för de övriga drabbade?

Svårigheterna för brottsoffret när det gäller ekonomisk brottslighet kan ytterligare kompliceras om gärningsmannen sitter i fängelse. Under den tiden kan inte utmätning göras. Om gärningsmannen dessutom utvisats ur vårt land saknar kronofogden möjligheter att verkställa utmätningar. Var finns nu rättssäkerheten för brottsoffret?

Har brottsoffret tur i oturen, kan visserligen den stat till vilken brottslingen utvisats erkänna verkställighet av domen, men annars är samtliga möjligheter att få ersättning för skadan uttömda.

Upprättelseprocessen, dvs. då vi visar på hur det goda i samhället hanterar de kriminella krafterna, stärker brottsoffret. Ett kriminellt övergrepp är ett nederlag för rättssamhället. Brottsoffer måste hållas skades-

lösa så långt som möjligt. Som politiker har vi det yttersta ansvaret för att garantera den enskilda medborgaren rätt till trygghet till person och egendom.

Fru talman! Hela utskottet anser, liksom vi reservanter från Moderaterna och Folkpartiet, att det är angeläget att brottsoffer kan få ersättning för sina skador. Vi moderater låter ord gå till handling genom att på nytt lyfta fram brottsoffren – även när det gäller dem som utsatts för ekonomisk brottslighet. Vår uppfattning är att offer för ekonomisk brottslighet bör få förbättrad möjlighet till ersättning, och därför yrkar vi bifall till m- och fp-reservationen 4 under mom. 6 i betänkandet *Ändringar i brottsskadelagen*.

Anf. 93 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 1 under mom. 2.

Det statliga stödet till brottsoffer är främst koncentrerat till Brottsförmyndigheten, vars övergripande mål och uppgift är att främja brottsoffrens rättigheter samt bevaka deras behov och intressen. Myndigheten prövar ärenden om brottsskadeersättning och bidrag från Brottsofferfonden. Enligt budgetpropositionen för 1999 har myndigheten ”en central funktion när det gäller stöd till dem som drabbas av brott. Effektivitet, snabbhet och hög kvalitet vid handläggningen av brottsskadeärendena är nödvändigt för att garantera det enskilda brottsoffrets rätt till ersättning och behov av trygghet och stöd.”

Regeringen föreslår i den här propositionen en rad ändringar i brottsskadelagen, och jag skall kortfattat redogöra för hur några av dessa förslag enligt kristdemokraterna leder till försämringar för brottsoffren.

I propositionen föreslås nya jämningsregler. Det innebär att kravet tas bort att det skall finnas särskilda skäl för att brottsskadeersättningen skall kunna jämkas när den skadelidande uppsåtligt eller av oaktsamhet ökat skaderisken. I stället införs en regel om allmän skälighetsbedömning. Konsekvenserna av ändringen blir att jämkning av personskada kommer att ske i något större utsträckning än enligt nuvarande praxis, dvs. färre brottsoffer än i dag får i framtiden rätt till brottsskadeersättning.

Samhällets syn på kvinnor är i dag i förändring. Det finns en utbredd uppfattning att kvinnor provocerar män till att utsätta dem för vålds- och sexualbrott. Kvinnan anses snarare vara anstiftare än ett offer. Att uppfattningen har gett konsekvenser har vi alla via medierna blivit väl bekanta med.

Därför anser vi att förslaget till utökade jämningsregler för med sig en stor risk och kan drabba just utsatta kvinnor särskilt hårt. Denna farhåga tas också upp av Riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige, ROKS. Regeringen bemöter ROKS synpunkter och menar att ”det aldrig lär kunna anses skäligt att jämkning sker vid sexualbrott” och att ”i sådana fall när män utsätter kvinnor för allvarliga våldsbrott lär det knappast heller kunna anses skäligt att jämka ersättningen”.

Med hänvisning till att det är denna text som Brottsförmyndigheten skall använda som stöd i en allmän skälighetsbedömning, anser vi kristdemokrater inte att den föreslagna förändringen av jämningsreglerna känns betryggande – framför allt för kvinnliga offer.

Vi menar att det är viktigt att kvinnor som utsätts för sexual- och våldsbrott får nödvändigt stöd av samhället. De regler som gäller i dag, dvs. att det skall finnas särskilda skäl för att brottskadeersättning skall kunna jämkas när den skadelidande uppsåtligen eller av oaktsamhet ökat skaderisken, utgör en garanti för att jämkning sker restriktivt i dessa fall. Kristdemokraterna anser att rättssäkerheten riskerar att bli lidande om reglerna för jämkning utgår från en allmän skälighetsbedömning. Den av regeringen valda jämningsregeln är därför olämplig.

Enligt förslaget i propositionen skall Brottsoffermyndigheten vara skyldig att ändra ett beslut även om det inte är uppenbart oriktigt och även om det inte kan göras snabbt och enkelt. Ett beslut som fattats av en tjänsteman skall omprövas av Brottsoffermyndighetens nämnd om sökanden begär det.

Kristdemokraterna tillstyrker förslaget, men vill samtidigt påpeka att det är angeläget att Brottsoffermyndigheten får tillräckliga resurser för att klara sin uppgift. Vi kristdemokrater menar också att en snabb uppföljning måste ske av arbetssituationen och ärendebalansens utveckling på myndigheten efter det att den föreslagna lagändringen trätt i kraft.

Ytterligare behandlar propositionen ansökningstiden, dvs. ventilregeln. Huvudregeln är att ansökan skall göras inom två år från det att förfarandet hos polis, åklagare och domstol har avslutats. När förundersökning inte har inletts skall ansökan göras två år från det att brottet begicks. Vi kristdemokrater är, med anledning av förslaget, angelägna om att påpeka vikten av att barn som har utsatts för övergrepp skall ha möjlighet att få stöd även om det har gått flera år från det att övergreppet skett fram till anmälan. Regeringen gör den bedömningen att de barn som utsätts för sexuella övergrepp även i fortsättningen bör kunna få brottskadeersättning. Här vill vi kristdemokrater med kraft understryka att det aldrig får finnas någon som helst tvekan om att så också blir fallet.

När det gäller brottskadelagen och brottskador som uppkommit i arbetet vill regeringen avvakta utvecklingen beträffande kollektiva och privata försäkringar. Därmed undantar man inte dessa från brottskadelagens tillämpningsområde, "tills vidare", som sägs i propositionstexten. Men om någon frivillig lösning inte kommer till stånd ämnar regeringen åter ta upp frågan om lagstiftning för att undanta arbetsskador.

Kristdemokraterna är mycket tveksamma till detta resonemang. Brottskador som uppkommit i arbetet bör, med hänsyn till den svåra situation arbetstagare kan försättas i, även i framtiden ligga inom brottskadelagens tillämpningsområde. Alla arbetstagare skall, oavsett företags eller organisationens storlek och ekonomiska förutsättningar, ha rätt till ersättning för brottskador som uppkommit i arbetet.

Fru talman! Kristdemokraterna står bakom sina reservationer och sitt särskilda yttrande men yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 94 MÄRTA JOHANSSON (s):

Fru talman! Första gången vi i Sverige avsatte medel i statsbudgeten i ett särskilt anslag för brottsoffer var 1948. Sedan dess har vid olika tillfällen förändringar och förbättringar skett, och i dag tar vi ytterligare ett steg framåt. Det är föranlett av en departementspromemoria från Justitiedepartementet som har remissbehandlats. De förslag som vi i dag skall ta ställning till grundar sig på promemorian och på remissbehandlingen.

Enligt brottsskadelagen har den som utsatts för brott möjlighet att under vissa förutsättningar få ersättning från staten. Brottsskadeersättningen utgör ett kompletterande skydd och ges först när det bedöms omöjligt att erhålla ersättning från försäkringar eller skadestånd från den skadevållande. Det är Brottsoffermyndigheten som fattar besluten. Myndighetens beslut kan inte överklagas, men den sökande kan väl begära omprövning av ärendet. Den möjligheten utnyttjades under 1998 i 163 ärenden av de 5 083 ärenden som avgjordes. Endast 14 av dessa resulterade i att myndigheten ändrade sitt beslut.

I propositionen föreslås en utvidgning av möjligheterna till jämkning av brottsskadeersättning där den skadelidande genom sitt uppträdande i samband med brottet eller på annat, liknande sätt uppsåtligen eller av oaktsamhet ökat skaderisken. Brottsoffermyndigheten och dess företrädare Brottskadenämnden har tillämpat jämkning i mycket begränsad omfattning.

Regeringen anser, vilket utskottets majoritet instämmer i, att de kriminalpolitiska aspekterna har kommit alltför mycket i bakgrunden och föreslår att kravet tas bort på att det skall finnas särskilda skäl till att brottsskadeersättning skall kunna jämkas och att det ersätts med en skälighetsbedömning. Det är självklart, Ragnwi Marcelind, att dessa jämningsmöjligheter inte får användas på ett sådant sätt att resultatet från social eller humanitär synpunkt blir oacceptabelt. Men jag vågar så gott som till hundra procent garantera att Brottsoffermyndigheten klarar den bedömningen.

Kd yrkar avslag på jämningsförslaget med hänvisning till att bl.a. ROKS är kritisk i sitt remissyttrande därför att detta skulle kunna drabba kvinnor hårt. I propositionen och utskottsbetänkandet anförs att det aldrig skall vara möjligt enligt allmän skälighetsbedömning att jämka ersättningen vid sexualbrott. Inte heller när män utsätter kvinnor för allvarliga våldsbrott skall det kunna anses skäligt att jämka ersättningen. Utskottet föreslår alltså avslag på reservation 1.

I brottsskadelagen införs också en regel om att sökande som vill ha sitt ärende omprövat skall kunna få det vid muntlig förhandling med Brottsoffermyndighetens nämnd, om det inte är uppenbart obehövt att en sådan förhandling hålls. Det är också en nyhet i det här förslaget.

Enligt regeringens regleringsbrev för år 1999 gäller verksamhetsmålet att minst 70 % av inkomna ärenden skall kunna handläggas inom tre månader. Ärendeökningen år 1998 för Brottsoffermyndigheten var enligt årsberättelsen 8 %, och ärendebalansen ökade något. Det förklaras också med att man bytt tio handläggare, eftersom dessa är mycket attraktiva på arbetsmarknaden. Det är försäkringsbolag som till största delen tar hand om dem, då de betalar bättre löner.

Jag talade för en stund sedan med Brottsoffermyndigheten för att höra hur dagsläget är, och jag fick veta att de under första kvartalet haft en ökning av ärenden med 25 %. Detta förklarades av chefen för Brottsoffermyndigheten med att tingsrätterna nu lämnar ut ett informationsblad om hur man ansöker om brottsskadeersättning. Det innebär också att många människor i vårt land har haft rätt till ersättning men inte har vetat hur de skall ansöka. Man är från myndighetens sida glad över ökningen, därför att det innebär att man kan se till att de människor som är berättigade till ersättning får det. Det är också bra att man kommer till rätta med

problemet. Men myndighetens kapacitet ställs självklart på prov. Man sade att man dock hade ökat genomströmningen av ärenden och att man inte var så bekymrad för det.

Utskottets majoritet utgår från att regeringen noga följer hur de föreslagna ändringarna påverkar myndighetens arbetssituation, och med de återrapporteringskrav som regeringen har bör det ge en god möjlighet till utvärdering.

Enligt brottsskadelagen skall en ansökan om brottskadeersättning göras inom två år från det att brottet begicks. Vid särskilda skäl har dock myndigheten kunnat pröva en ansökan även om den har kommit in för sent. Tioårspreskriptionen har utgjort en yttersta gräns. Förslaget som vi i dag antar innebär att den tid inom vilken brottskadeersättning skall sökas förlängs. Denna konstruktion innebär också att barn som utsatts för sexuella övergrepp ges möjlighet att ansöka om ersättning även om så sker först när barnen har blivit äldre. Barnens situation, som Ragnwi Marcelind här givit uttryck för, förstärks alltså väsentligt i detta avseende.

När det gäller brottskador som uppkommit i arbetet för regeringen i propositionen ett resonemang om att den ersättningen nog borde ligga inom de olika försäkringssystemen och inte i brottskadelagen. Men man landar i att brottskador som har uppkommit i arbetet tills vidare inte bör undantas från brottskadelagens tillämpningsområde. Man bör i stället följa utvecklingen med privata och kollektiva försäkringar. Utskottet instämmer i detta.

I reservation nr 4, som Anita Sidén har talat om, begär moderater och folkpartister att regeringen skyndsamt skall återkomma med förslag till förbättrade möjligheter att få ersättning för ren förmögenhetsskada på grund av brott. Ersättning enligt brottskadelagen kan utgå i två fall, dels om det är fråga om s.k. rymlingsskada, dels om det är fråga om särskilt ömmande fall.

Jag håller med Anita Sidén om att det är en otroligt traumatisk upplevelse för den person som utsätts för t.ex. inbrott och kommer hem och finner sin lägenhet eller villa tömd. Men utskottet har behandlat den här frågan vid olika tillfällen och inte ansett att man kan gå så långt i åtagande. Det skulle kunna bli mycket dyrt. Frågan är om det är det mest angelägna att satsa resurser på.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag till sist bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 95 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Märta Johansson talar om de förbättringar som har gjorts sedan brottskadelagen kom till 1948. I vår motion hävdar vi att jämningsregeln kan bli ett riskmoment för utsatta kvinnor.

Jag vill fråga Märta Johansson om hon delar min uppfattning. Vid mål om sexuella övergrepp har kvinnor fördömts på grund av att de har varit speciellt klädda osv. För något tag sedan var det s.k. jeansmålet aktuellt – det hände inte här i Sverige – och fick väldigt stor plats i media.

I betänkandet står det att det aldrig lär kunna anses skäligt att jämkning sker vid sexualbrott. Där tycker vi att utskottet hade kunnat vara mycket mer konkret och tydligt i sin skrivning. Detsamma gäller när det

Prot. 1998/99:79
14 april

*Ändringar i
brottskadelagen*

står: Det lär knappast heller kunna anses skäligt att jämka ersättningen i ett sådant fall.

När det gäller ärendebalansen nämnde Märta Johansson regleringsbrevet till Brottsoffermyndigheten. Vi vet ju att målet har angetts till minst 70 % av brottsskadeärendena med bibehållen kvalitet. Detta skall handläggas inom tre månader. 1997 hade ärendebalansen visserligen minskat, men man klarade ändå inte den ekonomiska delen. Myndigheten bedömde det som att det skulle bli en ökning med 5 %. Märta Johansson berättade här att antalet ärenden har ökat med minst 25 % under det första kvartalet. Redan med en ökning med 5 % sade myndigheten att man inte skulle klara av den ekonomiska delen.

Jag vill då fråga: Anser Märta Johansson att det behövs mer resurser för att man skall klara denna ökning av antalet ärenden?

Anf. 96 MÄRTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har fullt förtroende, Ragnwi Marcelind, för Brottsoffermyndighetens handläggare när det gäller att bedöma om det kan vara skäligt med jämkning, och jag har fullt förtroende för deras förmåga att inte jämka vid sexualbrott och våld mot kvinnor.

Det är klart att ärendebalansen är bekymmersam. En verksamhetsökning med 25 % blir bekymmersam. Men chefen för Brottsoffermyndigheten var ändå försiktigt positiv. Han sade att man har ökat ärendegenomströmningen och att man klarade det bra. Men det är klart att detta måste hållas under mycket noggrann uppsikt. Med de återrapporteringskrav som finns till regeringen förutsätter vi i utskottets majoritet att regeringen kommer att se till att Brottsoffermyndigheten får den resursförstärkning som kan komma att behövas.

Anf. 97 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Tack, Märta Johansson, för det förtydligandet. Jag vet sedan tidigare att Märta Johansson har ett mycket starkt förtroende för Brottsoffermyndighetens arbete. Här delar jag Märta Johanssons uppfattning.

Det är oerhört viktigt att vi som politiker och lagstiftare är väldigt tydliga i de skrivningar som Brottsoffermyndigheten skall fatta beslut utifrån. Vi anser att regeringen inte har varit tillräckligt tydlig i sin skrivning. Med tanke på de erfarenheter som vi har kan detta på sikt drabba kvinnor och barn som utsatts för sexuella övergrepp.

Gång på gång skriver vi i våra betänkanden att vi utgår från att regeringen skall det ena eller det andra. Nu utgår vi ifrån i det här betänkandet att regeringen skall följa upp ärendebalansen och situationen för Brottsoffermyndigheten med alltfler ärenden.

Utifrån de samtal som vi har haft med bl.a. åklagarmyndigheter kan vi konstatera att ärendena ökar. Det kommer in fler anmälningar. Det behövs mer resurser. Vi kan inte säga att vi har ett fullt förtroende för Brottsoffermyndighetens arbete, som Märta Johansson sade, om myndigheten inte får resurser för att kunna leva upp till den kompetens och skicklighet som man där besitter. Det saknas alltså resurser, och därför säger vi i motionen att vi önskar att arbetet efter omorganisationen skall följas upp. Vi utgår ifrån att regeringen skall göra detta. Det är ett krav.

Anf. 98 MÄRTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det kommer att följas upp. I och med de återrapporteringskrav som myndigheten har blir det en uppföljning, Ragnwi Marcelind.

Prot. 1998/99:79

14 april

*Ändringar i
brottskadelagen*

Anf. 99 ANITA SIDÉN (m) replik:

Fru talman! Vi moderater vill förbättra möjligheterna för den som har utsatts för ekonomiskt brott och inte kan få ersättning någon annanstans ifrån. Vi vill garantera det enskilda brottsoffrets rätt till och behov av trygghet och stöd, men också rätt till ersättning.

I betänkandet under rubriken "Ersättning för ren förmögenhetsskada" står det: Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är angeläget att brottsoffer kan få ersättning för sina skador, men att det skulle vara statens finanser som avgjorde att vi inte nu har möjlighet att satsa på det. Lovar socialdemokraterna att ställa upp på vår reservation när ekonomin har vänt och då förbättra möjligheterna för den som drabbas av ekonomisk brottslighet så att han eller hon kan få hjälp?

Anf. 100 MÄRTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Ja, Anita Sidén, om jag vågade lova det, men det vågar jag inte. Det är alltid en fråga om prioriteringsresonemang. Jag vet att det finns fall där människor har råkat väldigt illa ut.

Anf. 101 ANITA SIDÉN (m) replik:

Fru talman! I första hand är det viktigt att man stöder brottsoffret. Det är inte fråga om någon obegränsad ersättning. I propositionen står det vad som gäller för ersättning i dag. Men det är en grupp av människor som är brottsoffer, oavsett vad de har drabbats av.

Anf. 102 MÄRTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Ja, det kan vara fråga om besvärliga situationer, men jag vågar inte stå här i dag och utlova att vi klarar detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

8 § Vissa aktiebolagsrättsliga frågor, m.m.

*Vissa aktiebolags-
rättsliga frågor, m.m.*

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1998/99:LU16

Vissa aktiebolagsrättsliga frågor, m.m.

Anf. 103 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill med anledning av utskottets behandling av en centermotion, L204, börja med att yrka bifall till reservation nr 1 i betänkandet.

Motionerna rör en ökad demokratisering inom aktiebolagslagen. Vi har bl.a. föreslagit att insynen bör öka för de små enskilda aktieägarna inom de börsnoterade företagen. Tyvärr har vi inte fått gehör för detta.

Jag skall inte orda mer om detta, utan jag vill yrka bifall till reservation 1. Under övriga moment där det inte finns någon reservation instämmer jag i utskottets hemställan.

Anf. 104 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Fru talman! Låt mig först yrka bifall till lagutskottets hemställan i betänkande nr 16 i dess helhet och avslag på samtliga reservationer. I betänkandet tar vi ställning till fem motioner som har väckts under den allmänna motionstiden.

Först kan vi konstatera att den associationsrättsliga lagstiftningen har förnyats och förändrats under den senaste tioårsperioden. 1990 tillsattes en aktiebolagskommitté med uppdrag att göra en översyn av lagen. Uppdraget omfattade två delar.

Den första delen var att lägga fram förslag till ändringar med anledning av den europeiska integrationen och Sveriges närmande till EU.

Den andra delen av kommitténs arbete avsåg att överväga frågor kring aktiebolagets kapital, finansiella instrument, organisation och aktieägarnas minoritetsskydd.

Aktiebolagskommitténs slutbetänkande skall avges under detta år. Slutmålet är alltså en helt ny aktiebolagslag.

Även på det redovisningsrättsliga området har det skett omfattande lagändringar under de senare åren. Den nya lagstiftningen, som i huvudsak baseras på EU-direktiv, tillämpas fullt ut fr.o.m. den 1 januari 1997.

I Regeringskansliet bereds för närvarande frågor om normbildning på redovisningsområdet, sanktioner, löpande bokföring och personalekonomisk redovisning. Detta arbete berör grundläggande principfrågor om ansvaret för utvecklande av normer för företagens redovisning men även en anpassning av bokföringsreglerna till utvecklingen på IT-området.

Vad gäller frågan om redovisning och bokföring av det s.k. humankapitalet har Redovisningskommitténs slutbetänkande *Översyn av redovisningslagstiftning* remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet. Frågan kommer att övervägas i den proposition till ny bokföringslag som kommer nu i maj 1999.

Fru talman! Man kan med andra ord konstatera att det är mycket arbete som är nedlagt på dessa områden, och likaledes sker i dag kring dessa väsentliga frågor. Mycket har förändrats och förbättrats, och mer är på gång.

Sedan vill jag säga några ord om Vivianne Gerdins motion och reservationen om beredning av styrelseval. Näringslivets börskommitté har utfärdat en rekommendation redan 1994. Sedan 1995 ingår den som en bilaga till inregistreringskontraktet vid Stockholms fondbörs. Det innebär att den är tvingande för de aktiebolag som är registrerade på börsen.

Jag kan också anföra att den största skillnaden mellan en förening, om vi skall tala om demokrati, och ett aktiebolag är att ett aktiebolag är en kapitalassociation där rösträtten är knuten till kapitalinsatsen. Har man en valberedning som inte tar hänsyn till ägar- och inflytandeförhållanden, kan man faktiskt ifrågasätta dess värde.

Vi bör även tänka på att aktier byter ägare, som bekant. Om en bolagsstämma tvingas att utse en valberedning är det inte alls säkert att den representerar de aktuella ägarförhållandena vid nästkommande bolagsstämma. Om efterlevnaden av näringslivets börskommittés rekomen-

dation är god, finns det ingen anledning att tillgripa lagstiftning på detta område.

Återigen: Bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

Prot. 1998/99:79
14 april

9 § Skadeståndsrättsliga frågor

*Skadeståndsrättsliga
frågor*

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1998/99:LU17
Skadeståndsrättsliga frågor

Anf. 105 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Riksdagsledamöter! Detta betänkande berör skadeståndsrättsliga frågor. Spektrat är brett. De sex motionerna berör olika, stora ämnen. Motionerna handlar ju om riksdagsledamöternas ambitioner att rätta felaktig lagstiftning. I detta betänkande tas bl.a. upp frågan om hundägares strikta ansvar inför t.ex. en inbrottstjuv som tar sig in i ett hus där en hund vaktar sin husses och mattes liv och egendom. Det finns också förslag om att ge staten rätt att driva regresstalan mot kraftföretagen enligt atomansvarighetslagen.

Fru talman! Vi har ställt oss bakom sju av reservationerna i detta betänkande, bl.a. de moderata motionerna. Två motioner handlar om regresstalan i företagsamhet och i energiproduktion. I den tredje motionen begär motionärerna att regeringen skall lämna förslag till ändrade regler för skadeståndsansättning vid kränkning. För tids vinnande yrkar jag bifall endast till motion nr 7, alltså reservation nr 5.

Jag skall kort beröra två av de moderata motionerna. Den ena, av Ulf Kristersson m.fl., gäller regressrätt vid utgiven lön. Vi tycker att det är rimligt att en arbetsgivare skall ha möjlighet att få tillbaka utbetalad sjuklön om den anställda på ett eller annat sätt har skadats av tredje man och därmed förorsakats denna sjukskrivning. Vi förutsätter att den kommande utredningens arbete bedrivs med inriktningen att regeringen snarast skall kunna förelägga riksdagen erforderliga förslag till ändringar i skadeståndslagen. Därför har vi nöjt oss med ett särskilt yttrande.

Den andra motionen, underskriven av Carl Bildt m.fl., tar upp en fråga om förändring i atomansvarighetslagen. Frågan om ett utökat ansvar för anläggningshavare vid atomskador har varit ett återkommande spörsmål för riksdagen under flera år. Enligt vår uppfattning är det angeläget att förslag från regeringen rörande ansvaret för atomskador snarast kan läggas fram för riksdagen och att ärendet inte fördröjs ytterligare. Vi förutsätter att förslagen i motionens yrkande 18 behandlas i detta sammanhang och har därför inte funnit skäl att reservera oss till förmån för motionsyrkandet.

Fru talman! Jag kommer nu att fördjupa mig lite i frågan om kränkingsersättning för brottsoffer – en motion av Gun Hellsvik m.fl. Det är helt orimligt att frågan om ersättning för kränkning av ett brottsoffer skall hänga på om gärningsmannen slår ihjäl sitt offer eller om offret överlever.

Enligt skadeståndslagen har brottsoffer rätt till kränkingsersättning för det lidande som brottsoffret åsamkats under den tid som den brottsliga gärningen pågått. Kränkingsersättningen utgör brottslingens sonande av sitt brott gentemot brottsoffret och utgör i många fall en stor del av det totala skadestånd som brottsoffret erhåller.

Kränkingsersättningen är emellertid, liksom ersättningen för sveda och värk, ett ideellt skadestånd. Ideella skadestånd utgår inte när en person har dött, eftersom det är tänkt som en personlig ekonomisk kompensation till brottsoffret för det lidande som han eller hon har åsamkats. Detta leder till det märkliga förhållandet att gärningsmannen är skadeståndsskyldig för kränkning om brottsoffret överlever, men slipper skadeståndsanspråk om han tar livet av sitt offer.

Enligt Moderata samlingspartiets uppfattning är det inte rimligt att en gärningsman skall undkomma sitt skadeståndsansvar genom att förgrova brottet från misshandel till mord t.ex. Därför tycker vi att regeringen borde få i uppdrag att se över nuvarande regler med inriktning på att dödsboet i förekommande fall skall kunna överta kravet gentemot gärningsmannen.

En särskild form av ideell skada ersätts enligt 1 kap. 3 § skadeståndslagen. Det gäller kränkning av den personliga integriteten genom brott mot någons personliga frihet, frid eller ära. Syftet med denna regel är att gottgöra den integritetskränkning som följer av det brott som avses med regeln. Bestämmelserna ger inte rätt till ersättning för lidande som tillfogats någon annan än den som utsatts för brottet.

Den kommitté som arbetade med ideell skada ansåg inte att skadestånd för kränkning bör överföras till efterlevande till den som dödsats genom en brottslig handling. Vad härefter gäller successionen i den avlidnes skadeståndsrätt anser kommittén att rätten till skadestånd för ideell skada vid personskada och för kränkning genom brott vid den skadelidandes död bör gå över till arvingarna om krav på sådan ersättning framställs dessförinnan.

Detta är svårt för mig att förstå. Skulle jag t.ex. – o, hemska tanke! – bli tillfångatagen, förnedrad, utsatt för våld eller ärekränkt kan jag endast utverka ett kännbart ekonomiskt krav på min plågoande om vederbörande låter mig leva så länge att jag hinner, orkar och är kapabel att ställa ett sådant krav.

Det är hårresande. En klok och beräknande gangster slår naturligtvis ihjäl mig. Kanske skulle jag kunna köpa mig livet genom att lova att inte ställa skadeståndsanspråk – absurda tanke! Men om jag, mitt namn eller min familj tar skada till frihet, frid eller ära kan inte hänga på att jag, kanske innan jag ger upp andan, hinner ställa ett skadeståndsanspråk.

Man kan också fråga sig vem kravet skall ställas till. Det är ju bra att veta om något händer mig eller någon annan här i Sverige. Är det till min baneman? Är det till polisen? Är det till domstolen med en välformulerad och juridiskt riktig skadeståndstalan?

Jag förstår inte att majoriteten är så kallsinnig till detta rimliga krav. Hur tänker Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet? Det skulle vara intressant att höra. De säger sig värna om svaga människor. Jag kan inte tänka mig en svagare människa än den som genom grova brott blir kränkt till frihet, frid eller ära och dessutom dör.

Det är inte fråga om en förmögenhetsmassa i arvssuccession. Det är fråga om ett avhållande och ett preventivt förhållningssätt som gör att man genom att bli ekonomiskt ansvarig för sina handlingar avstår från dessa.

Om inte riksdagen stöder den moderata reservationen, och chansen är måste jag tillstå inte så stor, har jag och mina partikamrater kvar förhoppningen att Lagrådet i sin lagrådsremiss upptäcker detta absurda ställningstagande av Kommittén om ideell skada och föreslår en ändring i den riktning som jag nu har argumenterat för. Med det, fru talman, vill jag än en gång yrka bifall till reservation 5.

Anf. 106 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Det handlar om grundläggande mänskliga värderingar, om rättssäkerheten i en demokrati. Det handlar om att den enskilda människans intresse måste gå före ett strikt ekonomiskt tänkande. Det jag talar om är 24-timmarsregeln och de negativa konsekvenser den för med sig för den enskilde som blivit felaktigt frihetsberövad. I betänkandet instämmer utskottsmajoriteten i vår kritik av 24-timmarsregeln: "Ett frihetsberövande, även om det är kortvarigt, kan givetvis för den enskilde upplevas som mycket ingripande och orsaka både lidande och ekonomisk skada."

Fru talman! För mig känns det mycket märkligt att utskottets majoritet å ena sidan kan instämma i fråga om konsekvenserna för den enskilde men i samma andetag komma till motsatt slutsats. För mig och Vänsterpartiet har frågan om 24-timmarsregeln ett stort principiellt värde. För oss handlar det om att människan som individ är okränkbar och äger rätten till sin egen frihet. Den rätten slås fast i artikel 3 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i artikel 5 i Europakonventionen om mänskliga rättigheter.

I betänkandet får vi också ta del av motiveringen för riksdagens beslut förra våren, något som får mig att än en gång fundera över vad utskottsmajoriteten egentligen vill. Sämre exempel på icke önskvärda konsekvenser får man söka efter med ljus och lykta. De områden där polisens ingripanden alltför ofta lyst med sin frånvaro får här stå som de stötande resultaten om slopandet av 24-timmarsregeln skulle bli av.

De exempel som tas upp är bl.a. polisingripanden i samband med mäns våld mot kvinnor i nära relationer och polisens insatser vid rasistiska demonstrationer. Vi minns ju, fru talman, demonstrationer där bl.a. högerextrema och nazistiska yttringar har framförts och där polisen inte har ingripit. Är det dessa exempel utskottsmajoriteten drar fram? Det verkar ju, fru talman, vara så att polisen redan under många år har tillämpat återhållsamhet vid ingripande i de nämnda fallen trots att 24-timmarsregeln inte slopats.

Vidare skulle detta innebära en betydande belastning för de ersättningsprövande myndigheterna. Innebär egentligen den formuleringen att det finns ett stort antal personer som felaktigt frihetsberövats och att s, kd, och Centern tycker att det är helt okej att dessa människor inte får någon som helst upprättelse?

Det är bl.a. här texten enligt min mening går stick i stäv med utskottets ställningstagande. Min tolkning kan inte bli någon annan än att utskottsmajoriteten tycker att det är helt i sin ordning att det begås rättsö-

Prot. 1998/99:79
14 april

*Skadeståndsrättsliga
frågor*

vergrepp mot vissa människor utan att de får rätten till ersättning för den kränkning de utsatts för.

En annan fråga som har tagits upp är kostnaderna för slopandet av 24-timmarsregeln. Här kan jag inte göra annat än att upprepa vad jag sade i min inledning; att den enskilda människans intressen och värnandet av människans fri- och rättigheter alltid måste gå före den strikta och låsta penningpolitiken.

Fru talman! Jag vill erinra kammaren om att det ärende som vi nu behandlar har tagits upp förra våren. Det bygger delvis på det som redan har framgått i betänkandet från 1993 av Kommittén för översyn av det allmännas skadeståndsansvar. Denna kommitté, som bl.a. bestod av representanter för samtliga riksdagspartier, lämnade flera förslag som stärker den enskildes rätt till skadestånd gentemot samhället. I skadeståndskommittén var samtliga partier överens om att slopa den s.k. 24-timmarsregeln.

För ett år sedan var det Socialdemokraterna och Kristdemokraterna som hade enats i den här frågan. Nu har också Centern anslutit sig till Socialdemokraterna och Kristdemokraterna och bildat majoritet i utskottet.

Jag vill fråga Centerpartiet varför man nu har ändrat sig och svängt i den här frågan. Birgitta Carlsson, Centerpartiet, sade i sitt anförande på våren i fjol så här: "Centerpartiet står bakom utskottets majoritetsförslag under mom. 1 vad gäller ändring i den föreslagna lagen om ersättning vid frihetsberövande och andra tvångsåtgärder. Den föreslagna ändringen innebär ökade möjligheter till ersättning från staten för den som varit anhållen på felaktiga grunder kortare tid än 24 timmar." Vidare säger hon: "Vi delar uppfattningen att ersättning skall kunna utgå till den eller dem som felaktigt anhållits under kortare tid än 24 timmar."

Vad är det som har fått Centerpartiet att ändra sig? Det är ju inte bara i utskottet som Centerpartiet har ändrat sig. Det var ju en enig kommitté med representanter från alla våra partier som faktiskt hade slagit fast att man inte ville ha kvar 24-timmarsregeln.

I den socialdemokratiska reservationen lade man i stort sett också tyngdpunkten på de ökade kostnaderna. Jag vill ställa en fråga till Socialdemokraterna: Vad är det som har gjort att ni har svängt från den överenskommelse som man hade i kommittén?

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till reservation 2, och i övrigt yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 107 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 6.

För att människor skall känna trygghet i samhället är det viktigt att vi har en lagstiftning som kompenserar dem när de drabbas av person- eller sakskada men också när de drabbas av ren förmögenhetsskada.

Från januari 1999 har skadeståndslagen utökats. Det innebär att stat och kommun kan bli ersättningsskyldiga gentemot den enskilde om fel eller försummelse uppdragas som medför förmögenhetsskada för individen. I en rättsstat är det viktigt att individens ställning gentemot myndigheterna inte undermineras. Utskottet har med anledning av en motion ställts inför frågan att ytterligare stärka individens ställning. Vi anser att

kravet på särskilda skäl inte skall behöva åberopas. Majoriteten har en annan åsikt. Jag yrkar därför bifall till reservationen beträffande felaktig myndighetsinformation.

Jag vill säga något angående ersättning vid frihetsberövanden. Angående skadeståndsansvar vid frihetsberövande – även detta har förändrats vid årsskiftet – anser vi i Centerpartiet att det är befogat att bibehålla 24-timmarsregeln. Det innebär i praktiken rätt till ersättning för den som på grund av misstanke om brott varit häktad under minst 24 timmar i sträck, under förutsättning att personen sedan frikänns eller att förundersökningen avslutas utan åtal.

Vi anser att det inte finns skäl att utvidga ersättningsansvaret vid ett ingripande som innebär ett kortvarigt frihetsberövande, dvs. som varar mindre än 24 timmar. Det är mitt svar bl.a. till Tasso Stafilidis. Vi är övertygade om att det skulle kunna innebära negativa konsekvenser för de brottsutredande myndigheterna. Det skulle kunna bidra till en återhållsamhet inför befogade ingripanden, minska effektiviteten samt minska de ekonomiska resurserna för just brottsbekämpningen.

Vi har också sett att det föreligger en risk för icke önskvärda konsekvenser om ersättning skall ges vid ingripanden som innebär ett kortvarigt frihetsberövande, exempelvis vid polisingripande i samband med mäns våld mot kvinnor i nära relationer och där kvinnorna inte står fast vid sina uppgifter på grund av påtryckningar från mannen. På denna punkt yrkar jag alltså bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Jag skulle också vilja tillägga att detta är en avvägningsfråga. För oss är det mycket viktigt att man inte naggat möjligheterna att minska brottsbekämpningen i kanten. Det är väldigt viktigt att det ges möjligheter att utreda brott.

Därutöver finns det en motion från oss i Centern i vilken vi begär ett strikt ansvar i kombination med en obligatorisk ansvarsförsäkring. Den bör införas för den som introducerar gentekniskt modifierade organismer. Därmed skulle riskkostnaderna blir tydligare för bioteknikföretagen och deras kunder.

Vi i Centerpartiet är i huvudsak positiva till en utveckling av biotekniken som kombineras med en ständig vaksamhet och tydliga gränser för vad som är tillåtet. Vi är medvetna om att det inom området genteknik finns möjligheter, men där finns också nya hot och risker som vi måste minimera.

Från årsskiftet har regeringen möjligheter att föreskriva att produkter som släpps ut på marknaden skall märkas om de består av genetiskt modifierade organismer. Vi i Centerpartiet anser att det är viktigt att konsumenterna får vetskap om vad produkterna innehåller och hur de har producerats. Därför bör obligatorisk märkning införas för alla produkter som består av eller har tillverkats av genetiskt förändrade organismer. Vi hoppas därmed att regeringen tar vara på denna möjlighet och verkställer denna märkning av dessa produkter.

Utskottet har avstyrkt vår motion med krav på en obligatorisk försäkring. Argumentet är att någon skada orsakad av gentekniskt modifierade organismer inte har rapporterats och att risken för skador skulle vara mycket liten. Men å andra sidan gör utskottet också den bedömningen att om någon allvarlig skada uppstår täcks det av de bestämmelser som finns inom dagens lagstiftning.

Prot. 1998/99:79
14 april

*Skadeståndsrättsliga
frågor*

I betänkandet framgår det ändå att det finns en tveksamhet hos regeringen om nuvarande lagstiftning är tillräcklig men att man inte nu är villig att förändra den.

Introduktionen av främmande organismer är svår att överblicka, och området behöver därför särskilt uppmärksammas. Dagens regler ger en obalans i det att teknikens möjliga vinster tillfaller företagen, medan riskerna till största delen får bäras av samhället och skattebetalarna. Vi anser därför att det är befogat med en obligatorisk försäkring och att den bör införas för den som introducerar gentekniskt modifierade organismer.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 6.

Anf. 108 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag tyckte inte att Viviann Gerdin riktigt svarade på den fråga som jag ställde om vad det är som har föranlett att Centerpartiet har ändrat ståndpunkt sedan förra året. Men jag vill ändå återigen fråga om Viviann Gerdin tycker att det är helt i sin ordning om en person som har varit frihetsberövad på felaktiga grunder under 23 timmar inte får någon ersättning.

Samtidigt vill jag också påpeka att ett frihetsberövande – man kanske t.o.m. blir anhållen framför sina arbetskamrater eller sina grannar – kan innebära att man får på sig en stämpel som brottsling. Tycker inte Viviann Gerdin att det är integritetskränkande och att man då känner sig sårad och omtumlad? Om man inte får upprättelse kan just detta faktiskt skapa en förtroendebrist för polisen. Håller Viviann Gerdin med om det, eller anser hon att det är helt i sin ordning att så att säga göra sådana felaktiga frihetsberövanden?

Anf. 109 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Visst kan jag känna med den individ som berövas sin frihet. Men detta är också en avvägningsfråga. För att komma till skott och kunna utreda ett brott måste man ju kanske göra ett frihetsberövande av en människa under en kort tid. Jag tycker att detta hela tiden är en avvägningsfråga. Skall man klara brottsutredningen, eller skall man tillåta att den hämmas? Den kommer nämligen att påverkas. Det är egentligen två sidor av samma sak. Jag värnar också om individen. Men jag tycker att det starkt hämmar en brottsutredning om vi skall ha en byråkrati som byggs upp för att ersätta även människor som har varit frihetsberövade under ett litet antal timmar.

Anf. 110 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag kan inte se hur det skulle göra det lättare för själva utredningen. Men det kanske Viviann Gerdin kan förklara lite bättre. Jag undrar om Viviann Gerdin inte håller med om att det faktiskt också skulle kunna vara en trygghet för polisen att faktiskt veta om att om den gör ett felaktigt frihetsberövande har den person som utsatts för detta faktiskt rätt att få ersättning och rätt att få ett kvitto på och en ursäkt för den behandling som han eller hon har fått och som har varit orättfärdig.

Håller Viviann Gerdin med om det? Eller tycker Viviann Gerdin fortfarande att inte ens polisen på något sätt kan ha nytta av att 24-timmarsregeln slopas och att felaktigt frihetsberövade faktiskt får en ursäkt?

Anf. 111 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är helt i sin ordning att be den om ursäkt som berövats friheten; det är helt klart. Man skall vara mycket ödmjuk inför den rollen också. Jag vill dock även poängtera att vi måste ha ett förtroende för myndigheten. Det är väl så att vi i stället får vända oss till den, så att man inte missbrukar det här. Helt klart måste detta hanteras på ett väldigt ödmjukt sätt men det får inte gå så långt att det hämmar den brottsbekämpning som jag anser vara väldigt viktig för att få ett brott utrett. Det gynnar då brottsoffret.

Anf. 112 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Debatten om oskyldiga myndighetsoffer måste föras så länge vi har anledning att misstänka att det finns människor som blir utsatta för oskyldigt frihetsberövande och så länge vi har anledning att misstänka att människor kan drabbas av oriktig myndighetsutövning.

Folkpartiet har skrivit en motion som har behandlats i lagutskottet och där de här frågorna tas upp. Motionen har inte tillstyrkts av majoriteten i lagutskottet.

När det gäller 24-timmarsregeln och detta med gripande och anhållande är det ju så att den som sitter gripen kan sitta där i 23 timmar 59 minuter utan att vara berättigad till någon form av skadestånd från det allmänna. Den parlamentariska utredning som föregick lagändringen förra året föreslog i bred enighet att ett strikt skadeståndsansvar skall införas från samhällets sida när det gäller frihetsberövande, även under 24 timmar. Men när lagändringen kom förra året hade regeringen inte följt den parlamentariska utredningen. Dessutom hade Kristdemokraterna och Socialdemokraterna ändrat sig jämfört med vad man hade tyckt i utredningen.

Under utskottsbehandlingen i år har Kristdemokraterna och Socialdemokraterna gått emot nämnda förändring. Även Centerpartiet har, som redan framkommit, ändrat sig. Jag är än en gång intresserad av att fråga Centerpartiet vilka resonemang som har förts som fått partiet att ändra sig sedan förra året och vilka eventuella nya fakta som har kommit fram.

För mig och för Folkpartiet är det ganska självklart att även en kort tid av frihetsberövande är såväl omtumlande och förnedrande som plågsamt för en individ. Naturligtvis kan det också vara förenat med vissa kostnader i form av förlorad arbetsinkomst osv. Det kanske t.o.m. är så att det är de första timmarna som för en person som aldrig varit gripen är mest omtumlande och påfrestande.

Det har förts fram ett antal argument mot en skärpning av skadeståndsansvaret. Man har talat om att polisens möjligheter till effektiva metoder skulle undanröjas. Då glömmer man bort att polisen har ganska många möjligheter att ta människor till förhör, att vidta olika ordningsåtgärder osv. utan att göra ett formellt gripande eller en anhållan. Man glömmer också bort att det kanske vore en trygghet för poliserna själva att veta att om det blir ett misstag, vilket naturligtvis kan begås, utgår ersättning och en tydlig ursäkt från samhällets sida. Jag tror att det t.o.m. skulle innebära att samhällets och allmänhetens förtroende för polisen ökade.

Samhällets viktiga uppgift att skydda människor mot brott får inte utföras till priset av att människor är rättslösa gentemot staten. Här finns

det två principer. I motsats till dem som väljer den ena principen väljer jag den som garanterar rättssäkerheten för individen.

Det avgörande för en person som blivit inlåst är naturligtvis inte beloppets storlek men det skall väl i alla fall motsvara t.ex. förlorad arbetsinkomst och innebära ett erkännande av att samhället har begått ett misstag.

Vidare föreslås i Folkpartiets motion att skadeståndet skall kunna jämkas om den enskilde med sitt beteende gett polisen anledning att misstänka brott. Det kan ju förekomma missbruk av ersättningskrav. En person kan försvåra utredning, undandra sig förundersökning eller på annat sätt bidra till ett gripande. I vissa fall skall ersättningen naturligtvis kunna jämkas till noll. Det behövs alltså en hårdare jämningsregel än den som gäller i dag för att undvika missbruk av ersättningskrav.

I folkpartimotionen föreslås också att preskriptionstiden skall kortas. Att, som det är i dag, kunna vänta med en anmälan i upp till tio år är alldeles för lång tid. Enligt min uppfattning skapar ett myndighetsansvar som gäller ansvar vid gripanden under 24 timmar, kombinerat med större möjligheter till jämkning, en bättre balans mellan den enskildes rättssäkerhet och samhällets behov av att skydda sig mot kriminalitet.

Fru talman! När det gäller felaktig myndighetsinformation har den enskilde i dag rätt till ersättning endast om det finns "särskilda skäl". Det måste finnas ett starkare skydd för människor som t.ex. planerar att köpa hus, investeringar i husköp eller byggprojekt utifrån myndighetsinformation som är felaktig. Formuleringen *särskilda skäl* begränsar den enskildes möjligheter att föra talan mot myndigheten. Även här skulle en jämningsregel kunna vara en framkomlig väg för att ta hänsyn till den enskildes medansvar i enskilda fall.

De som nu säger att det blir oerhörda kostnader för att säkra den enskildes rättssäkerhet måste utgå från att det i dag finns en mängd oskyldigt anhängna i Sverige och att det finns en mängd människor som utsätts för felaktig myndighetsinformation. Om det verkligen vore så, skulle man då slå sig till ro med det?

Folkpartiet väljer att stå på den enskilda människans sida i dessa frågor när det gäller att garantera hennes rättssäkerhet gentemot myndigheterna.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 3. I övrigt står jag bakom Folkpartiets övriga reservationer i utskottet.

Anf. 113 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ge ett svar till Ulf Nilsson och Folkpartiet när det gäller frihetsberövande under 24 timmar och vår förändring i det sammanhanget. Framför allt är det så att detta med att utge ersättning när det är under 24 timmar skulle kunna drabba väldigt många kvinnor som utsätts för misshandel. Kvinnor som senare tar tillbaka sin anmälan skulle ju då bistå sina misshandlande män. Det skulle i sin tur kunna medföra att dessa har rätt att kräva ersättning. Jag tycker att det här är mycket allvarligt och är därför – det är *en* av orsakerna – inte beredd att göra så som det här är fråga om.

Jag ser detta framför allt på ett övergripande sätt. Frihetsberövande under 24 timmar skulle starkt påverka utredningen och brottsbekämpningen. Det är den stora biten. Det är alltså inte pengarna allena som är

avgörande, utan det handlar framför allt om brottsbekämpningen – att den inte får samma möjligheter som i dag.

Prot. 1998/99:79
14 april

Anf. 114 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att Viviann Gerdin här drar en alltför skarp gräns mellan om man har en människa gripen i 23 timmar eller om man har en människa gripen i 24 timmar. I det ena fallet är man inte alls berättigad till ersättning, vilket man är i det andra fallet.

När det gäller behandling och bekämpning av t.ex. hustru- och kvin-
nomisshandel måste jag säga att det i de allra flesta fallen är ganska uppenbart att det är fråga om någon form av medvållande.

Det kan räknas som ordningsingripande där polisen har goda skäl att ingripa om det är ett uppenbart lägenhetsbråk. Jag tror inte att den inblandade i så särskilt många fall skulle kunna kräva ersättning, även om kvinnan i fråga tar tillbaka sin anmälan. Även om så vore får polisen ta den risken, men jag tror att man överdriver brottsbekämpningsproblematiken. Skulle det så vara har vi rader av oskyldiga som i dag anhålls och grips.

Anf. 115 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag håller med om att det finns en rad skyldiga som blir drabbade, och det gör hela frågan väldigt svår. Men jag protesterar mot Ulf Nilsson när han säger att kvinnorna skulle vara medvållande. Det finns faktiskt kvinnor som misshandlas utan att de varit medvållande till det. Det tar jag bestämt avstånd ifrån.

Det finns många grupper. Det handlar om offret, den slagna, eller om den misstänkta. Det är en svår avvägningsfråga när man vill göra det bästa i slutändan. Det håller jag med om. Men vi har tagit den ståndpunkten att det är viktigt att det inte hämmar brottsbekämpningen.

Anf. 116 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag förstår inte hur Viviann Gerdin kunde uppfatta det som att jag på något sätt antytt att kvinnan skulle vara medvållande. Det var en mycket märklig slutsats. I så fall uttryckte jag mig väldigt otydligt. Den som är medvållande är naturligtvis mannen i ett lägenhetsbråk som föranleder ett ordningsingripande och eventuellt ytterligare ingripanden.

Anf. 117 CHRISTINA NENES (s):

Fru talman! I dag har vi att ta ställning till sex motioner om vissa skadeståndsrättsliga frågor. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan och samtidigt yrka avslag på samtliga reservationer.

I ett rättssamhälle är det viktigt att medborgarna är skyddade mot godtyckliga ingripanden, frihetsberövanden och andra begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna. Samtidigt är det viktigt att vi har en effektiv brottsbekämpning. För att ytterligare stärka medborgarnas ställning beslutade riksdagen förra året att det i skadeståndslagen skulle införas en bestämmelse om det allmännas ansvar för felaktig myndighetsinformation. Riksdagen beslutade också om en ny lag, lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Den nya lagstiftningen har nu gällt sedan den 1 januari 1999.

*Skadeståndsrättsliga
frågor*

När det gäller skadestånd för felaktig myndighetsinformation finns det alltså en ny bestämmelse som säger att stat och kommun är skyldiga att ersätta ren förmögenhetsskada, som har orsakats en enskild medborgare om en myndighet genom fel eller försummelse har lämnat felaktiga råd eller upplysningar och om det med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl.

När man bedömer om det finns sådana särskilda skäl skall man ta hänsyn till vilken typ av upplysningar eller råd som har lämnats. Man skall också se till myndighetens verksamhetsområde och vilka omständigheter som rådde när upplysningarna lämnades. Den här nya regeln gäller all information. Den är alltså inte begränsad till myndighetsinformation.

I reservation 1 tar reservanterna upp att den nya bestämmelsen har utformats på ett sätt som medför att lagändringen riskerar att bli en skenreform och kravet på särskilda skäl hotar att göra regeln verkningslös.

Majoriteten i utskottet anser att om man nu skulle ta bort kravet på särskilda skäl, skulle det inte underlätta för allmänheten att få korrekt information. Nej, det skulle i stället kunna få till följd att företrädarna för myndigheter, vid hot om skadestånd, helt avböjer att ge råd och upplysningar. Ett samhälle med ett alltmer ohämmat skadeståndsprocessande, liknande det som redan finns i t.ex. USA, skulle kunna öppna sig. Ett sådant samhälle vill vi inte medverka till.

En annan sedan länge omdiskuterad fråga är skadeståndsansvar vid frihetsberövanden. Enligt ersättningslagen har oavsett någons fel eller försummelse bl.a. den som på grund av misstanke om brott varit häktad eller under minst 24 timmar i sträck varit anhållen, belagd med reseförbud eller anmälningsskyldighet rätt till ersättning av staten om t.ex. frikännande dom meddelas eller förundersökningen avslutas utan att något åtal väcks.

Även den som har avtjänat ett fängelsestraff har rätt till ersättning om frikännande dom meddelas.

I de fall jag nu nämnt krävs det inte att beslutet var oriktigt för att ersättning skall kunna utgå. Det kan även utgå ersättning om brottsmisstankar kvarstår. Här har alltså staten ett strikt ansvar.

Den nya ersättningslagen ger utökade möjligheter för den som fått sin frihet inskränkt att kunna få ersättning från staten på det sättet att den som genom beslut vid myndighetsutövning fått sin frihet berövad har rätt till ersättning, under förutsättning att beslutet vilade på felaktiga grunder och därför var oriktigt. Den här nya bestämmelsen gör ingen skillnad på om det är ett gripande eller ett anhållande i mindre än 24 timmar.

I reservation 2 tar man upp att det skall ankomma på regeringen att lämna förslag till riksdagen som innebär ett strikt ansvar för staten för frihetsberövanden som varat mindre än 24 timmar.

Utskottet är inte berett att nu tre och en halv månader efter det att den nya ersättningslagen trätt i kraft förorda att ersättningsrätten ytterligare utvidgas. Naturligtvis är det så som flera sagt här i dag, att ett frihetsberövande, om än kort, kan orsaka både lidande och ekonomisk skada. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer tillämpningen av de nya reglerna i ersättningslagen.

Fru talman! Jag går nu över till reservation 3, där man anser att den nya jämningsregeln visserligen förbättrat situationen något, men inte

tillräckligt. Här har en utvidgad jämningsmöjlighet införts, som innebär att skadestånd på grund av frihetsinskränkning skall kunna vägras eller jämkas om den drabbades eget beteende har orsakat beslutet om frihetsinskränkningen eller om det med hänsyn till övriga omständigheter är oskäligt att ersättningen betalas ut. Den som har försökt att undanröja bevis eller på annat sätt försökt försvåra utredningen kan bara få ersättning om det finns synnerliga skäl. Men man kan inte jämka ersättningen enbart på grund av att misstanke om brott kvarstår. Majoriteten i utskottet kan inte finna annat än att nu gällande jämningsregel har en ändamålsenlig utformning, som väl täcker in de fall då det är befogat med jämkning på grund av den skadelidandes eget beteende.

När det gäller skadeståndsanspråk i allmänhet gäller tio års preskriptionstid enligt preskriptionslagen. Det finns inga särskilda regler vad gäller detta i ersättningslagen. I reservation 4 anser man att regeringen bör utreda frågan om en lämplig avgränsning av preskriptionstiden och återkomma med ett lagförslag.

Också här är majoriteten i utskottet övertygad om att det finns anledning att i detta hänseende vara återhållsam med att göra avsteg från vad som gäller angående skadeståndsanspråk i allmänhet. Utskottet anser att den enskilde inte skall behöva gå miste om ersättning på grund av en särskild förkortad preskriptionstid.

Vad gäller reservation 5, som handlar om skadestånd till efterlevande, har kommittén om ideell skada lagt fram vissa förslag till förändringar i skadeståndslagen. Utskottet har inte för avsikt att föregripa den lagrådsremiss som väntas komma i år.

När det slutligen gäller ansvar för GMO, dvs. genmodifierade organismer, finns i dag ett flertal olika lagar som reglerar användningen. Genom införandet av gentekniklagen införlivades två EG-direktiv om GMO i svensk lag. Gentekniklagen hade som uttryckligt syfte att skydda människors och djurs hälsa och miljön samt att säkerställa att etiska hänsyn tas.

Lagen med dess grundläggande och övergripande bestämmelser om bl.a. tillståndskrav och tillsyn har nu inarbetats i miljöbalken. I samband med att den trädde i kraft den 1 januari i år infördes också regler om märkning.

Bestämmelserna om genteknik i miljöbalken reglerar inte skadeståndsansvaret vid användning av GMO. Däremot omfattas användningen av GMO av reglerna om strikt ansvar för miljöskador i miljöbalken.

Även en rad olika speciallagar, och då inte minst inom transportsektorn, kan bli tillämpliga i sammanhanget. Dessutom ålägger produktansvarslagen tillverkare och importörer ett strikt ansvar för skador som produkter har orsakat på person- eller konsumentegendom.

För eventuella skador orsakade av GMO föreligger också det allmänna ansvaret för den som uppsåtligen eller av vårdslöshet orsakar skada. Genteknikberedningen har i sitt betänkande *Genteknik – en utmaning* ingående diskuterat olika skadestånds- och försäkringsfrågor.

I reservation 6 anser reservanten att skadeståndsansvaret skall vara strikt för den som introducerar en gentekniskt förändrad organism och att skadeståndsansvaret skall kombineras med en obligatorisk ansvarsförsäkring.

Majoriteten i utskottet kan inte finna annat än att eventuella skador orsakade av GMO i betydande utsträckning täcks av bestämmelserna om ett strikt ansvar i miljöbalken samt ett strikt ansvar enligt olika specialförfattningar och det allmänna culpaansvaret enligt skadeståndslagen. Utskottet anser också att det är viktigt att noga följa utvecklingen på området för att se om det skulle finnas behov av ytterligare lagstiftning.

Regeringen har också tillsatt en kommitté som bl.a. skall analysera den moderna bioteknikens möjligheter och risker och lämna förslag till en övergripande politik för området i ett internationellt perspektiv. Det är angeläget att den här kommittén skapar debatt och diskussioner om frågor som rör den moderna biotekniken och eventuella konsekvenser för befolkningen. I direktiven ingår också att lyfta fram de frågor som kräver en vidareutvecklad konsekvensbedömning och en fördjupad etisk diskussion.

Fru talman! Med detta vill jag åter yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga motioner.

Anf. 118 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Utskotten kan ju skicka med sin uppfattning i olika frågor. Det är mycket av det som vårt arbete går ut på. Jag vill fråga Christina Nenes varför inte förslaget i den här motionen fick majoritet. Jag vill förtydliga med ett exempel.

Det finns en händelse som visar hur orimligt detta ställningstagande är. En äldre man blev nyligen utsatt för en mycket grov kränkning till frihet, frid och ära. Det var en sjuk man som på grund av sin sjukdom råkade ut för en trafikolycka. Den behandling som polisen gav denna sjuka man kunde ha ändat hans liv. På grund av i sammanhanget lyckliga omständigheter avled han inte.

En sådan omständighet var att hans hustru kunde komma honom till hjälp på olycksplatsen. Mannen var nämligen inte alkoholpåverkad som polisen förutsatte utan svårt sjuk och behövde omedelbar vård i stället för hård fysisk behandling som utvecklades till misshandel. Att mannen inte fick vård kan ha gett honom men för livet.

Om mannen hade dött hade hustrun inte kunnat ställa skadeståndskrav på polisen för kränkning till frihet, frid, hälsa och ära. Det kan ha stått i massmedier och hörts i TV att mannen var alkoholpåverkad och eventuellt själv åsamkade sig skada genom motstånd mot polisen.

Tycker Christina Nenes att detta är en human utveckling av skadeståndslagstiftningen? Tycker hon att detta förfarande håller okränkbarhetens fana rörande frihet, frid och ära högt och att preventionen mot sådana brott är tillräcklig genom en sådan lagstiftning?

Anf. 119 CHRISTINA NENES (s) replik:

Fru talman! Precis som jag tidigare sade har Kommittén om ideell skada lagt fram vissa förslag till förändringar i skadeståndslagen. En lagrådsremiss kommer att presenteras under året. I samband med regeringens ställningstagande till kommitténs förslag kommer också reservantens förslag att beaktas. Utskottet har ställt sig bakom detta.

Anf. 120 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Det låter ju vackert. Men jag vill ändå lämna med ett exempel till i den här frågan.

En annan situation som rör dessa okränkbara områden kan man utan alltför stor förmåga till fantasi och inlevelse tänka sig är våldtäktsbrott avslutat med ett ännu svårare brott, nämligen mord. En efterlevande familj, barn, man och andra ingående i kvinnans familj, kan också bli kränkt till frid och ära. Vilken ärofylld tillvaro kommer kvinnans barn att genomleva? Vilken frid kommer nära och kära att känna inför denna enorma ideella skada?

Jag börjar tvivla på majoritetens inlevelseförmåga och fantasi i detta ärende och skulle gärna vilja bli övertygad om motsatsen.

Anf. 121 CHRISTINA NENES (s) replik:

Fru talman! I sitt förslag har Kommittén om ideell skada sagt att man tycker att det skulle utgöra ett alltför stort avsteg från de principer som tillämpas i vårt land för närvarande att låta rätten till ersättning gå över på arvingar även om den skadelidande inte ens har framställt något krav på ersättning.

Men som jag tidigare sade kommer även reservantens förslag att beaktas i den lagrådsremiss som väntas. Vi får vänta och se. Då kommer ju detta upp till behandling igen.

Anf. 122 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Vi kristdemokrater står bakom utskottets betänkande. Vi hade de här skadeståndsrättsliga frågorna uppe till diskussion i fjol. Jag tänkte egentligen inte upprepa mig alltför mycket.

Jag vill emellertid säga något om 24-timmarsregeln. Jag tycker att det har gått lite troll i den. I betänkandet har det ganska tydligt argumenterats för varför vi skall behålla den reglering som vi redan nu har. Vi har talat om att det hämmar brottsbekämpningen, det är stötande när det gäller kvinnoemisshandel, det är kostnader och en massa besvär.

Det jag främst vill trycka på är den principiella delen av detta, nämligen att man inför strikt ansvar för staten. Det är en skadeståndsrättsligt principiellt tveksam linje med strikt ansvar. Strikt ansvar har ju uppkommit i samband med att man bedriver utomordentligt farlig verksamhet. Då har man alltså inte velat knyta ansvaret till en culpabedömning eller en vårdslöshetsbedömning.

Men när det gäller myndighetsutövning i största allmänhet finns det ju ingen anledning att säga att det är någon farlig verksamhet – en samhällsfarlig verksamhet. Det är helt groteskt att tänka sig att statens företrädare skulle vara farliga. Där skall man naturligtvis, som de grundläggande tankarna är, knyta ansvaret till om man har varit försumlig och gjort något felaktigt som man skall ansvara för. Jag tycker att det är ganska uppenbart att det kommer att hämma myndighetsutövningen om man inför detta strikta ansvar.

Nu har Folkpartiet, Bengt Harding Olson och hans efterträdare drivit något slags rättssäkerhetsdebatt om detta. Det låter ju behjärtansvärt att säga att här far människor illa och det klart att de skall ha ersättning. Men vi har ju alla del i samhället och staten. Ibland är det plus, och ibland är det minus.

Man får ställa upp och vittna med löjligt låg ersättning, och det finns andra saker som man får göra utan att få betalt. Det är klart att det kan hända att man blir gripen i något läge. Utgångspunkten är ju att polisen har grund för sitt ingripande. Om de inte har det och har förfarit felaktigt får man ersättning. I annat fall kan det bli det intrång som detta innebär. Jag tycker egentligen att det är en rimlig avvägning av våra olika roller här i samhället.

Jag tänkte själv på detta med USA. Christina Nenes nämnde det. Jag tycker faktiskt att det ligger någonting i det. Man skall inte ta till alltför djärva jämförelser, men argumenteringen från Folkpartiet skulle förmodligen i sak leda till samma resultat som majoritetens förslag. Men man går via jämkningsregler, och då är man illa ute.

Man för in möjligheter eller rättigheter, och sedan säger man samtidigt att de skall jämkas. Då har man byggt en fin jordmån, tvister, processer och otydligheter.

Den här lagstiftningen har vi haft sedan 1944, och jag kan inte se att det i det allmänna rättslivet har uppkommit några betänkligheter beträffande tillämpningen av de regler som nu gäller.

Sedan vet jag inte om jag har missförstått det eller inte, men det är ju så att Centern har svängt. Det tycker jag att ni skall ha ett plus för. När det gäller argumentet om kvinnor tycker jag att det är ett elände. Det är en bra reglering som vi har, och därför tillstyrker vi det å det varmaste.

Anf. 123 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Rolf Åbjörnsson sade att när det gäller den enskilde mot staten får vi finna oss i att det ibland blir plus och ibland minus. Man kan nog konstatera att alla människor får med det här systemet något slags självrisk på 24 timmar som man aldrig kan få ersättning för om man drabbas.

Jag tänkte ställa en principiell fråga till Rolf Åbjörnsson. Jag är ju lekmannen och Rolf Åbjörnsson juristen. Rolf Åbjörnsson argumenterade mot begreppet strikt ansvar och sade att det slår fel. Men såvitt jag förstår har man strikt ansvar när det gäller ersättningsskyldighet på mer än 24 timmar. Då blir min fråga till Rolf Åbjörnsson: Vill han avskaffa begreppet strikt ansvar även för längre anhållningar? Det var nämligen en sådan värtalig argumentation mot själva begreppet strikt ansvar, om att det inte var förenligt med myndighetsbruk.

Anf. 124 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Vi har inte diskuterat det, men personligen är jag inte främmande för det. Jag tycker att strikt ansvar är en egendomlig figur. Jag förstår att det är behjärtansvärt och att det är en skälighetsbedömning som ligger bakom. Det är klart att det inte är särskilt praktiskt att nu säga att man skall riva upp besluten. Men principiellt tycker jag faktiskt att det är fel.

Anf. 125 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag fastnar nog mera för den inställningen att det är viktigt att den enskilde får en form av ersättning och erkännande av lidande av skada om det har konstaterats att det har begåtts ett fel, oberoende av

vad det här felet beror på. Det kan bero på försumlighet, misstag osv. Jag väljer då att sätta den enskilde i första rummet.

Prot. 1998/99:79
14 april

Anf. 126 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Nu lät det som om Ulf Nilsson har missförstått det här. I alla lägen där myndigheterna har gjort fel av vad slag det vara må, fel eller försumlighet, utgår ersättning. Poängen med er motion är ju att man skall ha ersättning av staten helt oberoende av vad de enskilda befattningshavarna har gjort. Det är det som är stötande i ett samhällsbygge.

*Skadeståndsrättsliga
frågor*

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 10 §.)

10 § Luftfart

Luftfart

Föredrogs

Trafikuskottets betänkande 1998/99:TU7

Luftfart

Anf. 127 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Nu skall vi behandla trafikuskottets betänkande nr 7, som handlar om luftfart. Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation nr 1, om åtgärder mot vissa konkurrensbegränsande företeelser.

Det här betänkandet behandlar motioner från allmänna motionstiden och berör i huvudsak tre områden: konkurrens, flygsäkerhet och miljöfrågor.

Den moderata motionen och reservationen handlar om att vårda och utveckla konkurrensen. Detta resonemang omfattar frågor som rör allt ifrån att bolagisera SAS, privatisera Arlanda och skapa en marknadsprissättning för de s.k. *slot*-tiderna för start och landning.

Lika viktigt är det för företagandet i Sverige att skapa allmänna förutsättningar för ett fungerande flyg och framför allt för en ökad tillgänglighet till och från Stockholm och Stockholmsområdet. Näringslivets behov av snabba och tillförlitliga kommunikationer är inget självändamål utan just en förutsättning för ett fungerande näringsliv. En god infrastruktur ger en tydlig och positiv effekt för tillväxten. Tillväxten leder i sin tur till en ökad efterfrågan på flygförbindelser.

Fru talman! Flygets betydelse ökar. Mellan åren 1960 och 1990 ökade t.ex. flygresandet med 1 100 %. Utvecklingen visar att resorna blir allt längre och allt snabbare. Nedgången för några år sedan har nu ersatts av en allt snabbare och ökande uppgång. Det gäller särskilt utlandstrafiken och våra flygplatser Arlanda och Bromma. Därför är det viktigt att kapaciteten säkras.

Jag börjar med trafiken på Bromma. Jag vill här i kammaren framhålla att det faktiskt är tack var insatser från oss moderater i olika konstellationer i riksdag, kommun och landsting som nu Bromma kan andas ut och drivas åtminstone fram till 2011. Den borgerliga majoriteten efter valet har nu avvärjt det ständiga hotet från socialdemokraterna om att lägga ned Bromma, som man ville göra redan 1994. Nu handlar i stället

diskussionen om att ändra 12-tonsgårnsen och hitta en mer miljövånlig gråns ån den hår. Saab 340 på 13 ton år t.ex. mer miljövånlig ån många andra och lättare plan.

Fru talman! De två senaste åren har behovet av flygkapacitet genom Stockholmsregionen på lång sikt varit föremål för utredningar, såväl av en grupp utlåndska konsulter som av Luftfartsverket. I mars i år presenterade Luftfartsverket sina förslag. Som jag sade tidigare år ökningen stabil. I dag har Arlanda 1,1 miljon passagerare under januari, vilket alltså år 7 % fler ån 1998. I fortsåttningen år det också utlandsresandet som ökar. Det betyder alltså att Arlanda nu år ungefår lika stort som flygplatsen utanför Köpenhamn med sina 16 miljoner passagerare.

De hår frågorna som handlar om luftfart år naturligtvis väldigt internationella. Inom Europa har det utvecklats en ny strategi för trafikflygledning, som kallas för Europe ATM Strategi för 2000 plus. Den tar upp både hur den förvåntade fördubblingen av flygtrafiken skall klaras av de kommande åren och hur trafikledningen skall lösas på kort sikt. Genom Eurocontrol och dess nya central i Maastricht har man nu kunnat minska förseningarna med ungefår hälften. Under det hår året planerar man en ny kontrollcentral i Wien för att på det sättet ytterligare kunna minska de stora förseningarna. På samma sätt har också vi i Sverige gjort en föråndring av vårt luftrum så att vi har kunnat öka kapaciteten med 40 %.

Fru talman! Men vad hjälper det om man har plats i luften om man inte har plats och utrymme att landa på marken. Det kan gålla om det år ett plan från Gållivare eller ett plan från Tokyo. Dårför måste vi sårkra kapaciteten på marken. Vi får inte heller glömma att Stockholm i ett geografiskt perspektiv ligger väldigt perifert. Dårför år tillgångligheten till flyg viktig för regionens mójligheter att konkurrera med europeiska storstadsregioner.

En europeisk studie t.ex. om den framtida utbyggnaden av snabbtåg och Öresundsförbindelsen och om hur detta kommer att påverka kontaktmójigheterna visar att varken snabbtåg eller Öresundsbro påverkar Stockholmsregionens tillgånglighet i det europeiska kontaktlandskapet.

Nu har åntligen den tredje banan kommit i gång. Man har börjat bygga den. Man har åven börjat bygga om terminalerna. Och det år bra. Men det år ju som sagt en kortsiktig lösning, någonting som bara kan lösa våra problem fram till 2006–2007, åven om detta betyder över 100 000 flygrörelser per år och 88–90 rörelser per timme i högtrafik. Dårför måste vi alltså tänka på vad som skall hända med flygkapaciteten efter 2006–2007. Hår finns det flera förslag. Man talar om ytterligare en rullbana på Arlanda och om en ytterligare flygplats. Bromma finns hela tiden med i bilden, men i det aktuella tidsperspektivet handlar det bara om 5 % av trafiken, så det år inte längre någon stor fråga.

Luftfartsverket stöder ett förslag om en ny flygplats soder om Stockholm, Hall eller Tullinge. Detta förslag år ute på remiss, och jag skall inte föregripa det. Dårremot skulle jag vilja diskutera Luftfartsverkets förslag och propå om att bygga en ytterligare flygplats, likvårdig med Arlanda, soder om Stockholm. Vad menar man med detta förslag? Vill man konkurrera med eller konkurrera ut Arlanda? Vilken trafik avser man skall finnas på den hår flygplatsen?

Det framhålls på flera ställen i utredningen att den inte får ligga längre bort än Arlanda. Det betyder att vi skulle ha två konkurrerande flygplatser.

I Europa finns det i dag bara en stad som har två konkurrerande flygplatser, nämligen London: Heathrow med sina 55 miljoner passagerare och Gatwick med sina 24 miljoner passagerare. Dessutom finns det ytterligare två flygplatser på sex mils avstånd med 7 ½ miljon passagerare.

Medan passagerarna i Stockholmsområdet bor norr och väster om staden bor passagerarna i Londonområdet söder och öster om staden, där Gatwick och Heathrow ligger.

London klarar med sina 90 miljoner passagerare att ha två konkurrerande flygplatser med likvärdigt flyg. Jag anser inte att vi klarar det i Stockholm.

Fru talman! Sett i ett större perspektiv kan framhållas att land efter land nu bygger s.k. nav eller ”hubbar”, som skall dra till sig den internationella trafiken. Man bygger också nya flygplatser, som skall ta hand om annan typ av trafik, som t.ex. frakt, charter och billighetsflyg. I Paris har t.ex. Charles de Gaulle hand om den internationella trafiken, medan inrikes och annan trafik finns på Orly.

Jag skulle kunna föra liknande resonemang om land efter land i Europa. Jag förstår dock inte hur vi med vår begränsade befolkning skall kunna ha två flygplatser med likvärdig trafik.

Fru talman! Jag vill värna om Arlanda som ett nav och anser inte att Sverige har råd att bygga ytterligare en flygplats med allt vad det innebär. Dessutom finns det faktiskt åtminstone en flygplats som på sikt vore värd att satsa på, nämligen Skavsta. Med ett snabbspår från Stockholm till Linköping skulle vi få en bra förbindelse också för den befolkningsstarka delen söder om Nyköping.

För oss moderater, som värnar om konkurrensen, är det viktigt att få en privat flygplats som kan konkurrera. Skavsta köptes i juli 1998 av det engelska företaget TBI. Här finns i första hand fraktflyg, men man avser att satsa på en utökning av passagerartrafiken från i dag 200 000 till 1 miljon passagerare. Man har därför ansökt om att få förlänga landningsbanan. Dessutom vill TBI, fru talman, satsa nära 700 miljoner kronor på att bygga upp en fungerande infrastruktur runt Skavsta.

Mina slutsatser blir följande. I första hand vill jag satsa på Arlanda, vilket kan betyda en fjärde rullbana. Jag vill bevara Bromma och en till den flygplatsen anpassad trafik. Dessutom vill jag se ett komplement till Arlanda, gärna Skavsta.

För detta talar inte bara ekonomiska skäl och konkurrensskäl utan också att det görs stora satsningar på snabba tågförbindelser i Mälardalen, som gör att flygplatsen blir tillgänglig på ett helt annat sätt. Dessutom kommer vi under sommaren och hösten att sätta i gång *A-train*, en stor investering som likaså ökar Arlandas tillgänglighet.

På det här sättet ökar vi inte bara konkurrensen i Sverige utan också möjligheterna för Arlanda att konkurrera internationellt.

Anf. 128 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Min roll här i talarstolen är att framträda som vänsterpartistisk ledamot i trafikutskottet, men jag är också ledamot i Miljö-
målsberedningen. Det är en ny statlig utredning, som ännu inte fått någon

särskild uppmärksamhet. Enligt utredningsdirektiven har vi till uppgift att föreslå etappmål och åtgärdsstrategier för att miljömålen skall nås inom en generations tidsrymd. Som om inte detta vore tillräckligt skall vi också lägga fram förslag till åtgärder för att samtidigt de miljörelaterade folkhälsomålen skall uppnås.

Vad har då miljömålen med trafikutskottets betänkande att göra? Jo, en mängd utredningar från Naturvårdsverket och andra instanser som befattat sig med ämnet visar att trafiken är den i särklass största orsaken till att miljömålen inte uppfylls. Uttryckt med andra ord är trafiken huvudanledningen till att framtiden sedd i ett ekologiskt perspektiv inte är hållbar. Miljöomställningen har börjat inom flera samhällssektorer. Vad gäller trafiken har emellertid de tekniska förbättringarna hittills ätits upp av en ökande trafikvolym. Detta är sant vad gäller värstingen bland trafiklagen, som är vägtrafiken, men det gäller också för luftfarten.

Jämfört med vägfordonen har energieffektiviseringen av flygplanen gått längre. Bränsleförbrukningen per passagerare har halverats de senaste 20 åren. Det ligger i branschens eget intresse att inte frakta runt mer flygbränsle än nödvändigt. Hållbar utveckling förutsätter dock även att bränslet härstammar från förnybara naturresurser. Ingen har emellertid ännu kunnat visa på något biobränsle som kan användas i luftfarten. Fossilbränsleberoendet är hundraprocentigt och därmed oförenligt med den ekologiska omställning som regeringsförklaringen utlovar.

Även i det transportpolitiska beslutet 1997 slogs fast att transporterna skall vara långsiktigt hållbara. Det övergripande målet för luftfarten ändrades för att stå i samklang med de nya transportpolitiska principerna. Tidigare skulle Luftfartsverket bl.a. främja ett säkert, konkurrenskraftigt och miljöanpassat flyg. Uppdraget förändrades till att skapa förutsättningar för ett sådant flyg. Detta måste tolkas som att Luftfartsverket skall tillhandahålla infrastruktur och service men inte verka för en utökad flygtrafik.

Intressant i sammanhanget är fördelningen av *slot*-tider, som sker enligt *Grandfather's Rights*-principer och inte på marknadsekonomiska grunder. Resultatet blir att det uppstår en väldig trängsel i högtrafiktid och att man inte tar in de avgifter som man skulle kunna få ut från flygbolagen. Trängseln vid högtrafiktid tas till intäkt för att kräva utvidgning av flygplatskapaciteten.

Fru talman! Flyget bidrar med 12 % av koldioxidutsläppen i Västeuropa och förväntas alarmerande nog bli tredubblat till 2015. Flyget är den sektor vars bidrag till klimathoten ökar mest av alla. Förutom växthuseffekt är flyget medskyldigt till försurning, övergödning, förstörelse av ozonskikt och hälsovådliga partikelutsläpp. Den mest påtagliga störning som flyget ger upphov till är buller, som i årtal sänkt livskvaliteten för dem som bor vid Bromma och andra flygplatser. Är avsikterna med miljö- och folkhälsomål seriösa, måste kraftfulla åtgärder vidtas snarast.

Vad gör då Luftfartsverket? Nyligen har verket skrivit till regeringen och bett den att ompröva villkoren för avgasutsläpp vid Arlanda, inte för att sänka dem utan för att höja dem. Anledningen är planerna för mer flygtrafik. I dagarna har verket dessutom – som framgår av aprilnumret av dess tidning *Insikt* – gått ut med ett erbjudande om att barn och ungdomar skall få resa gratis under resten av 1999. På vilket sätt bidrar detta till att miljö- och hälsomålen uppfylls?

Flygtrafiken i Sverige ökade med 7 % år 1998, och koldioxidutsläppen är direkt proportionella till bränsleanvändningen. De går inte att rena bort, och detta innebär ovillkorligen en försämring av miljön.

Vänsterpartiet anser att Luftfartsverket skall hålla sig till sin verksinstruktion och inte propagera för ytterligare flygtrafik, t.ex. genom kampanjorganisationen Svenskt Flyg AB. Vägverket, som Vänsterpartiet inte brukar avhålla sig från att kritisera, kan här vara ett föredöme. Det håller sig för gott för att vara med i Svenska Vägföreningens kampanjer. Vägverket har anställt två personer på huvudkontoret i Borlänge med uppgift att motarbeta onödigt användande av vägarna, detta för att verka i enlighet med miljömålen.

Flygets prissättning borde avspegla de miljökostnader som det ger upphov till. Skulle detta bli fallet behövdes inga kostsamma investeringar i nya flygplatser och landningsbanor. Då skulle resenärerna i större utsträckning benytta sig av spårburna transporter, där priserna i dag mer än väl täcker de samhällsekonomiska kostnader som det transportslaget ger upphov till. Dessutom skulle det kunna bli utrymme för att på de attraktiva tiderna transportera de invånare i glesbygden som inte bor i närheten av järnvägsspår, något som är regionalpolitiskt motiverat.

Med angiven motivering yrkar jag bifall till reservation nr 2 från Vänsterpartiet.

Anf. 129 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Fru talman! Karin Svensson Smith säger att flyget nästan är en trafikfara för sig självt. Flyget är ett hot mot klimatet, ett hot över huvud taget. Hon kräver kraftfulla åtgärder. Vilka kraftfulla åtgärder är det Karin Svensson Smith åsyftar? Vill hon förhindra flyg eller hindra Luftfartsverket?

Anf. 130 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Till att börja med måste man inse att vi inte kan fortsätta att öka flygtrafiken. Det finns ingen som helst lösning på de miljöproblem flyget ger upphov till. Därför skall man inte planera för någon utvidgning av landningsbanor eller nya flygplatser.

Det handlar om att verka för att prissättningen sker i enlighet med *polluter pays principle*. Det måste vi göra internationellt. Där pågår ett visst arbete, det vet jag. Men det måste också ske i Sverige. Vi skall inte ha några smygsubventioner i form av taxfree och annat.

På sikt måste man också se till att använda sig av de investeringar som staten har gjort i andra transportslag, som ger upphov till mindre miljöproblem än flyget. Staten borde, som ägare till Luftfartsverket, närmare se över att man följer den verksinstruktion som riksdagen har beslutat om.

Anf. 131 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Fru talman! Det Karin Svensson Smith säger betyder att hon vill hindra människor från att resa. Hur skall det gå till, med den ökning på 7 % per år som Karin Svensson Smith talar om? Skall bara vissa få flyga? Skall man inte få flyga utomlands? Hur skall detta gå till?

För mig känns det oerhört konstigt att stävja en normal utveckling av handel och välfärd för landet.

Anf. 132 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Men den utveckling som sker nu innebär att vi steg för steg går mot en undergång. Växthusgaserna ökar. Vi måste göra någonting åt det. Det är för oss överordnat.

Om man i detta sammanhang skulle låta priserna motsvaras av de kostnader transportslaget ger upphov skulle vi inte ha denna stora ökning. Ökningen beror bl.a. på att man låter andra betala för att kalka sjöar, att man inte gör någonting åt växthusgaserna och att man låter folk stå ut med buller utan någon ersättning. Skulle alla dessa kostnader inkluderas i priset för att flyga, skulle vi inte ha denna ökning. Det innebär alltså att vi subventionerar dagens flygresande och att vi också låter framtida generationer göra det.

Anf. 133 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Fru talman! Vi skall här i dag behandla ett antal motioner från den allmänna motionstiden som handlar om luftfartsfrågor. Jag skall försöka ge en bakgrundsbild till våra förslag till beslut tillsammans med kommentarer gällande reservationerna.

Flyget befinner sig i en situation där verksamheten utvecklas på alla nivåer. Från att tidigare ha betraktats som ett färdmedel för ett fåtal har det blivit ett integrerat och nödvändigt transportsätt för hela Sveriges befolkning. I början av 1990-talet hade vi en kraftig tillbakagång på inrikesflyget, men under de sista åren har en stark återhämtning skett. Den internationella trafiken har hela tiden ökat, med en stigande takt under de senaste åren. Denna utveckling ser ut att fortsätta. I Luftfartsverkets redovisning från den 13 april kan vi se att inrikestrafiken ökar med 7 % och utrikestrafiken med 8 % under mars månad. Är då denna utveckling något som vi vill ha?

För vår del anser vi att flyget i Sverige måste ha utrymme att utvecklas. I det transportpolitiska beslut som riksdagen fattade för ett år sedan beslutade vi att det övergripande målet skulle vara att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet. Vi fastslog också fem delmål. Dessa är ett tillgängligt transportsystem, en hög transportkvalitet, en säker trafik, en god miljö och en positiv regional utveckling. Flyget har en stor roll att spela när det gäller att förverkliga dessa planer.

När jag har besökt olika orter i Sveriges avlånga land som har tillgång till flyg betonar alla kommunala och regionala företrädare vikten och nödvändigheten av goda flygförbindelser. Deras tankar och uttalanden pekar på ett utmärkt sätt ut flygets betydelse för en positiv regional utveckling. I samband med detta vill jag också för riksdagens ledamöter redovisa de positiva kommentarer som har kommit mig till del när det gäller det statliga stöd till kommunala flygplatser som vi tog i det transportpolitiska beslutet.

Vidare beslutade vi om ett antal principer och riktlinjer som skulle läggas till grund för trafikpolitiken, bl.a. följande:

- Transportkonsumenterna bör ges största möjliga valfrihet att själva avgöra hur de skall ordna sina transporter inom ramen för en ansvarsfull politik i fråga om bl.a. säkerhet och miljö. Det bör åstadkommas genom en samhällsekonomiskt riktig prissättning av trafiken.

- En ökad samverkan mellan olika transportmedel och trafikslag skall förenas med en effektiv konkurrens mellan olika trafikutövare och transportlösningar.
- Beslut i transportfrågor bör ske i så decentraliserade former som möjligt med en tydlig rollfördelning mellan olika planeringsnivåer och aktörer.

Prot. 1998/99:79
14 april

Luftfart

Dessa skrivningar stöder enligt vår mening att luftfarten skall få utvecklas som en del i det transportsystem som Sverige behöver för att ha bra kommunikationer, få en bra service inom transportsektorn och en positiv utveckling i alla regioner.

Fru talman! I betänkandet finns det två reservationer. Den första, som moderaterna har skrivit under, handlar om en marknadsprissättning för start- och landningstider. Detta är vi emot. Det skulle innebära att orter och regioner med litet befolkningsunderlag och därmed behov av mindre flygplan skulle bli undanträngda från de attraktivaste landningstiderna även om de kanske har det största behovet.

Reservation nr 2 har Vänsterpartiet skrivit under, och den handlar om luftfartens miljöpåverkan. Detta är en fråga som vi ser mycket allvarligt på. Som reservanterna själva har påpekat i sin reservation måste dessa frågor till stor del lösas med internationella överenskommelser.

Sverige ligger långt framme när det gäller lagstiftning inom miljöområdet för flyg. Vi har även förslag och idéer som vi driver aktivt inom EU och de internationella organ som fattar beslut angående flygets miljöpåverkan. Det innebär att Sverige och Luftfartsverket redan gör det som reservanterna önskar.

Fru talman! Jag vill med detta anförande yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 134 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Jag undrar hur Krister Örnfjäder kan förena miljömålen för flyget med en ökning av flyget. Hur skall man lösa koldioxidproblemet samtidigt som flyget förväntas öka och vi skulle underlätta det genom att ge Luftfartsverket möjlighet till ytterligare landningskapacitet?

Vidare undrar jag hur Krister Örnfjäder tycker att den positiva regionala utvecklingen går ihop med den avreglering som vi har erfarit inom flyget. Den innebär att människor i glesbygd har tillgång till färre och dyrare avgångar medan vi som bor i tätorter har fler och billigare avgångar.

Anf. 135 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Fru talman! Jag börjar med det sista först. Jag har inte sagt att avregleringen i varje stycke innebär att det gynnar varje region. Vad jag har sagt är att man genom att säkerställa tillgången till flygkapacitet från alla regioner ger en möjlighet för regionerna att kunna utvecklas. Jag kommenterade över huvud taget inte avregleringen.

När det gäller miljödelen är jag fullt införstådd med att en ökad trafik också innebär en ökad miljöbelastning. Det måste i så fall kombineras med ökade krav på bättre motorer så att man kan lösa den delen av pro-

blemet. Jag håller inte med om att vi till varje pris skall förhindra trafiken.

Anf. 136 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Det finns ingen teknisk metod för att rena koldioxidutsläpp. Ju mer man flyger, desto mer utsläpp blir det. Här får man välja om man vill ha en ökning av flyget eller om man vill uppnå miljömålet. Vilket väljer Krister Örnfjäder?

Anf. 137 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Fru talman! Om metoden inte finns i dag skall vi kräva att den skall finnas.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

JuU20 Ändringar i brottsskadelagen

Mom. 2 (jämkning av brottsskadeersättning)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

Votering:

251 för utskottet

34 för res. 1

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 67 m, 37 v, 14 c, 13 fp, 13 mp

För res. 1: 34 kd

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 8 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 6 (ersättning för ren förmögenhetsskada)

1. utskottet

2. res. 4 (m, fp)

Votering:

204 för utskottet

80 för res. 4

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 37 v, 33 kd, 14 c, 13 mp

För res. 4: 67 m, 13 fp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU16 Vissa aktiebolagsrättsliga frågor, m.m.*Mom. 1* (beredning av styrelseval)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

Votering:

270 för utskottet

14 för res. 1

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 67 m, 37 v, 33 kd, 13 fp, 13 mp

För res. 1: 14 c

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 2–10

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU17 Skadeståndsrättsliga frågor*Mom. 1* (felaktig myndighetsinformation)

1. utskottet

2. res. 1 (m, c, fp)

Votering:

180 för utskottet

104 för res. 1

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 37 v, 34 kd, 2 mp

För res. 1: 67 m, 14 c, 13 fp, 10 mp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 8 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 2 (ansvaret vid frihetsberövanden)

1. utskottet

2. res. 2 (v, m, fp)

Votering:

155 för utskottet

130 för res. 2

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 34 kd, 14 c

För res. 2: 67 m, 37 v, 13 fp, 13 mp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 8 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Prot. 1998/99:79

14 april

Mom. 3 (jämningsmöjligheten)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp)

Votering:

205 för utskottet

80 för res. 3

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 37 v, 34 kd, 14 c, 13 mp

För res. 3: 67 m, 13 fp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 8 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 7 (skadestånd till efterlevande)

1. utskottet

2. res. 5 (m)

Votering:

218 för utskottet

67 för res. 5

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 37 v, 34 kd, 14 c, 13 fp, 13 mp

För res. 5: 67 m

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 8 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 8 (ansvar för genmodifierade organismer)

1. utskottet

2. res. 6 (c)

Votering:

258 för utskottet

27 för res. 6

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 67 m, 37 v, 34 kd, 13 fp

För res. 6: 14 c, 13 mp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 8 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU7 Luftfart

Mom. 2 (åtgärder mot vissa konkurrensbegränsande företeelser)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

218 för utskottet

67 för res. 1

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 107 s, 37 v, 34 kd, 14 c, 13 fp, 13 mp
För res. 1: 67 m
Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 8 kd, 4 c, 4 fp, 3 mp

Prot. 1998/99:79
14 april

Mom. 7 (luftfartens miljöpåverkan)

1. utskottet
2. res. 2 (v)

Votering:

245 för utskottet

38 för res. 2

1 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 67 m, 34 kd, 14 c, 13 fp, 10 mp

För res. 2: 37 v, 1 mp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 6 v, 8 kd, 4 c, 4 fp, 4 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

11 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1998/99:98 Vissa premiepensionsfrågor

Skrivelse

1998/99:97 Utvecklingen inom den kommunala sektorn

12 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 14 april

1998/99:255 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansministern

Skatten på råttallolja

1998/99:256 av *Lars Tobisson* (m) till finansministern

Vasakronan

1998/99:257 av *Lars Tobisson* (m) till finansministern

Valutastabilitet

1998/99:258 av *Catharina Hagen* (m) till finansministern

Förmögenhetsskatten

1998/99:259 av *Margit Gennser* (m) till socialministern
Reformerat högkostnadsskydd

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 april.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 14 april

1998/99:500 av *Eva Flyborg* (fp) till näringsministern
Läkemedelsindustrin

1998/99:505 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
Demensförbundets ekonomiska situation

1998/99:510 av *Rolf Olsson* (v) till socialministern
Barnpsykiatri

1998/99:512 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialministern
Förebyggande av aborter

1998/99:513 av *Per Lager* (mp) till miljöministern
Provbörningar efter olja i Skagerrak

1998/99:516 av *Maria Larsson* (kd) till näringsministern
Tillväxtavtal

1998/99:517 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Britta Lejon
FUNKIS-utredningen

1998/99:518 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsministern
Tillväxtavtalen

1998/99:520 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Diskriminering av homosexuella i TGL

1998/99:521 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Pierre Schori
Flyktingsituationen i Kosovo

1998/99:522 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern
Exporten av kalvar

1998/99:524 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till miljöministern
Det genmanipulerade mjölkhormonet BST

1998/99:525 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Pierre Schori
Utlänningslagen

1998/99:526 av *Lars Ångström* (mp) till försvarsministern
Försvarets minröjningsförmåga

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 april.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 12 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 3 § anf. 66,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 93 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Bordlägningsdebatt med anledning av vårpropositionen	1
Anf. 1 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	1
Anf. 2 BO LUNDGREN (m)	3
Anf. 3 JOHAN LÖNNROTH (v)	6
Anf. 4 MATS ODELL (kd).....	9
Anf. 5 LENA EK (c)	12
Anf. 6 KARIN PILSÄTER (fp)	15
Anf. 7 MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	20
Anf. 8 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	22
Anf. 9 BO LUNDGREN (m) replik	26
Anf. 10 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik.....	27
Anf. 11 BO LUNDGREN (m) replik	28
Anf. 12 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik.....	29
Anf. 13 MATS ODELL (kd) replik.....	30
Anf. 14 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik.....	31
Anf. 15 MATS ODELL (kd) replik.....	32
Anf. 16 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik.....	33
Anf. 17 LENA EK (c) replik	33
Anf. 18 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik.....	34
Anf. 19 LENA EK (c) replik	34
Anf. 20 KARIN PILSÄTER (fp) replik	35
Anf. 21 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik.....	36
Anf. 22 KARIN PILSÄTER (fp) replik	36
Anf. 23 BO LUNDGREN (m)	37
Anf. 24 JOHAN LÖNNROTH (v).....	37
Anf. 25 FÖRSTE VICE TALMANNEN	39
Anf. 26 LENA EK (c) replik	39
Anf. 27 MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	39
Anf. 28 LENA EK (c) replik	40
Anf. 29 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	40
Anf. 30 MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	40
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	41
Meddelande om samlad votering	41
3 § Tryck- och yttrandefrihetsfrågor.....	41
Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU22	41
Anf. 31 PER-SAMUEL NISSER (m)	41
Anf. 32 MATS EINARSSON (v).....	42
Anf. 33 INGVAR SVENSSON (kd).....	44
Anf. 34 MATS EINARSSON (v) replik	44
Anf. 35 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	44
Anf. 36 MATS EINARSSON (v) replik	45
Anf. 37 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	45
Anf. 38 ÅSA TORSTENSSON (c)	45
Anf. 39 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	46
Anf. 40 PER LAGER (mp)	47
Anf. 41 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	50

Anf. 42 PER LAGER (mp) replik	50
Anf. 43 INGVAR SVENSSON (kd) replik	50
Anf. 44 PER LAGER (mp) replik	50
Anf. 45 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)	50
Anf. 46 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	52
Anf. 47 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	52
Anf. 48 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	52
Anf. 49 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	53
Anf. 50 PER-SAMUEL NISSER (m) replik	53
Anf. 51 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	53
Anf. 52 STEN ANDERSSON (m)	53
Anf. 53 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	54
Anf. 54 STEN ANDERSSON (m) replik	55
Anf. 55 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	55
Anf. 56 STEN ANDERSSON (m) replik	55
Anf. 57 INGVAR SVENSSON (kd) replik	55
Anf. 58 STEN ANDERSSON (m) replik	56
Anf. 59 INGVAR SVENSSON (kd) replik	56
Anf. 60 STEN ANDERSSON (m) replik	56
Anf. 61 MATS EINARSSON (v) replik	56
Anf. 62 STEN ANDERSSON (m) replik	56
Anf. 63 MATS EINARSSON (v) replik	57
Anf. 64 STEN ANDERSSON (m) replik	57
Anf. 65 YVONNE RUWAIDA (mp)	57
Anf. 66 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	58
Anf. 67 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	59
Anf. 68 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	59
Anf. 69 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	59
Anf. 70 EWA LARSSON (mp)	60
(Beslut fattades efter 5 §.)	60

**4 § Riksdagens revisorers förslag angående
resursförstärkning till skattemyndigheternas**

kontrollverksamhet..... 61

Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU14	61
Anf. 71 PER ROSENGREN (v)	61
Anf. 72 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	62
Anf. 73 PER ERIK GRANSTRÖM (s)	63
(Beslut fattades efter 5 §.)	64

5 § Skattefrågor och investerarskydd 64

Skatteutskottets betänkande 1998/99:SkU15	64
Anf. 74 CARL ERIK HEDLUND (m)	64
Anf. 75 PER ROSENGREN (v)	65
Anf. 76 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	66
Anf. 77 PER ROSENGREN (v) replik	67
Anf. 78 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	67
Anf. 79 PER ROSENGREN (v) replik	68
Anf. 80 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	68
Anf. 81 JOHAN PEHRSON (fp)	68
Anf. 82 PER-OLOF SVENSSON (s)	68

Anf. 83 JOHAN PEHRSON (fp)	70
Anf. 84 PER-OLOF SVENSSON (s).....	70
Anf. 85 CARL ERIK HEDLUND (m).....	70
Anf. 86 PER-OLOF SVENSSON (s).....	70
Anf. 87 CARL ERIK HEDLUND (m).....	71
Anf. 88 PER ROSENGREN (v).....	71
Anf. 89 PER-OLOF SVENSSON (s).....	71
Anf. 90 PER ROSENGREN (v).....	72
Anf. 91 PER-OLOF SVENSSON (s).....	72
Beslut	73
KU22 Tryck- och yttrandefrihetsfrågor	73
SkU14 Riksdagens revisorers förslag angående resursförstärkning till skattemyndigheternas kontrollverksamhet.....	74
SkU15 Skattefrågor och investerarskydd	74
6 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den	
26 mars	75
SoU7 Äldrepolitik	75
SoU8 Folkhälsofrågor m.m.	77
SoU9 Socialtjänstfrågor	79
Beslut om samlad votering.....	80
7 § Ändringar i brottsskadelagen.....	81
Justitieutskottets betänkande 1998/99:JuU20.....	81
Anf. 92 ANITA SIDÉN (m).....	81
Anf. 93 RAGNWI MARCELIND (kd).....	82
Anf. 94 MÄRTA JOHANSSON (s).....	83
Anf. 95 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	85
Anf. 96 MÄRTA JOHANSSON (s) replik.....	86
Anf. 97 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	86
Anf. 98 MÄRTA JOHANSSON (s) replik.....	87
Anf. 99 ANITA SIDÉN (m) replik	87
Anf. 100 MÄRTA JOHANSSON (s) replik.....	87
Anf. 101 ANITA SIDÉN (m) replik	87
Anf. 102 MÄRTA JOHANSSON (s) replik.....	87
(Beslut fattades efter 10 §.)	87
8 § Vissa aktiebolagsrättsliga frågor, m.m.	87
Lagutskottets betänkande 1998/99:LU16.....	87
Anf. 103 VIVIANN GERDIN (c)	87
Anf. 104 RAIMO PÄRSSINEN (s)	88
(Beslut fattades efter 10 §.)	89
9 § Skadeståndsrättsliga frågor.....	89
Lagutskottets betänkande 1998/99:LU17.....	89
Anf. 105 BERIT ADOLFSSON (m).....	89
Anf. 106 TASSO STAFILIDIS (v)	91
Anf. 107 VIVIANN GERDIN (c)	92
Anf. 108 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	94
Anf. 109 VIVIANN GERDIN (c) replik.....	94
Anf. 110 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	94
Anf. 111 VIVIANN GERDIN (c) replik.....	95

Anf. 112 ULF NILSSON (fp).....	95
Anf. 113 VIVIANN GERDIN (c) replik	96
Anf. 114 ULF NILSSON (fp) replik	97
Anf. 115 VIVIANN GERDIN (c) replik	97
Anf. 116 ULF NILSSON (fp) replik	97
Anf. 117 CHRISTINA NENES (s).....	97
Anf. 118 BERIT ADOLFSSON (m) replik.....	100
Anf. 119 CHRISTINA NENES (s) replik	100
Anf. 120 BERIT ADOLFSSON (m) replik.....	101
Anf. 121 CHRISTINA NENES (s) replik	101
Anf. 122 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	101
Anf. 123 ULF NILSSON (fp).....	102
Anf. 124 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	102
Anf. 125 ULF NILSSON (fp).....	102
Anf. 126 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	103
(Beslut fattades efter 10 §.).....	103
10 § Luftfart	103
Trafikutskottets betänkande 1998/99:TU7	103
Anf. 127 BIRGITTA WISTRAND (m).....	103
Anf. 128 KARIN SVENSSON SMITH (v).....	105
Anf. 129 BIRGITTA WISTRAND (m) replik	107
Anf. 130 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	107
Anf. 131 BIRGITTA WISTRAND (m) replik	107
Anf. 132 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	108
Anf. 133 KRISTER ÖRNFJÄDER (s)	108
Anf. 134 KARIN SVENSSON SMITH (v).....	109
Anf. 135 KRISTER ÖRNFJÄDER (s)	109
Anf. 136 KARIN SVENSSON SMITH (v).....	110
Anf. 137 KRISTER ÖRNFJÄDER (s)	110
Beslut	110
JuU20 Ändringar i brottsskadelagen	110
LU16 Vissa aktiebolagsrättsliga frågor, m.m.	111
LU17 Skadeståndsrättsliga frågor	111
TU7 Luftfart	112
11 § Bordläggning.....	113
12 § Anmälan om interpellationer.....	113
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	114
14 § Kammaren åtskildes kl. 17.15.....	115

